פני משה על תלמוד ירושלמי חלה

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי חלה

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-חלה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 16
הלכה ג 18
הלכה ד 25
הלכה ה 27
הלכה ו 29
פרק ב 30
הלכה א 30
הלכה ב 37
הלכה ג 39
פרק ג 44
הלכה א 44
הלכה ב 49
הלכה ג 52
הלכה ד 52
הלכה ה 57
פרק ד 69
הלכה א 69
הלכה ב 72
הלכה ג 76
הלכה ד 80
הלכה ה 90

פרק א

הלכה א

מתני' חמשה דברים חייבין בחלה. דילפינן לחם לחם ממצה כתיב התם לחם עוני וכתיב הכא באכלכם מלחם הארץ מה במצה אין יוצא י"ת אלא בהבא מחמשת המינים דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני דברים הבאים לידי חמוץ כגון חמשת מינים הללו אדם יוצא בהן משום מצה יצאו שאר המינין שאינן באין לידי חמוץ אלא לידי סרחון אף בחלה אינו חייב אלא בלחם הבא מחמשת המינים אלו בלבד:

והכוסמין. איספילט"א בלע"ז שבולת שועל אוויינ"א שיפון סוגל"א:

ומצטרפין זה עם זה. אם בלל מחמשת המינין ועשה מהן עיסה מצטרפין כל המינים הללו שאם יש מכולן שיעור חיוב חלה חייבת ואם לא בלל אותן אלא עשה עיסה מזה בפני עצמה ומזה בפני עצמה ונגעו זו בזו אין כל המינין מצטרפין זה עם זה משום דבכה"ג אינו מצטרף אלא מין במינו והלכך החטין מצטרפין עם הכוסמין בלבד מפני שהכוסמין מין חטין והשעורין מצטרפות עם הכל חוץ מן החטין ושאר המינין כמין אחד הן לענין צירוף כגון שעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון מצטרפין זה עם זה וכדתנן לקמן ריש פ"ד והכי מסיק בגמרא:

ואסורין בחדש מלפני הפסח וכו'. כך היא הנוסחא בכל הספרים וכן בפרק ר' ישמעאל במנחות ויש גורסין בהפך בחדש מלפני העומר וכו' ובגמרא הכא פליגי בהא ומסקנא דמילתא דאסור בחדש מלפני העומר והיינו עד הקרבת העומר וכן אסור לקצור מלפני קצירת העומר:

ואם השרישו. אחד מחמשת מינים הללו קודם לעומר העומר מתירן ואם לאו אסור לאכלה וכן לקצרה עד שיבוא העומר הבא לשנה הבאה:

גמ' כתיב והיה באכלכם מלחם הארץ וגו' יכול יהו כל הדברים חייבין בחלה. דבכלל באכלכם הן ת"ל מלחם ולא כל לחם חייבין:

אין לי אלא חטין ושעורין בלבד. דאותן הן ממיני תבואה שנשתבחה בהן הארץ:

ת"ל ראשית עריסותיכם ריבה. אף אלו השלשה שהן מיני תבואה:

וריבה הכל. ואימא ריבה הכל ואפילו שאר המינין וקאמר ר' יוסי בשם ר"ש וכו'. ור' מצא אמר כשהלך לקיסרין שמע מר' אחא ור"ז וכן אבא ר' יונה א"ל זה בשם ר' ישמעאל דנאמר לחם בפסח וכו' כדפרישית במתני':

תני. בתוספת' ריש פ"ק:

קרמית. זה הקצח ניילא בלע"ז דס"ל לריב"נ שבאה היא לידי מצה וחמץ כשאר חמשת המינין כלומר שהן ניכרות בין מצה לחמץ לפי שבאות לידי חמוץ:

ויבדקוה. ואמאי פליגי בדבר שנוכל לבדוק ולעמוד עליו אם בא לידי חמוץ או לא ומשני על עיקר בדיקתה הם חולקים כלומר דלאחר שבדקוה הן חולקין דר"י בן נורי בדק לזה הקרמית והיה נראה לו שבאת לידי חמוץ ולרבנן לא היה נראה כך וס"ל שלא מצאו אותה שבאת לידי חימוץ:

תמן תנינן. בפ"י דתרומות תפוח וכו' וגרסינן שם להא עד אין חימוצו חימוץ ברור ושם פירשתי:

וכמה דאת אמר וכו'. בעיא היא אי נימא דכמו דאת אמר דאין לך בא לידי חימוץ אלא אלו ה' מינין בלבד ולפיכך הן שחייבין בחלה כדילפינן ללחם לחם ואם ה"נ דכוותה אין לך מגרר עם כולן אלא חטים ושעורין בלבד וה"ה לשאר מחמשת המינין אלא דנקט בלישניה להני קמייתא וה"ה לאינך וכלומר שמגררין לשאר המינין עמהם שאם עשה עיסה מא' מהן עם א' משאר המינים וניכר בהעיסה טעם של זה שהוא מחמשת המינין שתהא חייבת בחלה ויהא אדם יוצא בה בפסח וקאמר ר' הילא בשם ר"ל דלא היא לפי שלא שנינו לקמן בפ"ג אלא העושה עיסה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וכו' וא"כ שמעינן אינו נגרר האורז אלא עם החטין בלבד ולא עם השעורין וכן אינו נגרר משאר המינין אלא האורז בלבד:

מהו שיהו חייבין על קלי שלו. של אורז משום חדש דקס"ד דקלי שנאמר בתורה שאסור עד עצם היום הזה אף בקלי של שאר המינין נאמר ופשיט לה ר"ז דכתיב בחד קרא ולחם וקלי וגו' איתקש קלי ללחם את שחייבין על לחם שלו וכו' לאפוקי אורז ושארי המינין דאינן בכלל לחם כדילפינן לעיל וה"ה דאין חייבין על קלי שלו משום חדש:

עירב ארבעת קבין בפ"ע וחימצן וד' קבין בפ"ע ועירבן. כלומר שעשה עיסה שיעור חלה שהוא שני קבין אליבא דהילל בפ"ק דעדיות דס"ל מקביים לחלה ומחמשת המינין ושני קבין משאר המינין ועירבן זו עם זו ומתוך כך חימצן שהן באות לידי חימוץ ע"י התערובות:

וארבעת קבין וכו'. כלומר או שעשה בתחילה להד' קבין בפני עצמן והיינו קביים מחמשת המינין וקביים משאר המינין ואח"כ עירבן זו עם זו מהו שיתחייב ליטול חלה מכל הד' קבין הואיל ויש בהן שיעור חיוב חלה מחמשת המינין:

הרי בשעת חיובן לבא לידי מצה וחמץ. תשובת ר' זעירא לר' ירמיה היא דפשט לי' שהכל נתחייב בחלה מכיון דבשעת חיובן והיינו גלגול העיסה ראוין הן לבא לידי מצה או לידי

חימוץ כלומר שהרי יש בהן שיעור חיוב חלה מדברים הבאים לידי חימוץ וכשעירבן נתחייב הכל בחלה:

אתייא דר' יונה כר' ירמיה ודר' יוסי כר' זעירא. כדמפרש ואזיל דכמו דר' ירמיה דנסתפק לו בהך בעייא ש"מ דס"ל דאיכא למימר עד שיהא קרוי לחם כלומר שתהא כל העיסה קרויה לחם ולאפוקי עיסה זו שנתערב בה משאר המינין אינה קרויה כולה לחם ולפיכך הוא דנסתפק ר' ירמיה בכה"ג וזהו כסברת ר' יונה לקמן בפרקין בהל' ה' דס"ל דהעושה עיסה מן הטבל חייבת בחלה אע"פ שיש בה מתערובת דבר שאינו מתוקן וה"נ כן:

דר' יוסי כר"ז וכו'. הך דר' יוסי ודר' הילא לקמן בפ"ג בהל' ו' הוא דאיתמר על המתני' העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וגרסי' שם עלה אמר ר' הילא בין כרבנן דהכא בין כרבנן דהתם אמרין עד שיהא רובה דגן וטעמה דגן רב הונא אמר טעמה דגן אע"פ שאין רובה דגן ובתר הכי גריס שם ר' יוסי הוה מסמך לר' זעירא שמע קליה דר' הילא יתיב מתני ר' יוחנן אמר טעמה דגן אע"פ שאין רובה דגן ר' יוסי בשם ר' יוחנן עד שיהא רובה דגן וטעמה דגן אמר מחלפא היא בידיה סימן הוה לן ר' יוסי כרב הונא וכלומר כששמע ר' זעירא לר' הילא דמתני כך לדברי ר' יוסי בשם ר' יוחנן אמר דלא כך הן לדברי ר' יוסי ששנה בשם ר' יוחנן ונתחלף הדבר במאמר ר' הילא שהרי כך היה הסימן דמה ששנית בשם ר' יוחנן כמילתיה דרב הונא הוא דאמר לא בעינן טעמה ורובה אלא בטעמה דגן בלחוד הוא דסגי והיינו דקאמר הכא דמילתיה דר' יוסי דהתם אתייא כר' זעירא כמה דפשט כאן לר' ירמיה דנתחייב כל התערוב' בחלה הואיל ויש בו מין הקרוי לחם וכן אמרר' יוסי התם דלא בעינן רובה דגן אלא מכיון דטעמה דגן יש בה מין קרוי לחם קרינן בה:

אתייא דר' יוסי כר' הילא. בהא דקאמר התם ר' יוסי בשם ר' יוחנן למאי דמחליף ר' זעירא דר' יוסי הוא דקאמר דלא בעינן רובה דגן וזהו כר' הילא דהוה מתני כך בשם ר' יוחנן:

אע"ג דהוא פליג עליה. כלו' אע"ג דר' הילא משמיה דנפשיה פליג על ר' יוסי דהא קאמר לעיל שם דבין כרבנן דהכא ובין כרבנן דהתם עד שיהא רובה דגן וטעמה דגן מ"מ בהא דמתני בשם ר' יוחנן שניהם שוין בזה דכך אמר ר' יוחנן דטעמה דגן אע"פ שאין רובה דגן:

שמע כולהון מן אהן קרייא. לא מן הג"ש דלחם לחם דלעיל אלא שלמד דכולהו חמשת המינין בלבד הן שקרויין לחם מן הפסוק הזה בישעיה סימן כ"ח ושם חטה וגו':

שורה זו שבולת שועל. על שם שהיא עשויה כשורה שהשבולת מצד אחד הוא כשורה זו:

גבולתו לחם. כלומר וכתיב גבולתו לומר דעד כאן הוא גבולו של הנקרא לחם ולאפוקי שאר המינין:
ולמדין מן הקבלה. בתמיה וכי אנו למדין דין מדברי קבלה ומשני ר' סימון מן מה דכתיב בתריה דהאי קרא ויסרו למשפט אלהיו יורנו כמי שהוא דבר תורה דיורנו משמע שלמדין מכאן הוראה לדין כמו שלמדין מד"ת:
אילין נשייא וכו'. איידי דאירי בהאי קרא קאמר נמי להא אלו הנשים האומרות לא צריכין אנחנו להטפל ולהעלות בנינו לבה"כ ולבתי מדרשות כדי ללמוד לפי שאם ראוי הוא ללמוד ילמוד הוא ממילא אלו הנשים אין עושין בטוב אלא אמר הכתוב ויסרו למשפט אתה צריך לייסרו ולחנכו למשפט התורה והדר אלהיו יורנו ללמוד:
דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא. הא דתני במתני' חמשה דברים חייבין וכו' ואסורין בחדש ולקצור לפני העומר וקס"ד דחמשה דברים הללו כל א' וא' למין בפני עצמו חשיב ליה ולא אתייא אלא כר' ישמעאל ולא כרבנן כדלקמן:
יכול מביא מן הכוסמין וכו'. אמנחת העומר קאי וכך היא שנויה בת"כ פ' ויקרא בפ' ואם תקריב מנחת בכורים לה':
ודין הוא. שלא יביא מנחת העומר מאלו שלשה מינין דמה אם החטין שהן כשרין לכל המנחות אינן כשרים למנחת העומר לפי שמנחת העומר מן השעורים היא כדיליף התם לעיל נא' כאן אביב ונא' אביב במצרים כי השעורה אביב מה אביב האמור שם שעורין אף כאן שעורין:
אלו כוסמין שלא כשרו לשאר כל המנחות. שהרי סולת נאמר בהן ואין סולת אלא מן החטין. אינו בדין שלא יכשרו למנחת העומר:
השעורין עצמן יוכיחו. שהרי אף הן אינן כשרין לשאר המנחות ואעפ"כ כשרו למנחת העומר:
שמנחת סוטה באה מהן. דכתיב בה קמח שעורין וא"כ מצינו למנחה שבאה מן השעורין משא"כ בכוסמין וכו' שלא מצינו לשום מנחה שבאה מהן:
יצאו החטין מן הכתוב. נתמעטו חטים למנחת העומר מן הכתוב כדילפינן אביב אביב וכוסמין וכו' נתמעטו מק"ו דהשתא אין שום פירכא על הק"ו:
מיסבר סבר ר' יודה בן פזי שמנחת העומר באה מן הכוסמין וכו'. בתמיה ר' יודה בן פזי דקאמר הכי בשם ר' ישמעאל דצריך ללמוד מן ק"ו שאין מנחת העומר באה מאלו הג' מינין הא לאו הכי הוה סבור שהיא באה מהן וקשיא ל"ל הק"ו אלו מאן דאמר תאנים שחורות עלי בנדר שמא אינו מותר בלבנות בתמיה והלא לא אסר עצמו אלא מן השחורות

שאמר ולבנות לא אמר והכא נמי דכוותה שהרי שעורה אביב אמר כלומר מקרא דאביב לא למדנו אלא שעורה בלבד אבל שבולת שועל אביב לא נאמר וכן כוסמין ושיפון אינן במשמע המקרא דאביב ומהיכי תיתי שיוכשרו למנחת העומר. ברם כרבנן שלשה מינין הן. השתא מסיק להא דקאמר דמתני' דקחשיב להו לחמשה מינין כר' ישמעאל היא דאתייא דאיהו דקאמר שלא הוכשרו כוסמין ושבולת שועל ושיפון לעומר דכולן אינן ממין שעורין וא"כ כל חד וחד למין בפני עצמו הוא דחשיב אבל לרבנן אלו החמשה שלשה מינין הם דשיפון מין כוסמין הן ושבולת שועל ממין שעורין הוא ולא תני חמשה:

רבנן דקסרין. מקשין על הא דאוקי ר' יודה בן פזי למתני' כר' ישמעאל ולא כרבנן וכי מה תנינן חמשה מינין בתמיה לא חמשה דברים הוא דתנינן א"כ כרבנן נמי אתייא דאלו חמשה דברים יש בהן שני דברים מין אחד הכוסמין והשיפון ושני דברים מין אחד השעורין ושבולת שועל:

תמן תנינן. לקמן ריש פ"ד איזהו מין במינו וכו' וקשיא על הא דתנינן כאן שכל אלו החמשה מצטרפין זה עם זה:

ר' יוסי אמר לה. להאי שינויא סתם ור' יונה קאמר בשם ר' יוחנן תמן בפ"ד בנשוך כלומר שעשה העיסה מזו בפני עצמו ומזה בפני עצמו ונתן אותן זו אצל זו והן נוגעות ונושכות זו מזו דבכה"ג הוא דאמרינן דאין מצטרפות אלא החטין עם הכוסמין וכו' וכאן במתני' בבלול שעירב ועשה עיסה אחת מהן ובכה"ג אמרינן כל אלו החמשה מצטרפין זע"ז לכשיעור:

תני ר' חייא כן. שאם בלל מכולן מצטרפות הכל התבואה הקמחות ובציקות:

עירס ראשי עיסיות. שלא עירב אלא ראשי העיסות בלבד מהו שיצטרפו כולן זע"ז:

א"ר יוסי. מאי תיבעי לך וכי זה הנשוך לאו כמעורס הוא ואפ"ה את אמר אינו מצטרף אלא מין במינו דווקא וה"נ אינו מצטרף אלא מין במינו:

מהו שילקו על חלתן דבר תורה. אם עירב מכולן ועשה עיסה אחת מהן מהו שילקה הזר האוכל חלה של עיסה זו המעורבת וקאמר ר' יונה וכו' בשם ר"ל שאין לוקין על החלה שלהן מן התורה דאין מצטרפות אלא מדבריהן:

רשב"ל כדעתיה. לשיטתיה אזיל דס"ל בעלמא דאיסורין מבטלין זה את זה:

דאיתפלגון. כדאשכחן דפליגי ר' יוחנן ור"ל בהא:

ששחקן. שבללן זע"ז ואכלן:

אמר ר' יוסי ולא דמיין. האי דהכא להא דפליגי בפיגול והנותר דתמן אמרו בגוונא שזה אסור בפני עצמו וזה אסור בפני עצמו ובהא פליג ר' יוחנן וסבירא ליה לא ביטל זה את

זה אבל הכא עדיין לא באו לאיסור מקודם שנתערבו ואם כן בהא לכ"ע אמרינן שני דברים רבים על אחד ומבטלין אותו. וכבר ביטלו וכו'. כלומר שהרי כבר ביטלו אותו עד שלא נעשה העיסה וחל עליה האיסור:

אלו אמר. כהאי גוונא שכבר עשה חמש עיסיות מחמשה מינין וחל איסור חלה על כל אחת ואחת ואחר כך עירבו אותן יחד והיה אומר ר"ל בכהאי גוונא אין לוקין על חלתן דבר תורה יאות אתה אומר דר"ל כדעתיה דסבירא ליה איסורין מבטלין זה את זה ור' יוחנן פליג עלה אבל השתא לא דמי כלל לפלוגתייהו:

הלל הזקן היה כורך שלשתן כאחת. פסח מצה ומרור ואוכלן ביחד:

חלוקין. הן חביריו על הלל הזקן דסבירא ליה שהן מבטלות זה את זה:

והא ר' יוחנן. בעצמו היה נוהג כך שכרך מצה ומרור ואוכלן:

כאן בשעת המקדש. חלוקין הן על הלל לפי ששלשתן מדאורייתא ומבטלות זא"ז כאן שלא בשעת המקדש היה ר' יוחנן אוכל משום שמרור בזמן הזה דרבנן ולא אתי דרבנן ומבטל למצה שהוא דאורייתא אף בזמן הזה:

ואפי' תימר וכו'. כלומר דהדר קאמר דלא צריכין להא דאפ"ת שכאן וכאן בשעת מקדש ל"ק דר' יוחנן לא קאמר אלא שחלוקין על הלל על שהיה כורך שלשתן ביחד ואוכלן מפני ששני דברים הן רבים על א' השלישי ומבטלין אותו אבל בשני דברים בלבד אפי' אם היה בשעת המקדש שהן מן התורה אין אחד מבטל את חבירו:

כשם שאין האיסורין וכו'. ופליג אדר"ל כך אין המצות מבטלות זא"ז וכהלל הזקן:

עשה עיסה אחת מכל חמשת המינין וחזר ועשה חמש עיסיות ממין אחד ועירב את כל העיסיות ביחד:

חיטין שבו מהו וכו'. כלומר אם החמשה עיסיות שהיו ממין אחד היו מחטין מהו שיבטלו חטין שבו שהן בהעיסה הראשונה שהיא מחמשת המינין את החטין שבו בחמש עיסיות שהן ממין חטין וכן אם היו החמש עיסיות ממין שעורין מהו שיבטלו שעורין שבו בעיסה הראשונה את שעורין שבו באותן החמשה עיסיות וכלומר דהבעיא היא אם עכשיו נתבטל זה המין של חמשה עיסיות בתוך הראשונה מפני שיש בה כמה מינין או דילמא אמרינן מצא מין את מינו ולא נתבטל:

א"ר חייא בר אדא. מאי תיבעי לך דכי לא כן א"ר יוסי שני דברים וכו' וא"כ ה"נ כן דמכיון שעירב אותו המין שבחמשה עיסיות עם העיסה הראשונה שיש בה חמשת המינין מבטלין אותו:

לא צורכה דלא עשה וכו'. כלומר לא איצטריך לך למיבעי אלא כך אם עשה חמש עיסיות מחמשת מינין ועירבן יחד וחזר ועשה חמש עיסיות מחמשה מינין ולא עירבן יחד עד לבסוף שעירב הראשונות עם האחרונות דהשתא איכא למיבעי אם מבטלין החטין שבכאן את החטין שבכאן והשעורים שבכאן את השעורים שבכאן דמי נימא הואיל והעיסות השניות לא עירבן יתד בתחילה אע"פ שעכשיו נתערבו עם הראשונות הרי הן כאלי כל מין ומין בפ"ע ומצטרפות מין שבזו עם מינו שבזו או דילמא מכיון שמ"מ עכשיו נתערבו הראשונות עם השניות והחטין וכן השעורין נתבטלו בהראשונות שהרי יש שאר מינים שרבו עליהן מבטלין הן עכשיו גם לאותו המין שבעיסות השניות ואין מצטרפין זה עם זה ולא איפשיטא:

ואסורין בחדש וכו'. אית תניי תני מלפני הפסח כמו הנסחא הכתובים לפנינו במתני' והיינו מלפני מחרת הפסח שהוא ששה עשר יום הבאת העומר ולהאי תנא היום הוא מתיר דכשהאיר המזרח מותר בחדש ולאידך תניי דתני במתני' אסורין בחדש מלפני העומר הבאת העומר הוא מתיר ולא מקודם וכדמפרש לקמן:

מאן דאמר מלפני הפסח מסייע לר' יוחנן. דלקמן דקאמר אפי' בשעת הקרבן היום הוא המתיר ומתני' בשעת המקדש איירי ולאידך תנא דתני מלפני העומר מסייע לחזקיה דאמר בשעת המקדש שהביאו קרבן העומר הקרבן הוא המתיר ולא מקודם:

דאמר ר' יונה וכו'. כלומר לר' יונה שמיע ליה דהכי אמר חזקיה בהדיא דבשעת הקרבן הקרבן מתיר ושלא בשעת הקרבן כגון בזמן הזה היום הוא המתיר ור' יוסי קאמר דלא אמר חזקיה בהדיא לתרווייהו אלא דאיהו קאמר בשעת הקרבן הקרבן מתיר ותו לא ואנן ממילא שמעינן דמודי חזקיה דשלא בשעת הקרבן היום מתיר ואין בין ר' יונה לר' יוסי אלא שינוי הלשון בעלמא:

טעמא דר' יוחנן וכו'. כלומר דר' הילא מפרש דלא תימא דס"ל לר' יוחנן דהיום מתיר מיד כשהאיר המזרח אף בשעת הקרבן דהא ליתא אלא דהכי הוא דיליף ר' יוחנן דכתיב גבי איסור חדש עד עצם היום הזה למדנו שיום ששה עשר הוא המתיר יכול אפי' בשעת הקרבן היום מתיר ת"ל עד הביאכם וגו' יכול עד הבאת הקרבן ממש ת"ל עד עצם היום הזה הא כיצד אתה מקיים לשני הכתובים האלו טול מבנתיים זמן הבאה כלומר דלא בעינן דווקא עד שיקרב הקרבן ממש אלא מיד כשהגיע זמן הבאה מותר וקאמר דאף בשעת הקרבן היום מתיר היינו זמן הבאת הקרבן של היום הוא מתיר אבל לא כשהאיר המזרח:

מודה ר' יוחנן באיסור שהוא אסור. אע"ג דקאמר דזמן הבאה מתיר היינו שלא יהא עובר בלאו אבל מודה הוא שאסור לאכול חדש בשעת המקדש עד אחר הקרבת העומר ופליגי בהא דמהו איסורו לר' יוחנן ור' ירמיה קאמר איסורו מן התורה דלא גלי קרא אלא שלא יהא עובר בלאו מזמן הבאה ואילך ור' יונה ור' יוסי דאמרו תרווייהו דאין איסרו עד אחר הקרבה ממש אלא מדבריהן בעלמא:

מיליהון דרבנן. דלקמן מסייע לן דאין איסורו אלא מדבריהם לר' יוחנן:

דתנינן תמן. במנחות פרק רבי ישמעאל אין מביאין מנחות ובכורים ולא מנחת נסכים של קרבן בהמה מתבואה חדשה קודם לעומר ואם הביא פסול ואמרי עלה ר' יהושע ור' יונה ור' אימי בשם ר' יוחנן דלא שנו אם הביא פסול אלא דוקא קודם ששה עשר כגון בי"ג ובי"ד ובט"ו וכלומר אפילו קרוב לששה עשר ומכ"ש מקודם אבל בששה עשר עצמו אם עבר והביא קודם להקרבת העומר כשר ואי אמרת איסורו של חדש ד"ת הוא קודם להקרבת העומר ממש א"כ לא שנייא הוא י"ג הוא י"ד הוא ט"ו הוא י"ו עצמו דכל זמן שלא הוקרב העומר לא הותר החדש אפילו להדיוט ובדין הוא שאם עבר והביא פסול אלא ודאי דאין איסור חדש להדיוט עד אחר הקרבה ממש אלא מדבריהם לר' יוחנן והלכך משהגיע זמן הקרבה ביום י"ו אם עבר והביא כשר הואיל והותר החדש מכללו אצל הדיוט מן התורה:

ועוד. ראיה מן הדא דאמר ר' זעירא על ידי דרב כרבי יוחנן כצ"ל. הלכך נמי דעתיה דרב דבני דרבי חייא רבה דהוא סבר כוותהון ואי אמרת איסורו ד"ת לר' יוחנן רב בר דעתיה דר' יוחנן בתמיה כלו' דאי הכל מד"ת למה ליה לתלות לדעתיה דרב דכר' יוחנן ס"ל הלא חזקיה הוא בנו דר' חייא רבה ואי הוי הא בהדיא קאמר דבשעת הקרבן הקרבן הוא מתיר ולא מקודם ואין בין חזקיה לרבי יוחנן אלא הלאו ומאי האי דקאמר דבנו דרבי חייא רבה סבר דכוותהון הרי חזקיה מחמיר טפי אלא ודאי דר' יוחנן ס"ל דאין איסורו מן התורה קודם הקרבה ממש והשתא ה"ק דרב לא שנה להאי דחזקיה דפליג על רבי יוחנן ומחמיר בה טפי כדתני לעיל אלא ע"י דרב גופיה ס"ל כרבי יוחנן דמיקל בה וס"ל דמן התורה מותר מיד כשהגיע זמן הקרבה שנה להאי דחזקיה דהוא סבר נמי דכוותהון דבשעת הקרבן זמן הבאה הוא דמתיר ולא בעי עד אחר הקרבה ממש:

והתנינן. השתא פריך למ"ד דאין איסורו אלא מדבריהם עד אחר הקרבה דהא תנינן בפ' בתרא דר"ה ובכמה מקומו' משחרב בה"מ התקין ר' יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף והוא ששה עשר כולו אסור משום מהרה יבנה בה"מ ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר האיר המזרח מתיר השתא

דאיכא עומר עומר הוא דמתיר ובשלמא דאם תימר דאיסורו ד"ת עד אחר הקרבה ניחא הא דהתקין אחר שחרב המקדש שיהא כולו אסור לפי שכשיבנה המקדש יהיה איסורו מן התורה עד אחר הקרבת העומר ומשום הך גזירה דאמרן הוסיף והתקין אלא אי אמרת דאין איסורו אלא מדבריהם עד אחר הקרבה אפי' בזמן המקדש ויש תקנה אחר תקנה בתמיה דבזמן המקדש גופיה מתקנת דבריהם הוא דאסור ואנן ניקום ונוסיף לתקנה משחרב המקדש לאסור כל היום משום הך גזירה דיאמרו וכו' הא אפי' בזמן דאיכא עומר אינו אסור אלא מכח תקנת דבריהם בעלמא:

אמר ר' יוסי בר בון לעולם אפי' בזמן המקדש איכא למימר דאין איסורו עד אמר הקרבה אלא מדבריהם והא דקשיא לך על תקנת ריב"ז שהוסיף משחרב המקדש היינו טעמא דמפני הרחוקין הוא דהתקין כך דתנינן שם משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקין שאינן יודעין אם קרב העומר או לא מותרין מחצות יום ולהלן כדמפרש התם טעמא מפני שהן יודעין שאין ב"ד מתעצלין בו להקריבו עד אחר חצות ומכיון דהרחוקין אינם מותרין אפילו בזמן דאיכא עומר אלא מחצות יום ולהלן הוסיף ריב"ז לתקן משחרב המקדש לאסור כל היום:

ר' ירמיה בשם ר' חייא קאמר דאף בשעת הקרבן היום הוא מתיר ומשמע דאין איסור כלל עד אחר הקרבה ולפיכך קאמר ר' הונא דברייתא דהביא חזקיה לעיל פליגא עלוי דאין אתה מקיים אלו ב' הכתובים אא"כ תחלק בין שעת הקרבן ובין שלא בשעת הקרבן:

והתנינן. השתא פריך לחזקיה דלדידיה שלא בשעת הקרבן היום מתיר מדאורייתא כדיליף מקרא והתנינן דר' יוחנן בן זכאי התקין משחרב המקדש שיהא יום הנף כולו אסור ומ"ט החמיר כל כך ואי משום הך גזירה דלעיל לא היה לו להחמיר אלא עד חצות דהרי אף כשיבנה המקדש אחר הקרבה מיהת מותר ומחצות יום ולהלן הא אמרינן דאין חוששין כלל לפי שאין הב"ד מתעצלין בו:

איתותבת קומי ר' ירמיה. הקשיתי קושיא זו לפני ר' ירמיה. ואמר לי דמתקנת ריב"ז לא קשיא מידי:

אין יסבור ר' חזקיה כר' יהודה וכו'. כלומר דיכילנא לשנויי לך דאפשר הוא אם יסבור ר' חזקיה דהך תקנתא דריב"ז כר' יהודה הוא דאתייא דאמר התם והלא מן התורה הוא אסור כל היום בזמן דליכא עומר דכתיב עד עצם היום הזה וס"ל דעד ועד בכלל ובזמן דאיכא עומר גלי לן קרא עד הביאכם וגו' והא דקאמר התקין ריב"ז דרש והתקין הוא דדריש להני קראי כר"י והתקין כך וא"כ מהך דריב"ז לא תקשי לדחזקיה דבשיטת ר' יהודה היא. א"נ דה"ק דנוכל לפרש לדחזקיה דאיהו גופיה ס"ל כר' יהודה דשלא בשעת

הקרבן דקאמר היום מתיר היינו עד שיעבור כל יום ששה עשר וכר' יהודה דס"ל עד ועד בכלל וריב"ז נמי כר' יהודה ס"ל ודרש והתקין קאמר ועיקר:

תמן חשין לצומא רבא תרין יומין. בפ"ק דר"ה גריס לה על המתני' על ששה חדשים השלוחין וצאין וכו' ומתקנת ריב"ז נשנה שם במתני' לקמן ואיידי דאיירי הכא מתקנת ריב"ז ומהך דאין הב"ד מתעצלק מייתי נמי להא דקאמר תמן בבבל יש שהיו חוששין לצום שני ימים בשביל יה"כ מספק שלא היו יודעין אם עיברו ב"ד שבא"י את אלול או לא ואמר להן רב חסדא למה לכם להכניס עצמכם למספק הזה שתוכלו להסתכן מחמת כך הלא חזקה הוא שאין הב"ד מתעצלין מלשלוח שלוחין להודיע להגולה אם עיברו אלול או לא:

בר אבוי והתם גריס אבוה דר' שמואל בר רב יצחק והוא רב יצחק גופיה:

אפסק כרוכה ודמך. כשהפסיק מן התענית ורצה לכרוך לסעודה נתחלש ונפטר ועל שהכניס עצמו לסכנה מספק לא הזכירו שמו להדיא ואמרו אבוה דר' שמואל בר רב יצחק:

אם השרישו קודם לעומר. תנינן דהעומר מתירן ופליגי בה מאי קודם לעומר:

ר' יונה אמר קודם להבאה. אם השרישו קודם להבאת העומר אף על פי שבשעת קצירה אכתי לא נשרשו העומר מתירן ור' יוסי אומר צריך שישרשו קודם לקצירת העומר:

אמר רבי יונה הבאה מתרת להבאה וכו'. כלומר בדין הוא שיהא כל אחת ואחת מתרת לכיוצא בה דהבאה מתרת להבאה שאין מביאין שום מנחה מתבואה חדשה מקודם להבאת מנחת העומר וקצירה מתרת לשאר קצירה דאין קוצרין לפני העומר ואם כן הוא הדין להשרשה שהיא הבאה בקרקע בדין הוא שתהא הבאת העומר מתרת למה שהובאה בקרקע מקודם לה ורבי יוסי אומר דאין ראיה אלא דהכא לענין שיהא מותר להדיוט הכל בקצירה הדבר תלוי והקצירה היא שמתרת הבאה בהקרקע מקודם לה ומתרת ג"כ להקצירה:

לפום כן רבי יוסי חווי בה. כלומר שמכאן הגיד גם לדין הזה שאם קצר העומר לרבים והיינו לצורך הצבור להקריבו ונטמא וצריך לקצור עומר אחר חזר היחיד לאיסורו של קצירה עד שיקצור העומר האחר משום שהכל בקצירה תליא מילתא ואנן בעינן קצירה הראויה להבאה וליכא וכדפליגי גם בזה לקמיה:

רבי יונה אמר קודם לקצירה וכו'. כלומר בהא שקצר לרבים ונטמא איפכא הוא דפליגי דרבי יונה ס"ל קודם לקצירה של עומר אסור לקצור קצירה אחרת ומכיון שכבר קצר לעומר אע"פ שנטמא הקצירה מתרת לקצירה אחרת ור' יוסי ס"ל קודם להבאה כלו'

הקצירה שהיא ראויה להבאה היא שמתרת לקצירה ולא זו שאינה ראויה להבאה. כך היה נראה לפרש לפי הגי' הכתובה לפנינו ברישא גבי השרשה דרבי יונה ס"ל קודם להבאה ורבי יוסי ס"ל קודם לקצירה וא"כ הכא איפכא הוא דס"ל בקצר ונטמא אלא דמהא דלקמן לא משמע הכי אלא הכל לענין התרה של השרשה הוא דאיירי לפיכך צריך להפוך הגי' ברישא דר' יונה אמר קודם לקצירה ור' יוסי אומר קודם להבאה וכן הא דבתרה לעיל צריך להפך דברי רבי יוסי לר' יונה ודברי ר' יונה לר' יוסי והאי דהכא ר' יונה אמר קודם לקצירה וכו' כמו גופא הוא ואדלעיל קאי. גופא דפליגי בה רבי יונה ורבי יוסי בענין השרשה מה שמתירה דר' יונה אומר מה שהוא קודם לקצירה ור' יוסי אמר אף אם השרישה קודם הבאה היא שמתרת אותה:

אמר ר' יונה מילתא דכהנא דדריש לה מקרא מסייע לי דקודם לקצירה צריך שישרישו והקצירה מתרת אותן:

זו ביכרה ואחרת לא ביכרה. כלומר מדקרי לה מנחת בכורים משמע שמביא ממה שביכרה בראשונה והאחרים לא ביכרו וא"כ הכל שלא ביכרו בכלל והגע עצמך אפילו האחרים לא הגיעו אלא להיות עשבים ואפילו עדיין אינן אלא בהשרשה בקרקע העומר בא ומתיר אותן והשתא וכי לא קודם קצורה אנן קיימין בהכתוב הזה. דהרי כתיב ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש וגו' וזה הכל בקצירה משתעי שתקצור מהאביב וגו' ומהן תקריב את מנחת בכוריך וא"כ מה שהקצירה מתרת להשרשה שהיא קודם לה היא שמתרת:

ועוד. ראיה מן הדא דתני בברייתא המנכש בשלשה עשר בניסן שעוקר עשבים הרעים ונתלש ע"י כך הקלח של התבואה בידו ה"ז שותלו במקום הטינא כלומר במקום הלח כדי שיחזור וישריש לפי שהקצירה אסורה מקודם לעומר אבל לא במקום הגריד שהוא יבש ואינו חוזר ונקלט בתוך הקרקע וכקציר לפני העומר הוא ומדקתני המנכש בי"ג ולא קתני סתם המנכש לפני העומר ש"מ דבדוקא קתני שיהא כאן שיעור להקליטה והשרשה שהוא מן הסתם שלשה ימים כדי שתהיה קצירת העומר מתירתה והרי יש כאן י"ג וי"ד וט"ו ובערב ליל י"ו הוא זמן קצירת העומר כדתנן בפרק ר' ישמעאל מצותה לקצור בלילה ומקצת היום ככולו כלומר שאע"פ שזה היה בי"ג ואין כאן ג' ימים שלמים מ"מ הואיל ואמרינן בכל דוכתי מקצת היום ככולו יש כאן ג' ימים וא"כ שמעינן דקצירת העומר היא שמתרת לאותן שהשרישו מקודם דאל"כ מאי איריא דקתני המנכש בי"ג:

אמר ר' יוסי. מהא לא שמעינן מידי דמילתא דאבינא מסייע לי דאמר הא דקתני המנכש בי"ג מילתא אחריתא קמ"ל דתפתר כהדא מתני' מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה. בי"ד מיירי ולהכי קתני המנכש בי"ג בדוקא:

אבל וכו'. קושיא היא דתידוק מינה אבל במקום שנהגו לעשות מלאכה בי"ד לא מיתוקמא ואמאי וכי לא בתלוש הוא דאמרו דבמקום שנהגו תליא מילתא דמקום שנהגו היתר במלאכת תלוש הוא דנהגו שמא במחובר בתמיה והכא דבמחובר הוא דאיירי וא"כ אמאי קאמרת תיפתר כהדא מתני' וכו' והא במחובר לעולם אסור הוא וקאמר דאשכאן חדא ברייתא דתני דמקום שנהגו לעשות בתלוש עושין אפי' במחובר והלכך אצטריך למימר תיפתר כהדא מתני' דמקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בי"ד איירי:

ואם לאו אסורין וכו'. קתני במתני' ושאל ר"א מהו שיביא עומר הבא מהן ולמ"ד לעיל דהשרשה קודם קצירה בעינן ואם לא נשרשו אלא בין קצירה לבין הבאה שוב אין העומר דהאי שתא מתירן אלא עד שיבוא עומר הבא וא"כ הקצירה היא העיקר ועד זמן קצירה הן אסורין ושייכא הך בעיא דמהו שיעשה לשנה הבאה ראשית קציר מאלו ויביא העומר מהן דאלו למ"ד דהבאת העומר הוא המתיר א"כ אלו שצריכין היתר בעומר הבא דוקא ע"כ שהשרישו אחר הבאת העומר דממילא נמי דהבאת העומר הבא הוא שמתירן לא שייכא הך בעיא כלל דהרי הן צריכין להבאת העומר הבא שיתירן דהא לדידיה הבאת העומר הוא העיקר והיאך יכול להביא העומר מהן והא לאו ראשית קציר הוא דע"כ כבר נקצר לעומר קציר אחר אלא לאידך מ"ד דהקצירה היא העיקר הוא דקא בעי כדאמרן:

אפשר לומר וכו'. ומתמה הש"ס על עיקר הבעיא וכי היאך אפשר לומר שיבא העומר מהן. דהא מיהת ישן משל אשתקד הוא וחדש וישן אין תורמין ומעשרין מזה על זה ואת אמר הכן בתמיה דעומר מן הישן יהא מתיר את החדש:

התיבון. עוד תיובתא על שאלת ר"א דס"ד הואיל ואלו שהשרישו אחר העומר ותלוין הן בעומר הבא להתירן יהא העומר עצמו בא מהן והרי שאר המונין שהרי הן תלוין בעומר שיתירן ואעפ"כ אין העומר בא מהן דאין עומר בא אלא מן השעורין:

לא אם אמרת וכו'. הדר קאמר דהא לאו קושיא היא דאם אמרת בשאר המינין שלא כשרו כלל לעומר כדילפינן לעיל אביב אביב דאינו בא אלא מהשעורין תאמר בבעיא דילן בשעורין הוא דאיבעי' לן שהן כשרין למנחת העומר והואיל והן תלוין בעומר הבא איכא למימר שהעומר בא מהן ומאי:

חברייא. אמרין בשם ר"א דהדר פשיט לנפשיה דאין עומר בא מהן דבעינן ראשית קצירך של שנה זו ולא זה שהוא סוף קצירך דשל אשתקד הוא ור"ז קאמר משמיה טעמא

אחרינא דאין עומר בא מהן דמנחת בכורים כתיב ואין אלו בכורים דהרי משל אשתקד הן ולא נתבכרו מאז:

מה נפק מביניהון. מבין הני טעמי וקאמר אם עבר והקריב מהן איכא בינייהו על דעתון דחברייא פסול משום דראשית קצירך דקאמר קרא לעכב הוא אבל על דעתי' דר' זעירא כשר הוא משום דבכורים למצוה הוא דנאמר וכדכתיב כרמל בהאי קרא וגם כן למצוה הוא דאם לא מצא כרמל והוא רך מביא מן היבש כדתני בת"כ בפרשת ויקרא:

דברי חכמים. אבל לדברי חכמים קאמר ר' יוסי בר' בון דהכי סבירא להו והן שהביאו שליש לפני ראש השנה וכו' כלומר דדוקא בשהביאו שליש לפני ר"ה דאז אין העומר בא מהן לפי שישן הוא ואין הישן מתיר את החדש אבל אם לא הביאו שליש אלא לאחר ראש השנה הרי הן כתבואה חדשה של שנה זו והעומר בא מהן:

הלכה ב

מתני' האוכל מהן כזית מצה בפסח יצא י"ח. כדפרישית במתני' דלעיל שאין יוצאין בשאר המינין אלא באחד מאלו חמשת המינין דווקא דכתיב לא תאכל עליו חמץ וגו' את שבא לידי חימוץ כגון חמשת מינים הללו ואתה מתחייב עליו משום לא תאכל עליו חמץ אתה יוצא ממנו י"ח מצה יצאו שארי מינין שאינן באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון ואין אתה מתחייב עליו משום חמץ אין אתה יוצא י"ח ממנו משום מצה:

נתערב אחד מהן בכל המינין אחרים. כגון אלו ששנינו בריש פ"ג דפסחים כותח הבבלי והדומה לו מתערובת חמץ:

ה"ז עובר בפסח. בלאו דכל מחמצת לא תאכלו לפי שאין חיוב כרת אלא לאוכל חמץ עצמו אבל האוכל תערובות חמץ אינו בכרת אלא בלאו:

דברי ר"מ. דס"ל דדוקא בנודר מן הפת ומן התבואה אינו אסור אלא בהן דאין דעתו אלא על הנקרא פת או תבואה והיינו מחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן ס"ל לר"מ דאסור בכל המינין שעושין ממנו כרי כגון קטניות וכיוצא בהן דדגן כל מיני דמידגן משמע וחכמים פליגי וס"ל דאף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן והכי מפרש לה בגמרא והלכה כחכמים:

וחייבין בחלה ומעשרות משום דקא בעי למיתני לקמן שיש שחייבין בחלה ופטורין ממעשרות ויש שהן חייבין במעשרות ופטורין מן החלה קתני הכא דאלו חייבין בחלה ומעשרות:

גמ' זאת אומרת שלוקין על חלתן דבר תורה. קושיא היא על ר"ל דקאמר בהלכה דלעיל שאם עיסה מעורבת מחמשת המינין אין לוקין על החלה שלהן מן התורה מפני שמבטלין

זא"ז והא קתני הכא האוכל כזית חמץ מהן חייב בהכרת וקס"ד שצירף כזית מכולן ואכלו וא"כ ש"מ שמתחייב על הצירוף מהן מן התורה וה"ה לענין חלה שלהן וקשיא לר"ל:

תיפתר שאכל כזית מזה וכזית מזה. כלומר תיפתר אליבא דר"ל דהכא מיירי שיש בהתערובות שאכל שיעור כזית ממין זה ושיעור כזית ממין זה ושאני התם דמיירי שאין בהעיסה שיעור חלה אלא בצירוף אלו המינין ביחד:

אמר ר' יוסי. דלא היא דאפי' תימר שאכל שיעור כזית מכולהון כדמשמע לישנא דמתני' האוכל מהן כזית וכו' וכן בחמץ ולא תידוק מינה לענין חלה דלעיל דשנייא היא הכא שכולהון לשם חמץ כלומר על כולן נקרא עליהן שם חמץ הרי כל חמשת מינין הללו הן הבאות לידי חמוץ לפיכך מצטרף כזית מכולן שיהא מתחייב עליו משום חמץ אבל התם אין ראוי לשם חלה על כל א' וא' בפ"ע שהרי אין כאן שיעור חיוב חלה עד שיערב מכולן לעשות העיסה דהא בכה"ג הוא דאיירי לעיל:

מחלפה שיטתיה דר' יוסי. כלומר לפי הך אוקימתא דר' יוסי שאכל כזית בצירוף מכולן א"כ קשיא דידיה אדידיה דהא תמן לעיל אמר גבי הא דבעי למימר דר"ל דס"ל אין לוקין על חלה מתערובתן ד"ת משום דלדעתיה אזיל דאמר הפגול והנותר משבללן מבטלין זא"ז ומקשי עלה ר' יוסי שם דלא דמיין דתמן זה איסור בפני עצמו וזה איסור בפ"ע קודם שבללן אבל הכא גבי חלה הן שני דברים רבים על אחד ומבטלין אותו עד שלא נעשה איסור והשתא הכא נמי אי אמרת דאכל כזית חמץ בצירוף מכולן הרי עד שלא נעשה איסור השנים מהן מבטלין להאחד דהרי פחות מכזית אין שם חיוב כרת עליו וזה דומה ממש להא דחלה דלעיל וקשיא דר' יוסי אדר' יוסי ואליבא דר"ל:

אמר ר' יוסי ב"ר בון כיני מתני' אי כזית מזה וכזית מזה. כלומר דרבי יוסי ב"ר בון מדחי לה להאי אוקימתא דר' יוסי אליבא דריש לקיש דלא מצית לאוקי המתני' אליביה אלא כן דאי איכא כזית מזה וכזית מזה הוא דחייב אם אכל כזית מהן ואע"ג דלר"ל גבי פגול ונותר אפי' כזית מזה וכזית מזה קאמר דמבטלין זא"ז שאני התם דהן שני שמות אבל הכא דשתיהן שם חמץ עליהן אין מבטלין זא"ז אלא דדוקא בדאיכא כזית מכל אחד בפני עצמו ועירבן ואכל כזית מהן הוא דחייב אבל בדליכא כזית בכל א' וא' עד שיצטרף מכולן בהא לר"ל אינו מתחייב עליו דדמיא להיא דלעיל דקאמר אינו לוקה על חלתן ד"ת ולא כדבעי ר' יוסי לאוקמי למתני' אליבא דר"ל:

הא הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בכל כרבנן. בתמיה דקס"ד דהא דקתני במתני' וחכ"א הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן היינו דוקא בנודר מן הדגן קאמרי ובתרתי פליגי אדר' מאיר דלדידהו הכי דייקינן הא בנודר מן הפת ומן התבואה אסור בכל

ובנודר מן הדגן לדידהו בחמשת מינין הוא דאסור ולר"מ אסור בכל כדקאמר בהדיא בפ"ז דנדרים וקשיא אמאי לחכמים הנודר מהפת ומהתבואה יהא אסור בכל והא פת ותבואה אינן נקראין אלא הנעשה מאלו חמשת המינין וגרסינן להא גם כן בנדרים שם בהלכה ב':

ומשני ר' חייה בשם ר' יוחנן דלא תידוק הכי אלא כיני מתני' הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהם וכלומר דחכמים אדיוקא דדברי ר"מ בלחוד הוא דפליגי דקאמר הנודר מהפת ומהתבוא' הוא דאסור בהן אבל בנודר מן הדגן ס"ל לר"מ דאסור בכל כדאמר בנדרים ועלה הוא דפליגי ואמרי דאף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן:

מה אנן קיימין. השתא מפרש להא דתנינן הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן ובמאי עסקינן:

אם באומר פת תורה. כלומר שאומר פת הנקרא בלשון התורה עלי א"כ אמור מעתה דמיירי אף באומר תבואת תורה עלי ואמאי אינו אסור בכל והא מצינו דכרם נקרא תבואה כדכתיב ותבואת הכרם ואי דמיירי באומר פת סתם עלי אמאי אסור בכל חמשת המינין הא אין לך קרוי פת סתם אלא פת חטין ושעורין בלבד כדאמרינן בפרק ג' דשביעית:

קיימתיה. להמתניתין דלעולם באומר פת סתם ומיירי במקום שאוכלין פת כל. כלומר שעושין פת מכל דבר ואפילו משאר המינין אלא דבפת של שאר המינין קורין אותו על שם המין ופת סתם הוא מחמשת המינין והא קא משמע לן דמכיון דאמר פת סתם ואין לך קרוי פת סתם אצליהן אלא ה' המינין בלבד אסור הוא בהן:

הלכה ג

מתני' אלו חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות. כדקאמר טעמא בגמרא לפי שמצינו בי"ד שנה שנתחייבו בחלה ואע"פ שלא היו נוהגין בתרומות ומעשרות אלא עד אחר י"ד שנה שכיבשו ושחילקו:

הלקט והשכחה והפאה וההפקר. כל אלו פטורין מן תרומות ומעשרות כדדרשינן מאין לו חלק עמך יצאו אלו שיש לו עמך ואפ"ה בחלה חייבין הן:

ומעשר ראשון שניטלה תרומתו. כגון בן לוי שהקדים ליטול מעשר ראשון בשבלים כדקאמר בגמרא וקמ"ל שאע"פ שלא ניטלה ממנו תרומה גדולה אלא שניטלה ממנו תרומת המעשר שבו וה"א הואיל שיש בו חלק מתרומה גדולה יהא פטור מן החלה הלכך אשמועינן דאפ"ה חייב בחלה:

ומעשר שני והקדש שנפדו. דפטורין מן המעשרות כדתנן לעיל בפ"ק דתרומות בהלכה ה' דאפילו נפדו פטורין מן המעשרות ולענין שאין תורמין מהן על החיוב וכל שכן אם לא נפדו דממון גבוה הוא דפטור ואעפ"כ בחלה הן חייבין בשנפדו וכן עיסת מעשר שני בירושלים חייבת בחלה:

ומותר העומר. מה שניתותר מהשלש סאין שהוא בא מהן ומוציאין מהן עישרון שהוא מנופה בשלש עשרה נפה והשאר הוא נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות הואיל ובתחילה היה הקדש והוא הדין למותר שתי הלחם ולחם הפנים לאחר שנפדו חייבין בחלה:

ותבואה שלא הביאה שליש. שפטורה מן המעשרות כדאמרינן בפ"ק דמעשרות דכתיב תבואת זרעך דבר שזורעין אותו ומצמיח ואם לא הביאה שליש וזורעין אותה אינה מצמחת ואעפ"כ בחלה חייבת:

ר"א אומר תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה. מפרש טעמיה בגמרא דכתיב כתרומת גורן כן תרימו אותה מה תרומת גורן דוקא מפירות שהביאו שליש אף תרומת חלה כן ואין הלכה כר"א:

מתני' אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה. דלענין חלה הני כולהו לאו לחם מיקרו:

והפרגין. מין קטניות:

ופחות מחמשת רבעים בתבואה. כלומר אף שהתבואה והיא מחמשת המינין מחויבת בחלה אם אין מהן אלא עיסה שהיא פחות מחמשת רבעים פטורה דחמשת רבעים הוא שיעור חיוב חלה כדתנן בפ"ק דעדיות:

הסופגנין. מפרש בגמרא טריקטא והן רקיקין דקין ורקיקי תרגומו ואספוגין:

הדובשנין. שנילושו בדבש ובגמרא קראו אותן מלי גאלה ומלה לעז הוא מילא דבש:

והאיסקריטין. פירשו בגמרא חליטין דשוק חליטין העשוין מצפחת רותחין כדי למכור בשוק:

וחלת המשרת. חליטין דמוי העשוין מקמח במים רותחין ואלו כולן בלילתן רכה ומערבין בהן או יין או שמן או דבש או תבלין או מים רותחין:

והמדומע. סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונעשה הכל מדומע ואם עשה ממנו עיסה פטורה מן החלה לפי שיש כאן תרומה שכבר הופרשה והובררה מתחילה וכתיב תרימו תרומה ולא מזו שכבר נתרמה:

גמ' מנין שהן חייבין בחלה. אף על פי שפטורין מהמעשרות:

א"ל רב כהנא לא תימר לי תרימו וכן תרימו. כלומר ומאי קשיא לך דבמעשרות פטורין הואיל ומיעטן הכתוב כדפרישית במתני' אבל בחלה לא מצינו שמיעטן הכתוב ולא תימר לי מדכתיב חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה ולפיכך יש לומר דאיתקש חלה לתרומת גורן ומה שבתרומה ומעשרות נוהג אף בחלה כן ומה שפטור פטור אף בחלה האי מילתא לא תימר לי דאין זה אלא סברת ר"א במתני':

חזר ואמר מארבע עשרה. כלומר אע"פ שבתחילה לא גילה לו טעמו של דבר וא"ל לא תימר לי וכו' חזר ואמר לו הטעם דמארבע עשרה שנה שכיבשו ושחילקו אנו למדין שהיו חייבין בחלה דכתיב בבואכם אל הארץ ומתרומה ומעשרות היו פטורין דכתיב בהן כי תבואו וגו' והלכך לא נוהגין אלא לאחר ירושה וישיבה:

ר' יוחנן בשם ר' ינאי וזה אחד וכו'. אטעמא דלקט וכו' דפטורין מן המעשרות קאי כדאמר להא לעיל בפ"ק דתרומות בהלכה ה':

ומכיון שניטלה תרומתו לאו כחולין הוא. ומאי קמ"ל במתני' דמעשר ראשון שניטלה תרומתו חייב בחלה פשיטא דהא כחולין הוא ומשני תיפתר שהקדימו הלוי להכהן בשבלים דאמר ר' אבוהו וכו' והשתא קמ"ל דאע"פ שיש בו חלק מתרומה גדולה שלא ניטלה ממנו אפ"ה חייבת בחלה:

א"ר יוסי כתיב וכו'. טעמא דפטור מתרומה גדולה מפרש דכתיב גבי תרומת מעשר מכל חלבו את מקדשו ממנו ומדלא כתיב מכל חלב למיעוט הוא דאתא חלבו אבל לא חלבו וחלב חבירו שאם הקדימו למעשר בשבלין לא תפריש ממנו אלא חלבו שהוא תרומת מעשר אבל לא חלב חבירו שהוא תרומה גדולה שאינו ניטל ממנו אלא מן הטבל שנתמרח בכרי:

א"ר יוסי כתיב וכו'. כמו א"נ הוא דא"נ מהכא דכתיב וכו' ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר:

בשמירח. ודוקא שאחר שהקדימו בשיבלין מירחו ואח"כ הפריש תרומת מעשר שבו אבל איפכא לא בדא אמרו שפטור מתרומה גדולה:

כשהפריש ממנו עליו. התרומת מעשר. אבל אם הפרישו ממקום אחר עליו לא בדא אמרו שפטור מתרומה גדולה דליכא למעוטי מוהרמותם ממנו וגו' ולא תרומה ומעשר מן המעשר ממנו שהרי לא הפרישו ממנו:

מעשר שני והקדש שנפדו. קתני במתני' וקשיא היכי דמי דאשמעינן דפטור מן המעשרות הא מסתמא הפרישו כסדר אחר שתרם תרומה גדולה והפריש המעשר ראשון ואח"כ מפריש הוא מעשר שני ואי דמיירי בשעבר והקדימו דקי"ל מה שעשה עשוי

אכתי קשיא מאי קמ"ל דפשיטא בשנפדה השאר חולין הוא והלכך קאמר ר"ז וכו' ורבי הלל בן הליס מטי בה לאומרה בשם ר' יודה דמן הדא שמעינן מע"ש שהקדימו בשבלין פטור הוא מתרומה גדולה ומתני' נמי בהכי איירי והיינו דקאמר פטור ממעשרות ובחלה חייב לאחר שנפדה אף ע"פ שיש בו חלק תרומה:

ר' יונה בעי. הא דקתני גבי מעשר שני שנפדה אם זה דוקא כמ"ד שאינו כנכסיו חלא ממון גבוה הוא אבל למ"ד כשאר נכסיו הוא ואינו אלא ממון הדיוט א"כ הוא חייב בחלה אף קודם שנפדה וא"ל אף אנא סבר כן דמתני' דקתני שנפדה כמ"ד ממון גבוה הוא:

הוי מעשר שני הואיל וכל עמא מודיי שהוא כנכסיו חייב. כלומר הוי האי מעשר שני דקתני במתניתין שנפדה בהא כ"ע מודיי שהוא כנכסיו וחייב בחלה ומשום הא דלקמיה נקט להא:

הוי פליגא הוא. כלומר אף דאמרן דבגוונא דמתני' שנפדו בהא הוא דכ"ע מודים שחייב בחלה ובשלא נפדה פליגי ע"כ דעוד פליגי בחדא מילתא ובגוונא דאיירי במתני' שהקדימו בשבלין כדמוקמינן והיינו בחלק תרומה שבו דלמ"ד חייב בשלא נפדה משום דממון הדיוט הוא אפילו תרומה שבו חייבת וכלומר דלא תימא דלא פליג אלא על החולין שבו משום דלדידיה ממון הדיוט הוא אבל על חלק תרומה שבי כדאיירי במתני' לא פליג דהא מיהת האי חלק תרומה לאו כנכסיו ואותו החלק פטור הלכך קמ"ל דאף בחלק תרומה שבו פליג וקסבר דאפילו נפדה הכל הוא חייב בחלה דמכיון שהוא פטור מתרומה גדולה שהקדימו בשיבלין כמו שאין בו תרומה דמי ולהאי מ"ד דסבירא ליה דפטור הוא בשלא נפדה דממון גבוה הוא הכל פטור הוא ואפי' חולין שבו פטורין:

מאן דאמר חייב עשאו תרומת מעשר על מקום אחר מה אתעביד לה. כלומר דהא מיהת איכא למיבעי להאי מ"ד דאף בשלא נפדה חייב הוא דממון הדיוט הוא ואפי' חלק תרומה שבו חייבת כדאמרן והשתא מבעיא לן לדידיה אם עשאו לזה המעשר שני תרומת מעשר על מקום אחר דיכול הוא לעשותו מכיון דלא ניטלה תרומה גדולה מזה כמקדשו בתוכו הוא ואם עשה כן מה דינו לענין חיוב תלה ומה את עביד לה לדמות לדין הזה:

לגדיש שנדמע בעיסה שנדמעה. כלומר אם אתה מדמה אותו כמו לגדיש שנדמע שיש בו חולין ותרומה ואפי' כן בחלה חייב הוא וה"נ אע"פ שהוא מדומע דהא מיהת יש בו חלק תרומה ונהי דאם לא עשה אותו לתרומת מעשר את אמרת דלהאי מ"ד מחשבינן כמי שאין כאן תרומה גדולה אבל כאן שעשאו לתרומת מעשר הרי זה כמדומע דיש בו חלק של תרומה ופטור הוא ממנה ויש כאן תרומת מעשר ואם לגדיש שנדמע מדמית

ליה חייב או דילמא דאת מדמה ליה כמו בעיסה שנדמעה דתנינן במתני' דלקמן המדומע פטור מן החלה:

ר' יוחנן אמר אנא בעיתה. אני הקשיתי ושאלתי להא דלקמן ור' יאשיה אמר אף אני שאלתי מה בין גדיש שנדמע דפשיטא לך שחייב ובעיסה שנדמעה את אמר פטורה ומאי שנא:

ר' תנחומא. קאמר דהיינו טעמא לחלק בין גדיש לבין עיסה דגדיש שנדמע אם עד שלא נדמע עבר והפריש ממנו תרומה אינה תרומה בתמיה דאמאי לא יהא תרומה והא דקאמר עבר והפריש משום דאיכא גוונא שלא יפריש עדיין תרומה ממנו וכגון שלא הפריש הבכורים במחובר לקרקע דהדין הוא שמפריש אותן אח"כ אלא שצריך שיקדים הבכורים לתרומה ואם עבר והפריש לתרומה מקודם מה שעשה עשוי א"נ בגדיש שלא נתמרח עדיין מיירי דאע"פ שלא נגמר מלאכתו אם עבר והפריש לתרומה ה"ז תרומה אבל עיסה שנדמעה אינה כן שאם עד שלא נדמעה והיינו שהיא עדיין קמח ולא נדמע בה כלום ועבר והפריש ממנה חלה אינה חלה כלל דתנינן תמן לקמן בפ"ב המפריש חלתו קמח וכו' וגזל הוא ביד כהן וצריך להחזירו לבעלים והיינו דאיכא בין גדיש לעיסה:

ומותר העומר. קחשיב במתני' דפטור מן המעשר וא"כ מתני' דלא כר"ע דמחייב בפרק ר' ישמעאל במנחות אף במעשרות וקמ"ל דסתם לן תנא הכא דלא כר"ע:

ותבואה שלא הביאה שליש מ"ט דרבנן. דקסברי אדחייבת בחלה אע"פ שפטורה ממעשרות:

נאמר לחם וכו'. כלומר כל עצמו של דבר דאמרינן דאלו חמשת מינין חייבין בחלה משום דילפי' לחם לחם ממצה שאלו המינין באין לידי חימוץ וניכרין הן בין מצה לחמץ וא"כ מינה מה להלן יוצא אדם י"ח בפסח אף במצה שהיא מהתבואה שלא הביאה שליש שהרי יכולה לבוא לידי חימוץ אף כאן חייבת בחלה:

מ"ט דר"א. משום דכתיב כתרומת גורן וכו' כדפרישית במתני':

ולית ליה לר"א לחם לחם. בתמיה דאי לית ליה הך גז"ש א"כ מנא ליה דאלו חמשת המינין הן שחייבין בחלה:

אשכח תני וכו'. כלומר לעולם אית ליה הג"ש דלחם לחם וס"ל דגם במצה אינו יוצא י"ח בפסח אם היא מתבואה שלא הביאה שליש כדאשכחן חדא ברייתא דתני בהדיא כן לר"א:

מהו שחייבין על לחם שלו. שבאה מהתבואה שלא הביאה שליש אם חייבין עליו משום חדש וקאמר ר' יודן מדכתיב ולחם וקלי וגו' איתקש לחם לקלי את שחייבין וכו' ואת

שאין חייבין על קלי שלו משום חדש דאין קלי בתבואה שלא הביאה שליש דאין נקרא אלא שחת אין חייבין ג"כ על הלחם שלו משום חדש:
אמר ר' זעירא כתיב וכו' גרסינן להא לעיל בפ"ק דמעשרות בהל"ג דמכאן לתבואה שלא הביאה שליש שפטורה מן המעשרות:
פשיטא על דרבנן וכו'. כלומר ודאי אליבא דרבנן ליכא למיבעי אם זה הבא מתבואה שלא הביאה שליש שנתערב בתבואה שהביאה שליש אם נגרר הוא עם החיוב לענין שיהא ג"כ הוא חייב במעשרות דהאי מילתא דפשיטא הוא שלא מצינו גרירה לענין חיוב המעשרות שיהא החייב גורר את הפטור עמו לחיוב אלא אליבא דר"א לענין חיוב חלה הוא דאיכא למיבעי כהאי דר' חייה בר יוסף שאל דלדעתיה דר"א מהו שיהא נגרר תבואה שלא הביאה השליש עם תבואה שהביאה שליש שאם עשה עיסה משתיהן יהא נגרר הפטור עם החייב להתחייב כולה בחלה כעיסת אורז כמו דאשכחן בעיסת אורז דתנינן לקמן בפ"ג העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וה"נ כן ולא אפשיטא אליבא דר"א:
איזהו חדש וישן שבחלה. מה נקרא חדש וישן לענין חיוב חלה שלא יפריש מזה על זה לפי שאין תורמין מחדש וישן מזה על זה ומפרש ואזיל לחלה אחת כלומר לענין חיוב חלה ושיפריש מזו על זו אחת היא נחשבת שהרי שתיהן חייבות בחלה ומשנה אחת הן באים או מחדש או מישן ותורמין מזו על זו ולענין חיוב מעשרות שתים הן ואם זו הביאה שליש לפני ר"ה וזו לא הביאה עד לאחר ר"ה אין מעשרין מזו על זו שזו מן החדש וזו מן הישן אחת הביאה פחות משליש לפני ר"ה ואחת לא הביאה אלא עשבים ואח"כ בשנה זו נגמרה הרי לענין חיוב חלה שתים הן נחשבות לפי שזו שהביאה פחות משליש לפני ר"ה מן הישן היא שנתחייבה מאז בחלה וזו שלא הביאה אלא עשבים לפני ר"ה ואחר ר"ה נתגדלה מן החדש היא ואין תורמין חלה מזה על זה:
למעשרות אחת הן נחשבות. שהרי אף זו שלא הביאה אלא פחות משליש לפני ר"ה לא נתחייבה במעשרות עד לאחר ר"ה בשנה זו ומשנה אחת הן ומעשרין מזה על זה:
אחת הביאה שליש לפני ר"ה ואחת הביאה עשבים ובשנה זו נגמרו הרי הן נחשבות שתים בין לחלה ובין למעשרות לפי שאותה שהביאה שליש לפני ר"ה נתחייבה בישן בשתיהן והאחרת לא נתחייבה בשתיהן אלא בשנה זו ואין תורמין לא חלה ולא מעשרות מזה על זה:
בנתיים מהו. וכדמפרש לקמיה איזהו בנתיים העושה עיסה מן הטבל וקרי לה בנתיים לפי שהוא מדבר שהוא בנתיים שזה כבר נגמר לחיוב מעשרות אבל עדיין לא נתקן והרי

הוא בין הגמר לבין הפרשה ואם עשה עיסה ממנו פליגי בה ר' יונה ור' יוסי אליבא דר"ש דמר אמר בשמיה שדינו כבראשונה כלומר כמו שהיה מקודם שנגמר למעשרות ועיסה זו פטורה מן החלה ומר אמר בשמיה שנידון כבאחרונה כמו שכבר הופרש ממנו התרומה והמעשרות וחייבת בחלה וכדמסיק ואזיל:

חלה חייבת בתרומה ותרומה חייבת בחלה. כלומר לפעמים מצינו שאף התרומה חייבת היא בחלה כמו שהחלה חייבת בתרומה שהרי בתחלה מפרישין מן הכרי תרומה ומעשרות על הכל וא"כ אף חלק החלה שיפריש אח"כ מהעיסה נתרם הוא וזהו חלה חייבת בתרומה אף כאן בזה הטבל שיש בו חלק תרומה שעדיין לא הופרשה ממנה מ"מ אם עשה עיסה ממנו חייבת בחלה ואע"פ שיש בה מחלק תרומה ותרומה עצמה שכבר הופרשה ודאי פטורה מן החלה כאן שלא נתבררה התרומה מתחייב בחלה אף לחלק תרומה שבה:

מנין שחלה חייבת בתרומה. כלומר דילמא אין ה"נ דא"צ לתרום על חלק החלה שבתבואה מאחר דסוף שיתננה לכהן:

חלה תרימו תרומה. דריש בה אף מחלק החלה שבה תרימו תרומה גדולה וכן המעשרות:

מנין שהתרומה חייבת בחלה. כלומר חלק התרומה וכגוונא דאמרן שעושה עיסה מן הטבל:

מן קושוי פתרין אהן קרייא. מאותן חברים שהן ממקום נקרא קושוי מפרשין מהפסוק הזה. דכתיב מראשית עריסותיכם תרימו חלה מאותה שכתוב בה ראשית ראשית דגנך וזו התרומה ממנה ג"כ לפעמים תרימו חלה ובכה"ג דאמרן:

גמ' הסופגנין טריקטא וכו' כמפורש במתני':

רבי יוחנן אומר טריקטא חייבת בחלה וכו' ולקמן פריך עליה מהמתני':

ר' יוסי אומר תרתיי. שני דברים דפליגי בהו ר"י ור"ל חדא הא דטריקטא ועוד אמר ר' יוסי חורי עוד דבר אחר דפליגי ביה דר' יוחנן אמר כל שהאור מהלך תחתיו כלומר שאינו נאפה בתנור אלא במחבת והאור מהלך תחתיו אעפ"כ חייב בחלה וכו' ור"ש בן לקיש פוטר:

א"ל ר' יוחנן ובלבד ע"י משקה. כלומר אפי' לדבריך שאתה פוטר ובלבד אם נעשו ע"י משקה או מיין או משמן וכיוצא בו או ממים רותחין שניתנו בהן והאור מהלך תחתיהן:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. דהא קתני לכל אלו הסופגנין וכו' שפטורין מן החלה:

פתר לה בסופגנין שנעשו באור. כלומר הא דקאמר ר' יוחנן בשנעשו ונאפו ע"י האש ומתני' בשנעשו ונאפו בחמה:

ואין יוצאין וכו'. ברייתא היא דאין יוצאין בפסח באלו שנעשו בחמה אבל יוצאין באלו שנעשו באור והאי מתניתא מסייעא לר' יוחנן:

ולית הדא. מתניתא פליגא על רשב"ל דהא קתני יוצאין בשנעשו באור ומשני דר"ל פתר לה בשהיה האור מהלך מן הצד דהוי כעין מעשה תנור אבל בשהאור מהלך תחתיו ס"ל דלאו פת הוא:

מיליהון דרבנן פליגין וכו'. כל האי סוגיא עד אפילו חטין בחטין טוחן ומתיר גרסינן לה לעיל בפ"ד דתרומות בהל' ח' והך מיליהון דרבנן פליגין התם הוא דשייכא אדלעיל שם וכן כל הא דלקמן ואיידי דאיירי כאן במדומע מייתי לה אגב גררא כדרך הש"ס הזה ולא שייכא כלל וכלל לדינא דמתני':

ופחות מה' רבעים בתבואה. קתני במתני' דפטורה מן החלה אמר ר' אבונא הדא אמרה כלומר לא שנו אלא בשהוא פחות מה' רבעים ממש אבל אם היו ה' רבעין מצומצמין לא בדא אמרו שפטורה וקמ"ל דלא חיישינן הואיל והשיעור בתבואה מצומצם הוא שמא תתמעט בטחינה ויהיה בקמח פחות מכשיעור:

לא על הדא איתאמרת. הא דר' אבונא אלא על הדא דר' יוחנן דמדייק מהמתני' דקתני המדומע פטור ומשמע הא אם ספק מדומע הוא כגון שתי קופות ונפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואינו ידוע לאיזה מהן נפלה דהויא ספק מדומע וכן הנאכל משום דימוע כלומר שיש בו איזה חשש דימוע ונאכל בתורת דימוע להכהן חייב בחלה ועליה קאמר ר' יוסי בר' בון דאיתמר ההיא דר' אבינא והכי הוא דאיתמר דלא שנו אלא בשהיו יותר מחמשת רבעים הלכך חיישינן דשמא יש כאן שיעור חיוב חלה מהחולין שיש בו וחייב בחלה אבל אם אין במדומע הזה אלא ה' רבעין מצומצמין פטורין מן החלה דשמא כל החמשת רבעין הן מהתרומה וכגון לאחר שנפלה להפחות ממאה חולין נטל מהן ה' רבעים מצומצמין ועשה עיסה דבכה"ג תלינן דאפשר כל ה' רבעין מן התרומה הן ואפי' בספק מדומע פטורה מן החלה:

הלכה ד

מתני' עיסה שתחילתה סופגנין. שעשאה מתחילה בלילתה רכה כדי לעשותה סופגנין וכך עשאה בסופה סופגנין כמתני' דלעיל שנותן בה יין או שמן ודבש או שמבשלה במים רותחין זו היא שפטורה מן החלה כדתנינן לעיל ומשום סיפא נקיט לה:

תחילתה עיסה וכו'. כלומר אבל אם בתחילה עשאה שתהא עיסה גמורה לאפות הימנה פת והשלימה בסוף כמעשה סופגנין או איפכא תחילתה מעשה סופגנין והשלימה עיסה גמורה לעשותה פת חייבת בחלה:

וכן הקנובקאות. זהו העשוי מקמח קלוי נילוש בשמן ואחר הלישה והאפיה מפרכין אותו בידים ומחזירו לקמח ועושין אותו מאכל לתינוקות חייבין בחלה:

מתני' המעיסה. מפרש בגמרא שנותן מים חמין לתוך הקמח והחליטה שנותן הקמח לתוך מים חמין ובבבלי פ' כל שעה מפרש איפכא:

ב"ש וכו'. מפרש בגמרא שני תלמידים שנו אותה. כלומר מי ששנה זו לא שנה זו דאחד שנה המעיסה וההד"ד לחליטה ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין ואחד שנה חליטה וההד"ד למעיסה ב"ש מחייבין וב"ה פוטרין ולענין המסקנא בין מעיסה בין חליטה כל שנאפית בתנור חייבת בחלה:

חלות תודה ורקיקי נזיר אם עשאן לצורך עצמו פטורין. מכיון שבשעת גלגול העיסה הן של הקדש וכתיב עריסותיכם ולא של הקדש אבל אם עשאן למכור בשוק למי שצריך להן חייבין כדמפרש טעמא בגמרא שכל שהוא למכור בשוק לא בדעתו הדבר תלוי אלא שמא ימצא לקוחות ואם לאו יניח אותן לאכול לעצמו וא"כ נטבלו מיד וחייבות בחלה:

גמ' חדא איתא. אשה אחת שאלה לר' מנא בגין דאנא בעייא למיעבד אצוותי אטרי. בשביל שאני רוצה לעשות עיסתי אטרי והוא סופגנין כדמפורש בהלכה דלעיל סופגנין טריקטא ומהו שאקחנה לעשותה ותהא פטורה מן החלה ואמר לה למה לא:

אתא שאיל לאבוי. ואח"כ בא ר' מנא ושאל לר' יונה אביו וא"ל אסור שמא תמלך לעשותה לבסוף עיסה גמורה ותנן במתני' דבכה"ג חייבת בחלה וא"כ אסור לסמוך על תחלת מעשיה עד שתגמור לעשותה סופגנין:

וכן הקנובקאות חייבות. ומפרש ר' יהושע בן לוי שלא תאמר הואיל והוא עתיד להחזירה לסולתה תהא פטורה מן החלה הלכך קמ"ל דמכיון דבתחילה היא נעשית ונאפית כשאר פת חייבת בחלה:

עיסת מכרין. מעשה כירה ונאפית שמה חייבת בחלה שלא תאמר וכו' דג"כ מדרך להחזירה לסולתה אחר האפיה הלכך קמ"ל דאפ"ה חייבת:

עיסת כותח. שעושין אותה להטיל הלחם ממנה לכותח חייבת בחלה ומפרש ר' בון לטעמא דשמא תימלך לעשות ממנה חררה לבנה קטן:

צריכין אנו מכריזין. להודיע לאלו שעושין עביצין כמו חביצין שעושין לחם ומפררין אותו לתוך האילפס וצריך שיהו עושין אותו בפחות פחות מכשיעור חיוב חלה לפי שהם סוברין שאותה חביצה פטורה מן החלה ובאמת היא חייבת:

גמ' תני. בתוספת' ריש פ"ק ר' ישמעאל בר' יוסי אומר וכו'. ומתמה הש"ס איתא חמי בא וראה אם נחלטה כל צורכה בתוך החמין וזהו חליטה שמיד שהוא נותן הקמח לתוך מים הרותחין נתבשל ונחלט כל צורכו ואפ"ה ב"ש מחייבין ובמעיסה שנותן המים הרותחין על הקמח וזהו אינו נחלט כל צורכו וצריך אפיה וב"ש פוטרין בתמיה וקאמר ר' יוסי וכו' שני תלמידים שנו אותה ומי ששנה זו לא שנה זו כדפרישית במתני':

וחכמים אומרים וכו'. סיפא דהתוספתא היא:

איזהו חלוט ברור. שנתבשל כל צורכו במים והוא פטור:

כל שהאור מהלך תחתיו. של המחבת ומתוך כך נתבשל ור' יוסי פליג שאפי' האור מהלך תחתיו אם עתיד לעשותו בצק אח"כ ולאפותו חייב בחלה:

קמח. שנעשה מקלוי ועשאו בצק חייב בחלה וכדאמר ר' יוחנן והוא שאפיין כלומר שלש אותו כדי לאפות ממנו פת:

שמא ימצא הלקוחות ונטבלו מיד. כדפרישית במתני' שאינו עושה אותן אלא שמא ימצא הלקוחות ואם לא ימצא דעתו לאוכלן בעצמו וא"כ נטבלו מיד לחלה:

הלכה ה

מתני' נחתום שעשה שאור לחלק. שעשה עיסה כדי לעשות ממנה שאור ולחלקה ולמכור לכמה בני אדם חייבת בחלה שאם לא ימצא למכור יעשה אותה פת:

נשים שנתנו לנחתום קמח כדי לעשות להם שאור. אם אין בשל אתת מהן כשיעור אע"פ שיש בכללן כשיעור פטורה מן החלה:

מתני' עיסת הכלבים שנעשית להאכיל לכלבים ועושין מהקמח עם המורסן בזמן שהרועים אוכלין ממנה שאין בה כל כך מורסן הרבה חייבת בחלה דלחם מיקרייא:

מערבין בה. עירובי חצירות להוציא מן הבתים להחצר ומשתתפין בה שתופי מבואות להוציא מהחצרות להמבוי:

ומברכין עליה. ברכת המוציא:

ומזמנין עליה. ברכת הזימון:

ונעשית בי"ט. מפני שראויה לאדם:

ויוצא בה אדם י"ח בפסח. בכזית מצה ממנה:

בין כך ובין כך מטמאה טומאת אוכלין. שכל שהוא אוכל מטמא טומאת אוכלין עד שיפסל מלאכול לכלב:

גמ' הממרח כריו של חבירו וכו'. סוגייא זו עד סוף הלכה כתובה היא לעיל בפ"ה דמעשרות בהלכה ג' ושם תמצא מפורש:

גמ' איזהו עיסת הכלבים. במה היא ניכרת שהיא עיסת הכלבים:

כל שעירב בה מורסן. כלומר בזה היא ניכרת שיש בה תערובת מורסן ואינה עשויה כשאר עיסות בלא מורסן:

מתני' אמרה בזמן וכו'. דברי ר"ל הן כלומר דהרי כך שנינו בזמן שהרועים אוכלין ממנה משמע שפעמים אין הרועים אוכלין ממנה מפני שיש בה תערובות מורסן הרבה:

ר' יוחנן אמר כל שעשאה כעבין. כלומר אין ראיה מהמתני' דה"ק בזמן שהרועין אוכלין ממנה והיינו כל שעשאה כעבין ערוכה וקטופה יפה כשאר ככרות עבים שאז הרועים אוכלין ממנה חייבת ואם לא עשאה כך פטורה:

ותני. בתוספתא פ"ק בהדיא כן עיסת הכלבים מעצמה ניכרת עשאה כעבין חייבת ובתוספת' גריס עשאה ככרין חייבת והיינו הך:

עשאה לימודין. שלא ערכה יפה אלא כנסרים בעלמא פטורה דוגמתו בפרק ב' דמועד קטן רבי יהודה אומר עושה לו לימודין בשביל שלא יחמיץ:

אפי' עשאה גלוסקין. יפה:

והתנינן אם אין הרועים אוכלים ממנה. ואם עשאה גלוסקא יפה אמאי אין אוכלין:

תיפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה. כלומר דה"ק ואם בתחילה עשאה לשם הכלבים בלבד ושלא יאכלו הרועים ממנה לעולם פטורה ואפי' בשעשאה גלוסקא יפה דעריסותיכם כתיב הנעשית לאכילת אדם אבל אם לא נעשית אלא לאכילת בהמה וחיה בלבד פטורה:

ונעשית בי"ט. מתני' דרשב"א היא. כלומר מדקתני דדוקא בזמן שהרועים אוכלין ממנה נעשית בי"ט ואם לאו אינה נעשית כלל בי"ט ואע"פ שיש בה קצת לצורך עצמו וזהו כרשב"א דהתוספתא דלקמן:

דתני. בתוספתא דביצה פ"ב וה"ג שם אין אופין מי"ט למוצאי י"ט אבל ממלאה אשה קדירה בשר וכו'. וזהו והתני כמו ותני עלה ממלאה אשה וכו' אבל האופה אינו אופה אלא כדי צורכו:

דתני וכו'. כלומר ותני עלה התם דרשב"א אומר ממלאה היא אשה את התנור פת מפני שהפת יפה כל זמן שהתנור מלא ומסיים שם אין עושין לא לאכילת נכרים ולא לאכילת

כלבים וא"כ מתני' דאמרה שאם אין הרועים אוכלין ממנה אינה נעשית כלל בי"ט ואף ע"פ שיש בה לצורך עצמו שיהא התנור מלא ותהא הפת שהיא לצורכו נאפית יפה כרשב"א היא דאתייא דאפי' בכה"ג ס"ל דאין עושין מה שאין בה צורך עשייה אלא לאכילת כלבים בלבד:

תני מצה גזולה וכו'. גרסינן להא לקמן בשבת פרק י"ג בהלכה ג':

על שם ובוצע ברך וגו'. וזה גוזל ומברך עליה נאץ ה':

הדא דתימר בתחלה. קודם שקנאה ביאוש ושינוי אבל בסוף לאחר שקנאו מברך עליה דכי לא דמים הוא חייב לו כלומר שאין לו עליו אלא לשלם הדמים אבל המצה עצמה כבר קנאה והרי היא שלו:

ר' יונה אמר אין עבירה מצוה. כל שבא ע"י עבירה אינה מצוה ואין לו לברך עליה ור' יוסי אומר אין מצוה עבירה דכל שהוא מקום מצוה אין העבירה מעכב מלברך עליה:

אמר ר' הילא אלה המצות. כתיב לומר אם עשיתן כמצותן הן מצות ואם לאו אלא שבאו לידך ע"י עבירה אינן מצות וכרבי יונה הוא דס"ל שאין מברכין על מצוה הבאה בעבירה:

הלכה ו

מתני' החלה והתרומה וכו'. דחלה תרומה קרייה רחמנא תרימו מה ובתרומה כתיב בה מיתה להאוכל במזיד ומתו בו כי יחללוהו וחומש להאוכלה בשוגג:

ואסורים לזרים. אם אין בהן אלא פחות מכשיעור דמיתה ליכא ואיסורא מיהת איכא:

והן נכסי כהן. שיכול למכרן וליקח בהן מה שהוא רוצה:

ועולין באחד ומאה. אם נתערבו במאה של חולין כדתנינן בפ"ד דתרומות:

וטעונין רחיצת ידים. אפילו ליגע בהן דסתם ידים פוסלות את התרומה וכן לחלה. רגלים הכתוב כאן בספרים ט"ס הוא:

והערב שמש. להטובל מטומאתו שאינו אוכל עד שיעריב שמשו כדכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ודרשינן להא בפרק הערל דבתרומה הכתוב מדבר וכן לחלה:

ואינן ניטלין לכתחלה מן הטהור על הטמא. דשמא אתי לתרום שלא מן המוקף:

אלא מן המוקף. כלומר ואינן ניטלין אלא מן המוקף וסמוך לו:

ומן הדבר הגמור. ממה שנגמר מלאכתו כדתנן בפ"ק דתרומות:

עד שישייר מקצת. כדמפרש בגמרא דכתיב בחלה מראשית ולא כל ראשית ובתרומה כתיב ראשית דגנך שצריך שיהיו שיריה ניכרים כשתורם הראשית:

גמ' חלה חולין הוא הייתי אומר מותר לגלגל בהן. כלומר דמפרש מאי קמ"ל הא כתיב בה תרימו תרומה וא"כ דינה כתרומה והלכך קאמר לפי שהיא ניטלת מן החולין והייתי

אומר שא"צ להפרישה מיד משתגלגל העיסה אלא מותר לגלגל בה עוד עיסה אחרת ואח"כ יפריש מהן החלה לפום כן צריך מימר החלה והתרומה חייבין עליהן מיתה וחומש כדי להחמיר עליו שמיד שנתחייבה העיסה בחלה והיינו משתגלגל צריך הוא להפרישה:

עשר מצות וכו' עד שלא יאכל פרוסת לחם. כדקחשיב ואזיל משום לא תחרוש בשור וחמור ומשום בל תזרע כלאים ומשום בל תחסום שור בדישו לקט וכו':

בידו. כלו' כשבא לאכול מניח ידיו על הפרוסה כדמפרש ואזיל:

אתי מיסב. לאכול וכו' לרמז שקיים כל העשר מצות עד שיאכל ממנה:

חלה על הכל. אהא דקתני האומר כל גורני תרומה וכו' קאי. שצריך שיפריש מקצת ויאמר זו חלה על הכל וכן בתרומה זו תרומה על הכל אבל לא שיעשה כל הגורן תרומה וכל העיסה חלה:

מנין שלא עשה כלום וכו'. כדפרישית במתניתין:

הדרן עלך חמשה דברים

פרק ב

הלכה א

מתני' פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה. כדיליף בגמ' דכתיב אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה ודרשינן שמה אתם חייבין בין על פירות הארץ בין על פירות ח"ל:

יצאו מכאן לשם. מא"י לח"ל ר"א מחייב בחלה דדריש והיה באכלכם מלחם הארץ בכל מקום שאתם אוכלים מלחם הארץ בין בארץ ובין בח"ל ור"ע פוטר דדריש שמה שאין אתם חייבין אלא שמה אבל לא בח"ל ואפי' הוא מלחם הארץ והלכה כרבי עקיבא:

מתני' עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ. וזרע באותו עפר שבתוך הספינה וצמחו הרי הוא כמו שצמחו בעפר הארץ וחייב במעשרות ושביעית:

א"ר יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת. שאין המים עמוקים והיא מגששת בקרקע א"י דאז נחשב העפר שבתוכה כעפר הארץ וכן הלכה דקי"ל כל אימתי ובד"א דר' יהודה אינו אלא לפרש דברי חכמים:

עיסה שנילושה במי פירות. וקי"ל דאין מי פירות מכשירין לקבל טומאה לפיכך אף על פי שחייבת היא בחלה נאכלת בידים מסואבות לפי שלא הוכשרה לטומאה ואין ידים מסואבות פוסלין לאותה חלה:

מתני' האשה יושבת וקוצה חלתה. מפרשת החלה ומברכת אע"פ שהיא ערומה מפני שכשהיא יושבת לא נראית ערותה ואע"ג דהעגבות נראות אמרו בגמרא הכא דאין בהן משום ערוה לענין ברכה אבל בבבלי פ"ג דברכות מוקי להמתניתין כגון שכל פניה שלמטה טוחות בקרקע ואינם בולטות:

מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה. כגון שהוא טמא ואין לו מקוה לטהר עצמו או את כליו:

יעשנה קבין. כלומר מוטב שיעשה עיסתו קב קב שלא תבוא לידי שיעור חיוב חלה ואל יעשנה בטומאה מפני שצריך להזהר לכתחלה שיפריש חלה טהורה ודוקא שאין בינו לבין המים אלא ד' מילין או פחות דבכה"ג הטריחו חכמים אותו לחזר אחר הטהרה אבל אם היה יתר על ד' מילין לא הטריחוהו חכמים ויעשה בטומאה ויפריש חלה טמאה והכי אמר בגמרא:

ר"ע אומר. דלעולם עדיף טפי שיעשנה בטומאה משיעשנה קב קב שאין בהן חלק כלל בשם חלה אבל טומאה קורא עליה שם חלה כשם שהוא קורא לטהורה אלא שזו חלה טמאה וזו חלה טהורה ואין הלכה כר"ע:

גמ' כתיב אל הארץ וכו'. הכי דריש לה בספרי פ' שלח לך מכאן אתה אומר פירות ח"ל שנכנסו בארץ חייבין בחלה ובמעשר:

תני זו דברי ר"מ. במתני' דשנה פלוגתייהו דר"א ור"ע בפירות שיצאו מא"י לח"ל אבל דברי רבי יהודה לא כך הם אלא דשנה פלוגתייהו אריש ואיפכא דר"א לקולא וכך שנה ר' יהודה בספרי שם דר' יהודה אומר אפי' פירות ח"ל שנכנסו לארץ ר"א פוטר שנא' והיה באכלכם מלחם הארץ ולא מלחם ח"ל אפי' נכנסו לארץ:

מ"ט דר"ע וכו'. דדריש שמה ומה מקיים ר"א טעמיה דר"ע הא כתיב שמה דמשמע דשמה לעולם אתם חייבין וקאמר דר"א לא משמע ליה למידרש משמה אלא מדכתיב אל הארץ אשר אני מביא אתכם כתב נמי שמה ולא לדרשה אתיא:

חבריא. אמרי הא דלקמן בשם ר' אלעזר אמורא וכן ר' בא ור' הילא אמר לה בשם רשב"ל דכך הי' משיב ר"ע את ר"א וכי אין אתה מודה לי שבשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחין וסלתות של נכרים שהן חייבין בחלה דכתיב בבואכם מיד תהיו חייבין בחלה וכי לאו גדולי פטור הן שהרי גדלו ביד הנכרי ואעפ"כ חייבין וה"ה בפירות ח"ל שנכנסו לארץ:

והוא מקבל מיניה. ור"א קיבל לתשובה זו מר"ע:

תמיהני וכו'. איך קיבל ר"א מן ר"ע לאותה התשובה שאני תמן דעד שלא נכנסו להארץ למפרע הם ירשו אותה כדדרש רב הונא דלא כתיב לזרעך אתן אלא נתתי כבר נתתי להם והרי היא כשלהם ולפיכך נתחייבו הקמחין והסלתות אע"פ שגדלו מקודם ואין ראיה מכאן לפירות שנתגדלו בחוץ לארץ שאינה שלהם ואפי' נכנסו עכשיו לארץ:

מה מקיים רבי עקיבא טעמיה דר"א. דדריש לחם הארץ דוקא וקאמר דר"ע לריבויא הוא דדריש לה בספינה שנכנסה לארץ לחייב פירותיה בחלה דלחם הארץ קרי בהו וכדמסיים ואזיל אם קרמו פניה מן החוט ולפנים חייבת כלומר כשהיא נאפית וקרמו פניה בתנור בגבולי א"י שהוא מחוט ולפנים כדתנינן בתוספתא פ"ב והובאה לעיל בשביעית בפ"ו הנסין שבים רואין אותן כאלו חוט מתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים מחוט ולפנים א"י מחוט ולחוץ ח"ל ולהכי הוא דאתי קרא דלחם הארץ ולא למעוטי פירות ח"ל שנכנסו לארץ:

על דעתיה דר"ע וכו'. כלומר הכל דין אחד להם בין בשבאו בספינה למן החוט ולפנים ובין בעיסת הגוי ובאה ליד ישראל ובין בהכנסתן של פירות ח"ל לארץ דרך היבשה הכל אחר הקרימה פניה בתנור אם ביד החייב ובמקום החיוב היא חייבת בחלה:

מודים חכמים לר"ע. שבשעת הכנסתן של ישראל לארץ שנתחייבו הקמחין והסלתות של נכרי ונאפו ביד ישראל שבזה לכ"ע הכל הולך אחר הקרימה בתנור והאי מילתא שמעינן מן מה דר"ע מותיב לר"א לעיל מהקמחין והסלתות של שעת הכנסתן לארץ והוא מקבל מיניה ולא השיב לו אני אף בזה חולק אני ש"מ שמודה לר"ע בהא:

ומצאו קמה לחה. וניכרת שהיא מתבואה חדשה אם היתה אסורה עליהן משום חדש עד שלא קרב העומר והשיב לו בפשיטות ולמה לא והדר בעא מיניה עד כדון לחה ואם אפי' יבישה חששו לאסור משום חדש דשמא מאות' שנה היא וא"ל אפי' יבישה ואפי' מצא כבר קצורה:

מעתה היה להם לחוש אפי' לחטין שהן בעלייה. והשיב לו ר' ירמיה כך אני אומר לא יאכלו ישראל מצה בלילי הפסח באותה שנה והא קרא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וגו' ולדבריך דוקא ממחרת הפסח אכלו ולא קיימו בערב תאכלו מצות בלילי הפסח בתמיה אלא דלאותן חטין שהן בעלייה לא חששו שיהו מתבואה חדשה ומהן אכלו מצות בלילי הפסח ואף שהוא קודם להעומר:

מן דנפקית תהית. לאחר שיצאתי מבה"מ הייתי מתחרט על שלא אמרתי שנייא היא מצות מצה בלילי הפסח שמצות עשה שלה דוחה להל"ת של חדש ולעולם אפשר לומר דשוב לא אכלו ואפי' מהחטין שבעלייה עד מחרת הפסח שהעומר מתירן:

על דעתיה דר' יונה דהוא אמר וכו' ניחא. כלומר הא דקאמר ר' יונה שהיה לו להשיב שאני מצה בלילי הפסח שהיא דוחה להל"ת של חדש ניחא הוא לדעתיה ולשיטתיה דהכי קאמר בעלמא וכן פליגי בפ"ק דביצה ור' יונה ס"ל דכל מצות עשה דוחה להל"ת ואע"פ שאינה כתובה בצדה אבל על דעתיה דר' יוסי לא כך היה אלא דפליג עליה התם ובכל מקום וס"ל שאין מצות עשה דוחה למצות ל"ת אא"כ היא כתובה בצדה וא"כ אין להשיב על דברו ר' ירמיה שהרי מצות עשה דמצה אינה כתובה בצד הל"ת של חדש ואינה דוחה אותה והשתא הדרא קושיא לדוכתה דאי אמרת שהיו חוששין אפי' על החטין שבעליה שמא מן החדש הן א"כ היאך קיימו מצות אכילת מצה בלילה הראשונה של פסח וקאמר הש"ס מה שהיו תגרי גוים מוכרין להם מה שהביאו מח"ל וקסבר דחדש אינו נוהג בח"ל וכדמסיק:

וכר' ישמעאל וכו'. כלומר דסבר לה כר' ישמעאל דאמר בפ"ז דסוטה ובפ' בתרא דכל ביאות שנאמרו בתורה אינן אלא לאחר ירושה וישיבה ואפי' בחדש ולדידיה אינו נוהג בח"ל ולא דריש בכל מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים משמע ואף אם היה מצוי חדש של ישראל היה מותר להם שלא נהג עד לאחר י"ד שנה אלא מפני שלא היה לישראל כלום באותה שעה לכך קאמר מה שהיו תגרי גוים מוכרין להם:

התיב ר' בון בר כהנא. והיכי מצית אמרת דלא נצטוו על החדש מיד בביאתן והא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח וכי מחרת הפסח לא בששה עשר הוא ומדלא אכלו עד מחרת הפסח ש"מ דמעיקרא דלא אכלו משום דאכתי לא אקריב עומר וא"כ היו אסורין בחדש מיד והדרא קושיא לדוכתא דלר' יוסי דאין מצות מצה דוחה ל"ת דחדש היאך קיימו מצות אכילת מצה בלילה הראשונה:

התיב ר' אלעזר בר' יוסי קומי ר' יוסי. על הא דפשיטא לי' לר' בון דמחרת הפסח בי"ו הוא והכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו' וכי לא בחמשה עשר הוא וממחרת הפסח היינו ממחרת שחיטת קרבן פסח וה"נ כן וא"כ לעולם אימא לך כמ"ד דלא נצטוו על החדש מיד דהא בט"ו אכלו מעבור הארץ וקרא מילתא אחריתא קמ"ל דלא היו צריכין לאכול מעבור הארץ מקודם כדאמרינן בקידושין שהיו מסתפקין ממן שבכליהם עד הפסח:

יצאו מכאן לשם וכו'. וקאמר הש"ס דטעם פלוגתייהו בסיפא בטעמא דפליגי ברישא תליא כדאמרינן לעיל דלר' יהודה ר"א פוטר ברישא ור"ע הוא דמחייב וא"כ כל חד וחד מן אתריה הוא דאתא דהואיל דר"א פוטר בפירות ח"ל שנכנסו לארץ דדריש באכלכם מלחם הארץ לדיוקא ולא מלחם ח"ל והלכך בסיפא שיצאו מא"י לח"ל מחייב בחלה

דלחם הארץ בכל מקום שהוא משמע ואפי' הוא עכשיו בח"ל ולר"ע נמי מן אתריה הוא דמחייב ברישא משום דדייק ליה שמה דשמה אתם חייבין אף בפירות ח"ל והלכך בסיפא דיצאו מא"י לח"ל פוטר ר"ע דשמה דוקא הוא שאתם חייבין ואין אתם חייבין בח"ל ואפי' הן מפירות הארץ:

גמ' במחלוקת. על הא דמייתי לקמיה קאי כלומר דתליא במחלוקת דר' יהודה ורבנן דמתני' דהכא דכתיב כל מקום וגו' ודריש לה בספרי פ' עקב אם ללמד על תחומי א"י הרי כבר נאמר מן המדבר והלבנון וכו' אלא אם אינו לספרי וגבולי א"י וכו' כדמייתי לקמן והן דברי חכמים ולרבות כל מקום שתכבשו ואפי' מח"ל יהיה דינו כארץ וברישא דברייתא דריש אין בכלל אלא מה שבפרט והלכך מוקי לה כר' יהודה דמתני' וכלומר דהאי כל מקום דקאמר קרא על הפרט דפרט אח"כ קאמר מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם וללמדינו על גבולי וספרי א"י שכל שהוא בתוך הגבול דוקא הרי הוא כא"י והלכך נמי ס"ל לר' יהודה במתני' דאין עפר ח"ל הבא בספינה לארץ נחשב כארץ עד שתהא הספינה גוששת בקרקע הארץ וזהו דקאמר וכר' יהודה:

מתיבין. רבנן לר' יהודה אם בספר וגבול א"י הכתוב מדבר והלא כבר כתיב מהמדבר והלבנון וכו' וזהו דרשת הספרי שהבאתי דלרבנן הוא דאתיא:

תנהו ענין לספרי ח"ל. לאותן שיכבשו אח"כ לכם יהיה ויהא נחשב כא"י:

מעתה מה שהיה דוד הולך ומכבש וכו'. וזהו סוריא יהו חייבין בחלה מן התורה ואנן קיי"ל דאין חיוב תרומה ומעשרות בסוריא אלא מדבריהם ומשני שנייא היא דהתם טעמא לפי שהיה דוד מניח גבולי א"י עצמן לכבוש אותן בתחילה והיה מכבש מקודם לאלו שהן בגבולי ח"ל והכי מסיים לה בספרי התורה אמרה משתכבשו לארץ תהיו רשאים לכבוש ח"ל והוא לא עשה כן אלא חזר לכבוש ארם נהרים וארם צובה ואת היבוסי שהיה סמוך לירושלים לא הוריש:

הוי בעיי מימר מ"ד תמן חייב וכו'. אהא דמייתי לקמן קאי דפליגי ר' חנינא ור' מנא בהאי קרא דכתיב גבי ירבעם בן יואש מלך ישראל הוא השיב את גבול ישראל וגו' חד אמר כל מה שכיבש יהושע כיבש זה כלומר שלא הוסיף לכבוש יותר אלא מה שכיבש יהושע ונטלו הארמים מהם הוא השיב אותן לגבול ישראל ואידך אמר שהוסיף וכיבש יותר ממה שכיבש יהושע. והשיב דכתיב לומר שהוא עשה והשיב את מה שכיבש יותר בגבול ישראל שיהו חייבים בכל מצות התלוים בארץ כמו גבול א"י עצמו ועל זה קאמר דהיו בני ישיבה רוצין לומר דהך פלוגתא דאמוראי תליא בפלוגתא דתנאי במתני' דמ"ד תמן כלומר במתני' דחייב בעפר ח"ל הבא בספינה לארץ אוף הכא חייב במה שכיבש

יותר דלא יהא זה אלא כעפר ח"ל שניתוסף ובא לארץ והלכך דריש האי מ"ד שכיבש יותר ועשאן כמו גבול א"י ומ"ד תמן במתני' דפטור העפר ח"ל שניתוסף על הארץ אלא דוקא בגוששת אוף הכא ס"ל פטור שאין חיוב המצות התלוים בארץ נוהג אלא בא"י עצמה והלכך לא דריש השיב אלא כמשמעו שכל מה שכיבש יהושע ונוטלה מהם הוא חזר וכיבש והשיב אותן לגבול ישראל כך הוו בעו למימר מעיקרא:

אפילו כמ"ד וכו'. והדר דחי לה הש"ס דלא היא אלא אפילו למ"ד תמן במתני' פטור הכא חייב אף במה שכיבש יותר לפי שכיון שנכנסו ישראל. בתוך אלו הערים שהוסיף וכיבש נתחייבו בהן בכל מצות התלוים בארץ וא"כ אפי' לר' יהודה דמתני' איכא למימר דדריש כהאי מ"ד דיותר ממה שכיבש יהושע כיבש זה והשיב אותן שיהי' דין אלו ככל גבול ישראל:

תנא ר' סידור מסייע לר' מנא. היה פשיטא לי' לר' סידור דר' מנא הוא דקאמר דהשיב הוא שהוסיף וכיבש יותר והלכך קאמר דהוא תני ברייתא מה דמסייע ליה דתני ימים קלים עשו ישראל באותה הארץ דשכיבש ירבעם והוסיף על א"י שמעינן מיהת דכיבש יותר ממה שכיבש יהושע:

עפר ח"ל שבא לסוריא. בספינה נעשה כסוריא לכל דיניה ונתחייב במעשרות ושביעית מדבריהם:

יצא משם לכאן. מסוריא לא"י נתחייב בכל כא"י וקמ"ל דאף ר' יהודה מודה בהא משום דבא מיהת ממקום החיוב ואע"פ שהוא מדבריהם:

א"ר יודה וכו'. דקתני במתני' וקס"ד דר' חגיי דטעמיה דר' יודה משום דכל זמן שאינה גוששת בקרקע. והרי היא במים לאו כנכנס לארץ חשיב העפר ומשום דמים אין בהם ממש והלכך קאמר ר' יהודה כדעתיה דר' יודה פוטר וכו' בפ"ה דביצה גבי האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן ור' יהודה פוטר במים לפי שאין בהם ממש:

א"ר אבין לא מסתברא דלא מחלפא שיטתיה וכו'. כלומר דר' אבין השיב על ר' חגיי דלדידך דבעית למימר דטעמא דר' יהודה משום שאין במים ממש א"כ לא מיסתברא הוא אלא דהוה מחלפה שיטתיה דר' יהודה ואיפכא הוה ליה למימר הכא לא היתה אם הספינה גוששת כמי שהספינה גוששת דהרי אם משום שאין במים ממש א"כ הוה לה הספינה כמונחת בארעא סמיכתא אלא דלאו היינו טעמא דר"י הכא דלא שייך האי טעמא כ"א התם לענין תחומין ומשום שאין במים ממש בטלי לגבי העיסה אבל הכא טעמיה הויא משום דכל זמן שאינה גוששת בקרקע כמי שלא נכנסה בארץ דמיא:

לא היתה ספינה גוששת. מלתא באנפי נפשה היא דלר' יהודה אם לא היתה גוששת בדין הוא שיהו מעשרותיה מהלכה כלומר דמיהת מהלכה מדרבנן נתחייב הצומח בעפר שבתוכה ותורמין ממנה וכו' שאף עציץ שאינו נקוב דלא חשיב כארץ לענין חיוב מן התורה מדרבנן מיהת יש בו חיוב תרומה ומעשרות כהדא דתני וכו' בתוספתא פ"ה דדמאי והובאה לעיל פ"ז דכלאים בהלכה ו':

הקונה עציץ נקוב בסוריא. כלומר אפי' בסוריא שאין חיוב המעשרות אלא מדבריהם מ"מ עציץ נקוב לעולם כארץ הוא ואע"פ שלא קנה העפר שתחתיו:

וקרקע שעל גביו קנה. כלומר שלא קנה אלא העפר שעל גבי העציץ אפי' כן הרי קנה לחייבו למעשרות ולשביעית כדין הקונה קרקע בסוריא:

אפי' נתון ע"ג שתי יתידות. ואפי' אינו מונח ע"ג הקרקע אלא נתון על שתי יתידות באויר הואיל ונקוב הוא יונק מהקרקע:

אף ר' יודה מודה בה. בעציץ נקוב המונח ע"ג יתידות:

מה בינו לבין הספינה. דפליג ר' יהודה וס"ל דגוששת בקרקע בעינן וקאמר דשאני ספינה שהיא עולה ויורדת ואינה נוחה במקום אחד אבל זה במקומו הוא מונח:

דר"א בן יהודא איש ברתותא היא. הא דקתני במתני' עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה אתיא כר' אלעזר בן יהודא. דתנינן תמן בפ"ג דטבול יום עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום ר"א וכו' משום ר' יהושע פסל את כולה דס"ל דאע"ג דמי פירות אינן מכשירין מ"מ עיסה זו שכבר הוכשרה במשקה והמי פירות מחברין אותה הלכך אפי' נגע טבול יום במקצתה פסל את כולה ומדקאמר דמי פירות עושין חיבור לטומאה עושין הן ג"כ חיבור לחיוב חלה ור"ע אומר משמו דר' יהושע דלא פסל אלא מקום מגעו דאין מי פירות עושין חיבור לטומאה ולדידיה נמי אין עושין חיבור לחלה והלכך לא מיתוקמא המתני' אלא כר"א בן יהודא משום ר' יהושע:

מה פליגין. ר"ל מפרש לפלוגתייהו דהתם דלא פליגי אלא בעיסה שכבר הוכשרה במשקה ואח"כ נילושה במי פירות דבכה"ג מי פירות מחוורין להכשיר כלומר לעשות חיבור לטומאה אבל איפכא לא לפי שאין מי פירות מחוורין הן להכשיר והלכך במתני' שאין העיסה נילושית אלא במי פירות אפי' לר' יהושע אין עושין חיבור לחלה:

ר' חייה בשם ר' יוחנן קאמר דמתני' דהכא דברי הכל היא. ואפי' לר"ע דהתם דאמר אין מי פירות מחוורין הן לענין טומאה ואין עושין חיבור להעיסה מודה הוא הכא שמי פירות מחוורין הן לענין חיוב חלה ועושין חיבור להעיסה:

אין לך מחוור וכו'. ומילתיה דריב"ל אתמר סתמא ולפיכך בעי ר' יוסי לענין מאי איתאמרת אם לחלה או לטומאה דאם תאמר דלחלה אין לך מחוור לעשות חיבור אלא ז' המשקין בלבד א"כ כ"ש לענין טומאה דהא ר' יוחנן דס"ל דאין עושין חיבור לטומאה אבל לחלה עושין ואם תאמר לענין טומאה קאמר ריב"ל א"כ אפשר הא לחלה לא קאמר ולא פליג אדר' יוחנן:

ר' יונה פשיטא ליה. דמילתיה דריב"ל לחלה איתמר וכ"ש לענין טומאה:

ר' יונה כדעתיה. לשיטתיה אזיל דר' יונה תני דרשב"י ריב"ל תני דרשב"י כלומר דס"ל כדתני רשב"י והלכך מוקי ליה למילתי' דריב"ל נמי כהאי תנא:

ונאמר להלן. (גבי נזיר) חלת לחם שמן אחת עשויה בשמן:

ושמן אחד משבעת המשקין הוא. כלומר מדיליף ג"ש מהתם דהעשויה בשמן וכיוצא בו מז' המשקין נקראת חלה אבל לא העשויה במי פירות א"כ הא דריב"ל לענין חלה איתמר וכ"ש לטומאה ולדידיה מתני' דהכא לא מיתוקמא אלא כר"א בן יהודה משום ר' יהושע וכדמוקי לה ר' יוסי בן ר' חנינא:

ר' יוסי בשם ר' שבתי וכו' לחלה ולנטילת ידים וכו'. האי מילתא גרסינן לה לעיל בפ"ח דברכות בהלכה ב' ושם תמצא מפורש עד סוף הלכה:

גמ' הדא אמרה עגבות אין בהן משום ערוה. שהרי כשהיא יושבת ואין כל פניה טוחות בקרקע אע"פ שאין ערותה נראית עגבותיה נראות אלא שאין בהן משום ערוה לענין ברכה כדמסיק:

עומד הוא אדם על הצואה. על המקום שיש בו צואה ומותר להתפלל ובלבד שלא יהא בשרו ממש נוגע בצואה:

ישב. להפנות ולא קינח עצמו אסור להתפלל:

א"ר מנא אע"ג דלא אמר ר' יוסי הדא מילתא. ר' יוסי היה רבו של ר' מנא כדאמר לקמן ובכמה מקומות ובנו של ר' יונה בר פלוגתיה דר' יוסי בכל מקום ואמר אע"פ שלא שמעתי מרבי ר' יוסי בפירוש שאסור אפ"ה אמר דכוותה דרב הונא דאמר ר' יוסי עומד הוא אדם וכו' ישב להפנות ולא קינח הרי בשרו נגע בצואה והיינו דרב הונא דאמר אסור:

הלכה ב

מתני' העושה עיסתו קבין. קב קב ואין בכל אחת כשיעור פטורין מן החלה אף על פי שנוגעין זה בזה עד שישוכו שיהו דבוקות זה בזה שאם בא להפרידן נושכות זו מזו אז מצטרפות לשיעור חלה:

ר"א אומר אף וכו'. ר"א לא בא לחלוק על מילתיה דהת"ק אלא מוסיף ואומר דאף בכה"ג מצינו צירוף שאם אין בהעיסות כשיעור בכל אחת ואחת ואפאן והניח הפת להסל הסל הוא מצרפן לשיעור חלה ומפריש החלה מן הפת וכן הלכה דהנשיכה בעיסות מצרפן לשיעור חלה וכן לפת האפוי שלא היה בכל אחת כשיעור הסל מצרפן לשיעור חיוב חלה:

מה. ושואל הש"ס על הא דקתני במתני' להת"ק שצריך לכתחילה לעשות העיסה בטהרה ואם אינו יכול מוטב שיעשנה קב קב ואל יעשנה בטומאה ואמרינן לעיל דלחלה ולנט"י ארבעת מילין והשתא קא מיבעיא ליה מה הדין בענין דאמרו במתני' אם כשהמים פחות מארבע מיל ממנו בהא הוא דאמרו שצריך לחזר אחר המים שיעשנה בטהרה ואם המים ארבעת מיל ממנו יעשנה קבין כדקתני ואל יעשנה בטומאה או דילמא ארבעת מילין שאמרו הן עד ועד בכלל ובד' מיל צריך לחזר שיעשנה בטהרה וביתר מד' מילין הוא דתנינן יעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה:

נישמעינה מן הדא דאמר רבי חייא בר ווא כגון קיסרין. כלומר כגון מכאן ועד קיסרין צריך לחזר אחר טהרה וכי קיסרין לאו ד' מילין הוא ממקום שהיה ר' חייא שם א"כ הדא אמרה דד' מילין צריך שיחזר לעשות אותה בטהרה וביותר מד' מיל מיירי המתני' דקתני יעשנה קבין:

ר' אמי הורי בכפר שמי. שלא היה משם ד' מייל לקיסרין והורה לעשות עיסה גדולה בטומאה צוה לחזר אחר המים לעשותה בטהרה ופריך והלא אין שם ד' מילין ולמה יחזרו אחר הטהרה:

מכיון דנהרא מפסיק. בין כפר שמי לקיסרין או לשאר מקום שיכולין לטהר עצמן כמי שיש שם ד' מיל כלומר ויותר כדפשיט לה לעיל ומיירי שלא היו יכולין לטהר עצמן באותו נהר עצמו כגון שהיה מעבר לרבים וכיוצא בזה:

מתני' דר"ע. בתמיה כלומר דמיהת קשיא על טהורה לעשות בטומאה וזהו כמתניתא דר"ע דאמר מוטב שיעשנה בטומאה מלעשות אותה קבין קבין ומשני דעיסה גדולה כל כך היתה שהיה נוח לו להלך כמה וכמה מילין ולא לעשות אותה קבין קבין שהיתה טירחא מרובה לחלק לעיסה גדולה כזו לקב קב בפ"ע ואי לאו דנהרא מפסיק היה יותר נוח לחזר אפו' כמה מילין אחר המים אלא מפני שלא היו יכולין בענין אחר הורה להם לעשות בטומאה:

מחלפה שיטתיה דר"ע תמן. לקמן בפ"ד הנוטל חלה מן הקב ר"ע אומר חלה והכא הוא אומר הכין בתמיה דקאמר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין קבין שאין להן חלק בשם

חלה ומשני תמן לשעבר דקתני הנוטל חלה מן הקב אם נטל וקרא שם חלה ה"ז חלה לר"ע אבל הכא דמיירי לכתחלה בהא הוא דקאמר שאין לקרות שם חלה לקב קב:
גמ' והן שנשכו. אדברי רבי אליעזר דמתני' קאי דקאמר הסל מצרפן ומפרש לה דדוקא בשנשכו זה מזה הסל מצרפן:
אית תניי תני וכו'. כלו' והא דר"א במתני' בפלוגתא היא דאית תנא דתני הסל דוקא מצרפן אבל לא כל זמן שהן בתנור ואית דתני איפכא דדוקא כשהן בתנור התנור הוא מצרפן אבל אם הוציא הפת מן התנור לסל אין הסל מצרפן:
אמר רבי יוחנן איתיתיה מדחילפיי. אני הבאתי זה לשנות כדתני חילפא והוא אילפא בהש"ס הבבלי דהכל בנשכו תלייא מילתא דאם נשכו זה מזה בין התנור ובין הסל מצרפן ואם לאו לא זה ולא זה מצרפן:
מתניתא כגון איליין ריפתא דבבל. כלומר ומתני' לא קשיא להיא דתני חילפיי דהא סתמא הסל מצרפן קאמר משום דמיירי כגון איליין ריפתא דבבל שהן נאפות רכות הרבה ומסתמא כשרודה מן התנור ונותן אותם להסל הן מתדבקות ונושכות זו מזו:

הלכה ג

המפריש חלתו קמח אינה חלה. דעריסותיכם כתיב וגזל הוא הקמח ביד הכהן וצריך להחזירו שאם תשאר בידו יהיה זה סבור שעיסתו פטורה בחלה זו:
העיסה עצמה. שהופרש הקמח עליה היא חייבת בחלה שצריך להפריש חלה אחרת ממנה:
והקמח. הזה שהפרישו בתורת חלה ואינה כלום ואם יש בו כשיעור כשעושה ממנו עיסה חייבת בחלה:
ואסורה לזרים. ואם הקמח נשאר ביד הכהן אסור לזרים דמיהת נקרא עליו שם חלה דברי רבי יהושע:
אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר. שכבשה וחטפה ואכלה אמר להן אף הוא קלקל לעצמו שנענש על זה כדאמר בגמרא ותיקן לאחר כלומר שהאחרים שראו להזקן שעושה כן סמכו עליו להתיר כמו כן:
מתני' חמשת רבעים. של הקב חייבין בחלה שכך הוא החשבון לאחר שהגדילו המדות כדתנן בפ"ק דעדיות שהן כפי העומר שבמדבר דכתיב עריסותיכם ועיסת המדבר היתה עומר לגולגולת וכתיב והעומר עשירית האיפה הוא והאיפה היא ג' סאין והסאה ששה קבין הרי י"ח קבין באיפה והקב ד' לוגין הרי ע"ב לוגין באיפה והלוג ששה ביצים נמצא עשירית האיפה מ"ג ביצים וחומש ביצה שהרי עשירית ע' לוגין הן ז' לוגין ועשירית

השני לוגין הוא ביצה וחומש ביצה וכשבאו לירושלים הוסיפו שתות מלבר על המדות ונמצא ששה לוגין נעשו חמש לוגין והלוג השביעי והביצה וחומש ביצה נעשו לוג אחד לפי שכל ששה נעשו חמשה א"כ הששה ביצים שבהלוג נעשו חמשה והביצה והחומש ביצה נעשו ביצה אחת והרי לוג נמצא העומר שבמדבר שהיה ז' לוגין וביצה וחומש ביצה נעשה בירושלים ששה לוגין וכשבאו לציפורי הוסיפו עוד שתות מלבר על מדת ירושלים א"כ נעשו הששה לוגין של ירושלים חמשה לוגין והן החמשת רבעים קמח שאמרו בחיוב חלה והלוגין הן הרבעים שהקב ד' לוגין ולוג הוא רובע הקב:

הן ושאורן. השאור שנותן לתוכן להחמיץ העיסה והסובין שלהן ומורסנן זהו היותר גס מן הסובין הכל מצטרף עם הקמח להשלי' שיעור חיוב חלה שכן העני איכל פתו מעיסה שהיא מעורבת עם הסובין והמורסן שלה:

ניטל מורסנן מתוכן וחזר אח"כ לתוכן. להשלים השיעור הרי אלו פטורין כדקאמר בגמרא לפי שאין זה דרך עיסה להחזיר המורסן לתוכה אחר שניטל ממנה:

מתני' שיעור החלה אחד מעשרים וארבעה. של העיסה וכדאמר טעמא בגמרא לדברי חכמים דהתוספתא דכתיב ונתתם שיהא בה כדי מתנה ועיסת בעה"ב מעוטה וכשיש בחלה אחד מכ"ד הוא שיש בה כדי מתנה לכהן ועיסת נחתום מרובה כשיש בחלה אחד ממ"ח הויא כדי מתנה:

והעושה למשתה בנו. אע"פ שהעיסה מרובה שלא תחלוק בעיסות של בעה"ב:

וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק. אע"פ שעיסתה מעוטה כדי שלא תחלוק בהן ובגמרא קאמר שכשהיא עושה למכור בשוק עינה יפה בעיסתה ועושה עיסה מרובה ולפיכך דינה כנחתום:

נטמאת עיסתה. ואין החלה אלא לשריפה לפיכך לא הקפידו חכמים בשיעור החלה ודי בכ"ד ודוקא בשנטמאת שוגגת או אנוסה אבל במזידה אחד מכ"ד כדי שלא יהא חוטא נשכר:

מתני' ר"א אומר ניטלת מן הטהור על הטמא. טעמא דר"א משום דס"ל חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו והלכך שפיר משכחת לה דתלה ניטלת מן הטהור על הטמא ולא נטמא הטהור אע"פ שסומכו להטמא כדי שיטול מן המוקף וכדמפרש ואזיל:

כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה. ורוצה ליטול חלה מזו על זו נוטל כדי חלה של שתיהן מעיסה זו הטהורה שלא הורמה חלתה וכלומר דאלו כבר הורמה חלתה הויא ליה מן הפטור על החיוב והלכך קאמר מעיסה שלא הורמה חלתה:

ונותן פחות מכביצה באמצע. כלו' שמושך מעיסה הטמאה פחות מכביצה ונותן באמצע בין שתי העיסות ומניח עליה החלה שנטל על שתיהן כדי שיטול מן המוקף והסמוך והא דקאמר פחות מכביצה משום דהאי תנא אליבא דר"א ס"ל דאע"ג דחולין הטבולין לחלה הרי הן כחולין ועיסה טמאה זו על כרחך דראשון לטומאה היא דאלו שני הא קי"ל דאין שני עושה שלישי בחולין וא"כ אפי' היו נוגעות ממש זו בזו לא נטמא עיסה הטהורה אלא ודאי דהטמאה ראשון לטומאה היא והלכך צריך שיתן באמצע בין שתיהן כדי שלא יגעו זו בזו ויהיה מן המוקף ובדין הוא דאפי' אם נתן כביצה באמצע לא נטמא הטהורה שהרי כביצה זו אע"פ שמטמא לאחרים הרי כאן לא משכחת לה שתטמא לאחרים דהעיסה טמאה שהיא ראשון עושה למה שהוא באמצע שני ואין שני עושה שלישי בחולין אלא דהכא דמיירי שמושך קצת מהעיס' טמאה בעצמה כדפרישנא וכדי שיטול מהמוקף וא"כ אם עיסה זו ראשון לטומאה וכדאמרן על כרחו צריך שיטול ממנה פחות מכביצה שלא תטמא את הטהורה דראשון עושה שני אף בחולין ובאמת אם עיסה זו אינה אלא שני לטומאה נותן ממנה אפי' כביצה באמצע דאין שני עושה שלישי בחולין:

וחכמים אוסרין. טעמייהו דס"ל חולין הטבולין לחלה כחלה דמו והשני פוסל את השלישי כדין תרומה וא"נ דאע"ג דלאו כחלה דמו מ"מ קסברי דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ואין הלכה כחכמים אלא כר"א דמתני' דהכא:

אמר להן וכו'. דקאמר ר' יהושע במתני' ומפרש מהו הקלקול והתיקון לפי שהוא נענש על כך ולאחרים תיקן דהן נוהגין לאכול לזה הקמח ותולין להתיר בזה שראו מאותו הזקן אית תניי תני הנוסחא איפכא במתני' תיקן לעצמו דהא מכל מקום אכלה ולאחרי' הוא שקלקל דאינון סברין מימר שהעיסה פטורה בחלת הקמח שהפריש עליה ובאמת היא חייבת דחלת קמח אינה חלה ולהך תנא המעשה של הזקן בעיסה עצמה היתה:

גמ' קב טיברני חייב בחלה. הקב של טבריא חייב בחלה לפי שהיה גדול ונכנס במדתו חמש רבעים משאר מדת הקבין:

חד חליטר. זהו העושה מעשה חלוט באלפס ושאל לר' יוחנן היאך יתנהג בעיסתו לפוטרה מחיוב חלה:

א"ל רבי יוחנן איזיל עביד ארבע ופליג. לך ותעשינה מארבע רבעים וחצי ואין בהן שיעור חיוב חלה:

ויאמר ליה תלתא ופליג. האי תלתא על כרחך לאו ארביעין מיתפרש דלמה יפחות עוד הלא השאלה מסתמא היתה עד כמה יכול לעשות העיסה ותהיה פטורה ושלא להטריח עצמו בעשיית עיסות הרבה אלא על השלישים מיתפרשא דפריך מכדי לאוסיפי בעיסה

עדיף טפי ובלבד שלא יהיה בה שיעור חיוב חלה א"כ היה לו שיאמר לך ועשה משלשה שלושים וחצי שהוא יותר מד' רבעים וחצי שהרי כשתחלק להאחד השלם לי"ב חלקים הרובע ממנה ג' חלקים והחצי של הרובע הוא א' וחצי והששית של כולו הוא שני חלקים נמצא שלשה שלישי הקב וששית הקב שהוא חצי שליש הוא יותר מן ד' רבעין וחצי רובע שבזה הוא קב וחלק א' וחצי מי"ב חלקי הקב ובזה יש בו קב ושני חלקים מי"ב חלקי הקב ועדיין אין בו שיעור חיוב חלה שהוא קב וג' חלקים מי"ב חלקי הקב:

א"ר זעירא. היינו טעמא שלא אמר לו כן לפי שהקבייא באתריהון רובעיא אזדרעין. כלומר שבמקומות שלהם הקבין הן מסומנין לפי חלקי הרובעין שבו עד כאן רובע אחר ועד כאן ב' וכן כולן ובקל יכול הוא למדוד הד' רבעין וחצי רובע ואם יאמר לו ליטול במידת שלישי הקב אינו יכול לכוין כל כך. איזדרעין מלשון אדרעי כלומר החלקים מסומנין ביד וניכרין הן:

ויאמר לו חמשה פרא ציבחר. ולמה לא אמר לו בפשיטות לך ותעשה מחמשה רבעין פחות מעט ומשני לפי שלא יבוא לידי ספק חיוב חלה שאם לא יפחות אלא מעט שמא לא יכוין במדידה ויעשה הרבעין גדושות ויהיה בהן חמשת רבעין במדה בינונית:

א"ר יוחנן דרך עיסה שנו. טעמא דמתני' מפרש דמפני מה אמרו אם ניטל מורסנן מתוכן וחזרו לתוכן שהיא פטורה לפי שדרך עיסה הוא ששנו דהכל מצטרף עמהן ואין זה דרך עיסה ליטול המורסן מתוכה ולהחזיר לתוכה:

דרשב"ג הוא. ר"ל מוקי לטעמא משום דכרשב"ג אתי' דתני בתוספת' ריש פ"ב ומייתי ליה לקמן בפ"ג בהלכה ו' בעושה עיסה מן החטין ומן האורז דתנן במתני' אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ורשב"ג בתוספתא פליג וס"ל דלעולם אינה חייבת בחלה עד שיהיה בה דגן כשיעור חיוב חלה וא"כ סתמא דמתני' דהכא רשב"ג הוא וכשניטל המורסן מתוכה שהיה עמה בתחלה לא נשאר בהעיסה דגן כשיעור והא דבתחילה מצטרף הכל לשיעור משום דכשלא ניטל עדיין דגן הוא דנחשב הכל אבל כשניטל אע"פ שחזר לתוכה ה"ז דומה לעושה עיסה מן החטין שהוא מין החיוב עם האורז שהוא מין הפטור שאינו דגן וצריך שיהא בה מן הדגן כשיעור ואז כולה חייבת בחלה:

תלמידוי דר"ח. פליגי אדר"ל ואמרו בשם ר' יהושע בן לוי דמתני' דהכא כדברי הכל מיתוקמא ואפי' כתנא דמתני' דפרק דלקמן דטעמא אחרינא איכא הכא וכהאי דאמר ר' מנא דאע"ג דלא שמע מר' יוסי רבו דאמר בהדיא כן כדריב"ל מ"מ אמר דכוותה דאמר בשם ר' יוחנן דטעמא דמתניתין משום דדרך העיסה שנו כאן וכו' כדלעיל וא"כ לר' יוחנן נמי כדברי הכל מיתוקמא וכדר' יהושע בן לוי:

גמ' תני. בתוספתא פ"ק אמר ר' יהודה וכו' והגי' נסתרסה כאן וה"ג שם בעה"ב א' מכ"ד מפני שעינו יפה בעיסתו ונחתום א' ממ"ח מפני שעינו צרה בעיסתו וגי' זו נכונה כלומר הבעה"ב אינו מקפיד על כך לפיכך קבעו חכמים בו שיעור מרובה ונחתום עינו רעה ומקפוד על מעט עיסה קבעו בו שיעור א' ממ"ח שמן התורה אין שיעור לחלה ואפילו כל שהוא סגי וחכמים שנתנו שיעור והכל לפי מה שהוא אדם:

וחכ"א וכו'. כדפרישית במתני':

והתנינן העושה וכו' ולמשתה בנו. והרי למשתה ודאי עושה עיסה מרובה ומשני שלא תחלוק בשיעור בעיסות בעה"ב:

והתנינן וכן האשה וכו'. וקס"ד דסתם אשה בביתה אינה עושה כ"א עיסה מעוטה ואמאי אמרו א' ממ"ח ומשני דבשעה שהיא עושה לביתה עינה רעה בעיסתה ואינה עושה אלא מעט אבל כשהיא עושה למכור בשוק עינה יפה ועושה עיסה מרובה שתרויח הרבה:

אמר רבי מתניתא. דקתני גבי נטמאת עיסתה לחלק בין שוגגת למזידה דוקא בלימודת היא להפריש א' ממ"ח כגון שהיא עושה תמיד למכור בשוק וכיון שעכשיו טומאה העיסה מזידה קנסוה חכמים להפריש א' מכ"ד שלא יהא החוטא נשכר אבל בלימודה להיות מפרשת א' מכ"ד ועכשיו היא שעשתה למכור בשוק השיעור שאמרו בה הוא א' ממ"ח וא"כ בהא ניתני כדי שלא יהא החוטא נשכר בתמיה ואמאי נחמיר בה לא יהא אלא כמו שלמודה להפריש וכל זה לפי גי' הספר אלא שדוחק הוא ואיפכא מיסתברא ולפיכך נראה דנתהפכה הגי' וכצ"ל מתניתא בלימודה להיות מפרשת אחד מכ"ד כגון שאינה עושה אלא לביתה אלא שעכשיו עשתה למכור בשוק והקילו בה שתפריש א' ממ"ח וכיון שטומאה מזידה קנסוה להיות מפרשת כמו שלמודה להפריש א' מכ"ד כדי שלא יהא החוטא נשכר. אבל בלמודה להיות מפרשת א' ממ"ח. כגון שהיא עושה תמיד למכור בשוק א"כ קשיא בהא ניתני כדי שלא יהא החוטא נשכר הרי אינה נשכרת עכשיו יותר משארי פעמים שהרי תמיד למודה היא להפריש א' ממ"ת ואמאי ניקנסוה לא יהא אלא כמי שלמודה להפריש ולפי גי' זו מיתפרש יותר בפשיטות והוא הנכון:

גמ' ואין הבית מצטרף. בתמיה הא קי"ל דאפי' אם מונחין בבית א' מצרף אותן שיהא מן המוקף ותורם מזה על זה כדתנינן בתוספתא דתרומות פ"ג והבאתי לעיל בפ"ב דתרומות פירות המפוזרין בתוך הבית או שתי מגורות שבבית אחד תורם מאחת על הכל ולר"א דס"ל ניטלת מן הטהור על הטמא אמאי מהדר שיתן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף הא אפילו בבית אחד הרי הוא מן המוקף ומשני דבר שהוא מקפיד על תערובתו אין הבית מצטרף אותן שיהא קרוי מן המוקף ושאין מקפיד וכו'. וכאן הואיל

ואחת טמאה ואחת טהורה עשו אותו כדבר שהוא מקפיד על תערובתו ואין הבית מצרף שיהא מן המוקף:

ועיסה תחילה. כצ"ל כלומר דמפרש דמתני' בעיסה שהיא תחילה לטומאה מיירי והלכך צריך שיתן פחות מכביצה באמצע אבל בעיסה שניה לטומאה אין להשני מגע אצל הטבל כדפרישית במתני' שהרי כאן בטבול לחלה איירינן וחולין הוא ואין שני עושה שלישי בחולין ואפי' בכביצה באמצע לא תטמא לעיסה הטהורה:

תני ר' אלעי וכו'. תוספתא היא בתרומות פ"ג וכל הסוגיא עד סוף הפרק נשנית לעיל בפ"ב דתרומות בהלכה א' והתם הוא דשייכא והכא אגב גררא דר"א דמתני' נסבה ע"ש ותמצא באר היטב וכן הא דמסיים בהסוגי' דר' אימי אפי' כן לא הורו כר"א אר"א דהתם הוא דקאי:

הדרן עלך פירות חוצה לארץ

פרק ג

הלכה א

מתני' אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים. גלגול הוא משיתערב כל הקמח כולו במים דאז הוי גמר מלאכתה לחיוב חלה ואסור לאכול אפילו אכילת עראי עד שיפריש ממנה החלה:

ותטמטם בשעורין. עד שתעשה כולה גוף אחד לפי שאין קמח השעורין או שארי מינין מתערב יפה כמו קמח החטין וכשנילושה כולה ותעשה גוף אחד זהו נקרא טימטום:

האוכל ממנה. קודם הפרש חלה חייב מיתה מפני שהוא טבל:

כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה. כלומר וזמן הפרשת חלה שיהא נקרא עליה שם חלה הוא מכיון שהיא נותנת את המים ויתערב מעט קמח בהמים מפרשת היא החלה מתחילת הדבר שנילוש כדקאמר בגמרא דזו היא ראשית עריסותיכם ובזה נפטר כל הקמח שיש שם בעריבה אבל גמר מלאכה לענין איסור אכילת עראי עד שיתערב כל הקמח במים דזהו גלגולו כדקתני ברישא:

ובלבד שיהא שם וכו'. ובפיסקא דגמרא גריס ובלבד שלא יהא שם ה' רבעים קמח וזהו נסחא הנכונה כלומר ובלבד שלא ישאר שם בעריבה קמח שלא נתערב במים שיעור חמשת רבעים דאם נשאר כל כך לא נפטרו בהחלה שהפריש מקודם שנתגלגל הכל ובגמרא אמרו שאם אומר הרי זו חלה על העיסה ועל השאור ועל הקמח שנשתייר בה או על איזה חתיכת עיסה שהיא תחתיה וכשתעשה כולה גוש אחד תתקדש זו שבידו

לשם חלה ה"ז מותר וכן הוא נכון ללמד בתוך ביתו שיאמרו כן כשמפרישין החלה מיד אחר גלגול העיסה:

גמ' לא שנו אלא עראי. דבאכילת עראי דוקא התירו אבל באכילת קבע אסור ואף ע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחיוב חלה:

מפני שהוא מערים לפוטרה מן החלה. דילמא אתי לאיערומי ויאכל מעט מעט ממנה מקודם שתתגלגל כולה ונמצא פוטרה מן החלה:

אי מן הדא לית ש"מ כלום. כלומר דר' יוסי פליג על טעמא דר' חגיי דאי משום הטעם הזה נאסר אכילת קבע דאתי לאיערומי ולפוטרה מן החלה א"כ אף אני אומר לך שאם עושה הוא כך מותר הוא שהרי אפילו הוא נוטל ממנה מקודם לכשתיעשה עיסה שתים ושלש מקרצות חתיכות חתיכות ומחזיר את המותר להעיסה פטור הוא דמכיון שהוא עתיד להחזיר לדבר שלא נגמר מלאכתו מותר:

דאמר ר' יוסי וכו'. כלומר ר' יוסי לטעמיה דאמר לעיל בפ"ד דמעשרות בהלכה ו' גבי שותין על הגת וכו' דאם נוטל בלגין מן הגת אף מה שבלגין לא נטבל למעשר מפני שמחזיר את המותר לגת וה"ז מחזיר לדבר שלא נגמר מלאכתו וכל היכא דמותרו חוזר אינו נקבע למעשר וה"נ כן לענין שלא נקבע לחלה ומעתה היאך תאמר דאכילת קבע נאסר משום דשמא יבוא להערים הלא אם מחזיר את המותר אפי' אם היה נוטל חתיכות חתיכות ממנה היה מותר:

והדא אמרה וכו'. כלומר ואלא דכך הוא הדבר כדשמעי' מהאי מתני' דפרק דלעיל בהל"ב דקתני מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהר' יעשנ' קבין ואל יעשנ' בטומא' ודייקינן מפני שאינו יכול לעשותה בטהרה הוא שהתירו לו לעשות קב קב פחות מכשיעור הא אם היה יכול לעשותה בטהרה לא בדא התירו לו לעשות פחות פחות מכשיעור כדמסיים דהדא אמרה שאסור לאדם לעשות עיסתו קבין קבין כדי לפוטרה מן החלה והשתא ש"מ דלא חיישינן לאיערומי מפני שאסור לעשות כן דאם היינו חוששין לכך נימא נמי לאסור אף מי שאינו יכול לעשותה בטהרה דילמא אתי למיעבד הכי אפי' אם הוא יכול לעשות בטהרה אלא ודאי לא תששו לכך דאכילת קבע שאסרו כאן טעמו משום דאע"פ שלא נגמרה מלאכתה לענין חיוב מ"מ מכיון שחם הוא קורא שם חלה מיד כשנותנת המים הויא חלה כדתנן בסיפא הלכך נאס' אכילת קבע מיד וה"ז דומה למעשרו' שעד שלא נגמר מלאכתן של הפירות הותר אכילת עראי אבל לא אכיל' קבע מכיון שכבר הגיעו לעונת המעשרו' כדתנן בפ"ק דמעשרו':

ושאר כל הדברים. אהא דקתני במתני' קאי דגלגול בחטים וטימטום בשעורי' מחייב בחלה וקאמר הש"ס דשאר כל הדברי' שמתחייבין בחלה כגון כוסמין ושיפון ושבולת שועל את מהלך בהן אחר הטימטום כמו בשל שעורים:

וגרסינן הכא הפיסקא דלקמן משתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים קודם להא דתני ר' הושעיה וכן יש כאן טעות דמוכח וכצ"ל אחר הפיסקא משתגלגל בחטים ותטמטם בשעורין עשה עיסה מן החטין ומן השעורי' אחר מי את מהלך ואורו הכתוב בספרים ט"ס הוא דאורז אינו מתחייב בחלה אלא על החטים והשעורים הוא דבעי הש"ס דאם עשה משתיהן אחר מי מהן אתה מהלך אם אחר החטים והגלגול מחייב בה או אחר השעורים וטמטום מחייב בה ולא איפשיטא הבעיא:

תני ר' הושעיה חלה כמין גבלול. חיוב חלה הוא אם העיסה עשויה כמין גבלול ומפרש לה ר' אליעזר משתעשה גבלולין גבלולין כמו גבנוניו' כלומר משיתערב הקמח יפה יפה ותעשה העיסה כמין גבנוניו' א"נ איפכא דר' הושעי' ס"ל דלא בעינן שיתערב כל הקמח כולו בהמים אלא משתעשה כמין גבנוניות בהמים:

מה ופליג. ושואל הש"ס מה דעתיה דר' הושעיה אם פליג הוא אמתני' ומהדר דלא פליג אלא כאן להלכה כאן לד"ת במתני' מן התורה קאמר דמשתגלגל חייבת בחלה ור' הושעיה להלכה מדבריהם קאמר דמשתעשה גבנוניות במים כבר חלה עליה חיוב חלה מדבריהם:

תני. בתוספתא סוף פ"ק ר' יהודה בן בתירה אומר משתעשה מקרצות משיכול ליטול הימנה חתיכות חתיכות ואין זה אלא משנילושה העיסה וכדמפרש טעמא דכתיב בחלה כתרומת גורן כן תרימו אותה הקישה הכתוב לתרומה שאינה ניטלת אלא מדבר הגמור:

מעתה לכשתאפה. א"כ נימא דאינה ניטלת אלא לכשתאפה דזהו הגמר מלאכה בפת ומשני ר' מתנייה דלא הקישה לתרומה אלא לענין מלאכת העירוס בלבד דמלאכת העירוס צריך שתגמור שהרי ברישא דקרא עריסותיכם כתיבא:

דר"ע היא. אהא דקתני במתני' כיון שנותנת את המים וכו' קאי ומוקי לה כר"ע דתנן לקמן בפ"ד הנוטל חלה מן הקב וכו' והלכך הכא נמי אע"פ שעדיין לא נתערב כל הקמח של החמשת רבעים מגבהת היא חלתה דלא יהא אלא שנוטל חלה מן הקב דהויא חלה לר"ע:

כלום אמר ר"ע אלא לשעבר שמא בתחילה. בתמיה דהרי הכי מוקמינן לה לעיל בפ"ב סוף הלכה ג' דלא אמר ר"ע דהויא חלה אלא בדיעבד דהנוטל קתני והכא הא בלכתחלה אנן קיימין דקתני מגבהת חלתה:

ר' יונה וכו'. כלומר לא תימא דר"ל מוקי לה כר"ע אלא הכי הוא דקאמר ר"ל ירדו לה בשיטת ר"ע דחכמים ירדו בדינא דמתני' לומר כשיטתיה דר"ע דס"ל דבנוטל חלה מן הקב הויא חלה בדיעבד ואע"פ שאין כאן אלא קב אחד בלבד הלכך במתני' דיש כאן בין הכל שיעור חיוב חלה נוטלת חלה על הכל מיד כשהיא נותנת את המים:

א"ר יוחנן ד"ה היא. הכא דלא שייכא להפלוגתא דר"ע ורבנן כלל משום דכיון שהיא נותנת את המים לעשות העיסה זו היא. ראשית עריסותיכם דקרא שכשנוטל החלה מתחילת דבר הנילוש מקיים הוא ראשית עריסותיכם תרימו ופוטר כל הקמח שבעריבה:

דתני וכו'. לאו אדלעיל קאי אלא מילתא באנפי נפשה היא כלומר והא דתני בתוספתא דתרומות בפ"ה ומייתי להא דלעיל בפ"ז דדמאי בהלכה ז' קשיא מהא דהכא על ר"א בן ערך דהתם כדלקמן:

מעשר טבל. מעשר שהוא טבול לתרומת מעשר שבו שלא הופרש ממנו ונתערב בחטין ואוסר בכל שהוא כדין טבל. אם יש לו פרנסה ממקום אחר. שיש לו ממה להפריש על הטבל הזה ממקום אחר מוציא עליו לפי חשבון הטבל שנתערב:

יקרא שם לתרומת מעשר שבו ויעלה באחד ומאה. כלומר אם נתערב במאה חולין קורא הוא שם לתרומת מעשר שבו ויעלה אותו באחד ומאה וס"ל לר"א בן ערך דאינו מפריש מן החולין כלום וכדפרישנא התם:

ממה שלימדו. חכמים את הכהנות העוסקות בבצק ומפרישין חלה ומשום שהכהנות רגילות לעשות בטהרה לימדו אותן כדלקמיה ומזה שמעינן דאין הלכה כר"א בן ערך דקאמר התרומת מעשר שבטבל עולה באחד ומאה ומפרש מה למדו אותן:

ה"ז חלה. שיאמרו על החלה שמפרישין ה"ז חלה על העיסה וכו' כדפרישית במתני':

חוץ מן הטמא שבה. כלומר ה"ז מועיל על הכל חוץ אם נתערב בה איזה טומאה וטומאת למקצת ממנה לא תחול שם חלה זו עליה שא"כ ניטלת היא מן הטהור על הטמא ולחכמים דסוף פרק דלעיל אסור:

ואומר וכו'. השתא מסיק דש"מ מכאן דאין הלכה כר"א בן ערך דאל"כ ויאמר הוא והטמא שבה ויעלה באחד ומאה דהא הכא בטבול לחלה עסקינן ואמאי לא מהני להטמא שבה דכמו דס"ל לר"א בן ערך דטבל שנתערב יעלה התרומת מעשר שבו באחד ומאה ה"נ יקרא שם גם על הטמא שבה ויעלה בא' ומאה וקאמר ר' יונה וכו' דמהכא ליכא למישמע מידי:

וחד מן רבנין חד אמר. כלומר וחד מן רבנין לא אמר זה בשם ר' שמואל קפודקיא אלא סתם חד אמר דכאן בהא דר"א בן ערך מיירו בשיש בו כדי לעלות בא' ומאה וכאן בהא דאמרי' חוץ מן הטמא שבה בשאין בה כדי להעלות בא' ומאה:

מכיון שהוא זקוק לעלות וכו'. סיומא דמילתא הוא וכלומר דמשום הכי נמי קאמר ר"א בן ערך התם דמהני בקורא שם לתרומת מעשר ועולה הוא דמכיון שהוא זקוק לעלות שהרי כבר שם תרומת מעשר יש בהטבל א"כ הוי כמי שיש לו פרנסה ממקום אחר להפריש על הטבל שנתערב ולפיכך מעלהו להתרומת מעשר באחד ומאה שיש כאן וה"ז לתרומת מעשר ואינו מפסיד כלום:

נראין דברים. אעיקרא דמילתא דהאי תקנתא קאי שתיקנו לומר ה"ז חלה על העיסה ועל השאור וכו' ונראין הדברים שלא אמרו כן אלא בערבי שבתות שמתוך שהן טרודין שזה מביאה להעיסה לאפות וזה מביאה לאפות ואין פנאי להפריש חלה מהעיסה ומשאר הקמח שנתערב בה לפיכך תקנו שיאמר ה"ז חלה על העיסה ועל הכל ושפיר דמי דהוי כמפריש מן החיוב על החיוב לפי שהוא בהול להביא את העיסה לאפות הלכך לא חיישינן שיקרא שם חלה בתחילה על העיסה ואחר כך יאמר ועל זה ועל זה דלא ליהוי כמפריש מן הפטור על החיוב מפני שהעיסה עצמה כבר נפטרה והשאר עדיין חיוב חלה עליהן להא לא חיישינן דמתוך שהוא ממהר לעשותה לא יקרא שם חלה אלא אח"כ שתהא זו חלה על העיסה ועל הכל:

אבל בחול. דאינו ממהר לעשותה לא משום דמצינו דתקנו בחלה שתהא ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כדאשכחן לר"א בסוף פרק דלעיל דס"ל ניטלת מן הטהור על הטמא ואע"ג דלא קאמר שהיא ניטלת שלא מן המוקף. דהא אמר ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף מ"מ הא מיהת שלא מן המוקף ממש הוא דהרי א"א ליגע עיסה הטמאה בעיסה טהורה אלא דכל כמה דאפשר לאהדורי קאמר דמהדרינן ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיהא נראה כמי שניטלת מן המוקף והשתא נהי דלהא אשכחן שתיקנו שמא מן הפטור על החיוב בתמיה דכי היכן מצינו שתיקנו שתהא ניטלת מן הפטור על החיוב הלכך נראין הדברים דלא אמרו הא דלעיל אלא בערבי שבתות ולא בחול ומטעמא דאמרן:

א"ר יונה. דלא היא דאיפכא מסתברא דלא מסתברא דלא בחול כלומר דאדרבה דמסתברא דלא אמרו כך אלא בחול דהא אמרינן לעיל גבי האי תקנתא שאומר ה"ז חלה על העיסה וכו' חוץ מן הטמא שבה ואי אמרת בשלמא דבחול מיירי שפיר הוא דאיכא למימר דבחול מתוך שיש לו פנאי יפריש אח"כ גם על הטמא שבה בפ"ע ואין כאן טבל

טמא מעורב בחלה אבל אי אמרת דבע"ש מיירי א"כ קשיא דמסתברא שצריכה לומר היא והטמא שבה שיהא מיהת הכל מתוקן כדמסיק ואזיל לטעמא:

למה. שהרי עד שלא תעשה העיסה גוש אחד הוא ניטלת עכשיו מה שהפריש לשם חלה ומשתעשה הכל גוש אחד ה"ז קדושה לשם חלה דהרי כך אומר הוא ה"ז חלה על העיסה וכו' לכשתעלה כולה גוש אחד וכו' ואם אומר את חוץ מן הטמא שבה והרי עכשיו הכל בגוש אחד ונמצא טבל טמא מעורב הוא בחלה שהטמא שבה לא ניתקן והרי זו אינה ראויה כלל דלאכלה אי אפשר מפני חלק הטמא שמעורב בה ולהסקה נמי אינה ראויה מפני הטבל שמעורב בה דאין מדליקין בטבל:

מתוך שאת אומר היא והטמא שבה חולין טמאין הן וכו'. כלומר אבל אם הוא אומר שתהא חלה גם על חלק הטמא שבה א"כ אין כאן מעורב בה חלה אלא חולין טמאין ונהי דלאכילה לא חזיא להסקה מיהת חזיא:

לא מוטב וכו'. כלומר ואי משום חששא דידך דקאמרת בחול מתוך שאינו ממהר לעשותה אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב וכי לא מוטב להפריש מן הפטור על החיוב דאין איסור זה אלא מדבריהם ולא לומר דבע"ש מיירי שמתוך שאין לו פנאי יש לחוש שלא יבוא לידי כך שיהא טבל טמא מעורב בחלה דזה הוי כמטמא להחלה בידים ואיסור תורה הוא לטמא את הקודש לכתחלה הלכך נמי טפי עדיף מלאוקמי הך תקנתא בחול דיש לו פנאי להפריש אח"כ על הטמא בפני עצמו ולא יהא טבל טמא מעורב בחלה מלאוקמי בע"ש ולמיחש ולומר אבל בחול אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב:

א"ר שמואל בר אבדומא. דהאי חששא משום פטור על החיוב מעיקרא לאו חששא הוא ולא צריכין כלל להא דשקלית וטרית בהא וכי לא למפרע היא קדישה כלומר שהרי אין כאן קדושת חלה עליה אלא לאחר שתעשה גוש אחד מן הכל וא"כ אף שניטלת היא בתחילה ואומר ה"ז חלה מ"מ ליכא עליה שם חלה שתיפטר אפי' להעיסה בלבד עד לאח"כ וכיון שהיא אינה קדישה אלא למפרע א"כ כמפריש מחיוב על החיוב הוא דהויא דאין כאן שום פטור עד שתעשה גוש אחד ותקדש החלה ותפטור את הכל ביחד:

למה לי ובלבד שלא יהא שם וכו'. אמתני' הוא דמהדר דמכיון שלמדו את הכהנות לומר כן ה"ז חלה וכו' א"כ מאי האי דקתני ובלבד וכו' הרי אפי' יש שם ה' רבעים קמח נפטר הכל בחלה זו ומשני דמתני' מיירי מקודם עד שלא למדו את הכהנות לומר כן:

הלכה ב

מתני' נדמעה עיסתה וכו' שהמדומע פטור. כדתנן לעיל בפ"ק בהל' ד' וקמ"ל הכא דאם משגלגלה נדמעה חייבת לפי שכבר נתחייבה בחלה קודם הדימוע:

נולד לה ספק טומאה. אם עד שלא גלגלה אירע בה הספק יכול הוא לעשות אותה בטומאה לפי שעדיין אינה טבולה לחלה ומותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ויפריש החלה ותשרף אבל אם אירע לה הספק טומאה משגלגלה וטבולה לחלה היא צריך לגומרה בטהרה ואע"ג דקי"ל חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו מ"מ בטומאה בכה"ג שאלו היתה ודאי טומאה היתה מטמא את החולין וכל שודאה מטמא את החולין גזרו על הספק בחולין הטבולין לחלה שלא יטמא אותן בידים וחלתה תהיה תלויה לא נאכלת ולא נשרפת והכי מוכח ממה דמסיק להי בבבלי פ"ק דנדה דף ז':

גמ' תרתין מילין תני ר' חייה רובה. שמענו ממנו שני דברים ואינון פליגין וקשיא מחדא על חדא כדמפרש ואזיל מה הן השני דברים:

טבל מנינו בחולין. כלומר דתני חדא דהטבל מנינו הוא בחולין דנחשב הוא כדין חולין ותני חדא דכל הספק הפוסל את התרומה פוסל את החולין מלעשות תרומה כלומר אם נגעה ספק טומאה זו בחולין הטבולין לתרומה אינו יכול להפריש התרומה מהן אלמא חולין הטבולין לתרומה כתרומה דמו והן סותרין זה את זה כדמסיק וקאמר וקשיא וכו':

אם טבל מנינו בחולין למה לי פוסל את החולין וכו'. כלומר והשתא למאי תני להא דפוסל את החולין מלעשות תרומה דא"כ הא מנינו בתרומה דמהאי מילתא ש"מ דחולין הטבולין לתרומה כתרומה הוו וקשיין הני תרתי מילי דידיה אהדדי:

אמר ר' יוסי צ"ל. דר' יוסי הוא דאהדר ליה לר' יונה דמאי קשיא לך הני תרתי מילין דר' חייה הרי אוף אנן תנינן תרתיהון במתני' ואדרמית דר' חייה אהדדי טפי הוי לך למרמי הני מתני' אהדדי:

טבל מנינו בחולין. שמעינן מהא דתנינן תמן בריש פ"ד דטבול יום אוכל מעשר שהוכשר במשקה וראוי לקבל טומאה ואותו מעשר לא הופרש ממנו התרומת מעשר ונגע בו טבול יום או ידים מסואבות שדין שני לטומאה להם מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה לפי שהמעשר כחולין הוא ואין שני עושה שלישי בחולין ואע"ג דהמעשר טבול הוא לתרומת מעשר שבו א"כ הדא אמרה שהטבל מנינו הוא בחולין דלאו כתרומה חשיב. והאי מילתא אחריתא וכל הספק הפוסל וכו' דפוסל גם את החולין הטבולין לתרומה שמעינן מהא דתנינן תמן והיינו מתני' דהכא ואיידי דקאמר ברישא תמן קאמר נמי להא תמן דשנינו נולד לה ספק טומאה וכו' משגלגלה תעשה בטהרה ואסור לטמא אותה ביד משום דהוו חולין הטבולין לחלה דדין תרומה יש לה אלמא דחולין הטבולין לתרומה כתרומה דמו וא"כ תקשי לך הני מתני' אהדדי ועל כרחך לשנויי דבמתני' דהכח מיירי בספק טומאה דכה"ג שאלו היתה טומאה ודאית היתה מטמאה את החולין ובהא הוא

דגזרו על ספקה בחולין הטבולין לחלה ולתרומה אבל מתני' דטבול יום בטומאה דאין ודאה מטמא את החולין מיירי דהא טבול יום וכן הידים מסואבות אינן מטמאין את החולין דאין שני עושה שלישי בחולין והלכך אינן מטמאין נמי את החולין הטבולין לתרומה דבטומאה דכה"ג אע"פ שהיא ודאית אמרינן חולין הטבולין לחלה ולתרומה לאו כחלה ותרומה דמו והשתא בהאי שינויא גופה ניחא לן נמי הני תרתין מילין דר"ח דהיינו הך:

אמר רב ששת דר"ע היא. אריש דסיפא קאי דקתני עד שלא גלגלה תעשה בטומאה ובעי רב ששת לאוקמה כר"ע דאמר בפרק דלעיל בהלכה ג' מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה וכו' רע"א יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין וה"נ מכיון דנולד לה ספק טומאה יעשנה בטומאה דאלו לת"ק. דהתם הא קאמר מוטב שיעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה:

אמר ר"ז דברי הכל היא. הכא כלומר אף להת"ק אתיא דאיכא למימר לדידיה דמאי יעשנה בטומאה דקאמר הכא יעשנה קבין בספיקן כלומר לא שיעשנה בטומאה ממש ויפריש החלה טמאה אלא שישאיר אותה בספק טמאה כמות שהיא ויעשנה קבין קבין פחות מכשיעור ולא יצטרך להפריש חלה וכת"ק דהתם:

התיב ר' חייה. לפני ר"ז היאך מצית למימר הכי והתני אף בשאר המינין כן בתוספתא פ"ק היא דתני התם דינא דמתני' בחלה נולד לה ספק טומאה וכו' ונתחלפו התיבות בדפוס שם בטעות דגריס התם עד שלא גלגלה תעשה בטהרה וכו' וטעות דמוכח הוא וצ"ל כגי' המתני' ובתר הכי תני וכן פירות שנולד להן ספק טומאה עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה משנגמרה מלאכתן יעשו בטהרה מפני שחל עליהן חיוב תרומה ומעשרות קודם שנולד להן הספק טומאה ואית לך למימר יעשנה קבין בספיקן בתמיה מה שייך קבין לדין דפירות וע"כ יעשו בטומאה ממש קאמר וא"כ ה"ה לרישא לדין דחלה:

ר' זבידא אמר אנא בעיתה. אני הייתי מקשה ג"כ כך לרבי זעירא מהאי תוספתא:

ר' יוסי וכו'. כלומר אלא היינו טעמא דמתני' כדרבי יוסי בשם ר' הילא. וגרסינן להא דר' יוסי בפ"ד דע"ז בסוף הלכה ט' בדין היה שיטמא אדם טבלו ד"ת. כלומר מן התורה מותר לטמאות בידים לטבל דכתיב ואני וכו' תרומה היא דצריכ' שימור מטומאה ואין הטבל צריך שימור:

מה אני מקיים וכו'. כלומר אלא מהיכן למדו לומר דטבל דעלמא אסור לטמא אותו לכתחילה מכאן הוא דלמד ונתתם ממנו וגו' הכהן למה לי הכהן הלכך דרשינן עשה שינתן לאהרן הכהן בכהונתו שיהיה ראוי לו לאכול כשהוא בכהונתו ובימי טהרה וכאן

בעיסה זו הואיל ואין את יכול ליתן לכהן בכהונתו שכבר נולד לה ספק טומאה רשאי את לטמאותו בטומאה ודאית ומשום הכי ברישא תעשה בטומאה ומשגלגלה דהוו חולין טבולין לחלה רבנן גזור בה שתעשה בטהרה כדפרישית טעמא במתני' והשתא מתני' ככ"ע אתיא:

הלכה ג

מתני' **הקדישה עיסתה עד שלא גלגלה ופדייתה**. מקודם הגלגול ולאח"כ גלגלה חייבת דהגלגול ברשותה היא ולא בשל הקדש וכן אם הקדישה משגלגלה ופדייתה חייבת:

הקדישה עד שלא גלגלה וגלגלה הגיזבר ואח"כ פדאתה פטורה. לפי שבשעת חובתה שהוא הגלגול היתה ברשות הקדש ופטורה דעריסותיכם כתיב ולא של הקדש:

כיוצא בו וכו'. בבא זו נשנית לעיל בפ"ד דפאה:

עד שלא באו לעונת המעשרות. כפי דתנינן בפ"ק דמעשרות כל א' וא' כפי דינו:

ופדיין מקודם. שלא הגיעו לעונת המעשרות חייבין הן דבידו הוא שהגיעו וכן בהקדש משבאו ופדיין חייבין:

וגמרן הגיזבר. שנגמרו בעודן ביד הגיזבר ואח"כ פדיין פטורין שבשעת חובתן היו ברשות הקדש ופטורין דכתיב דגנך ולא של הקדש:

גמ' **ולמה תנינתה תרין זימנין**. להך סיפא כיוצא בו לעיל בפאה וכאן וגרסי' להאי סוגיא בפאה בפ"ד בהלכה ה' עד סוף הלכה ושם תמצא מפורש באר היטב בס"ד:

הלכה ד

מתני' **נכרי שנתן לישראל עיסה לעשות לו**. כלומר שנתן לו קמח לעשות לו עיסה פטורה מן החלה שהרי העיסה של נכרי היא ואין גלגול ישראל מחייב אותה וה"ה דאין גלגול נכרי פוטר את העיסה של ישראל:

נתנה לו הנכרי לישראל במתנה. אם עד שלא גלגל אותה הנכרי נתן לו במתנה חייבת דהגלגול ביד ישראל הוא ואם משגילגל פטורה:

העושה עיסה עם הנכרי. בשותפות אם אין בשל חלק ישראל כשיעור חיוב חלה פטורה מן החלה דאין חלק הנכרי הפטור מצטרף לכשיעור:

מתני' **גר שנתגייר והיתה לו עיסה**. מקודם:

אם נעשית. כלומר שנתגלגלה עד שלא נתגייר פטור דבשעת הגלגול שהוא זמן לקביעות חיוב חלה לאו בר חיובא הוא ואם משנתגייר נתגלגלה חייבת:

ואם ספק הוא. חייב בחלה לפי שהוא עון מיתה וספק איסורא לחומרא ומפריש את החלה ונותנה לכהן:

ואין חייבין עליה חומש. לזר האוכלה בשגגה שזה הכלל כל שהוא מחמת ספק אין חייבין עליה חומש ולא בתרומה ולא בחלה כ"א הקרן בלבד משלם הוא מפני גזל השבט:
ר"ע אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור. ר"ע לטעמיה דאמר בריש מכילתין גמר מלאכה של הפת משקרמו פניה בתנור והכל הולך אחר גמר מלאכת הפת ואינו פטור מן החלה אלא דוקא אם קרמו פניה בתנור קודם שנתגייר ואין הלכה כר"ע:
גמ' מה בינה לעיסת ארנונא. ארנונא היא מס המלך שנוטל העישור מן התבואה ושמא אינה חייבת בחלה בתמיה הא בהדיא תנינן בתוספתא פ"ק עיסת ארנונא חייבת בחלה ואמאי ברישא דמתני' בנכרי שנתן לישראל עיסה לעשות לו פטורה הא כעיסת ארנונא היא שמטיל המלך עליו לעשותה וחייבת בחלה:
תמן. בעיסת ארנונא כל העיסה נחשבת ברשות ישראל מפני דשמא ימלך הנכרי ליטלה כלומר דשמא ימלך המלך ולא יטול ממנו עוסה זו אלא עיסה אחרת אבל הכא לדעתו של הנכרי היא תלויה דבודאי יטול את העיסה שלו ולא יניתנה אצלו ולפיכך היא פטורה:
תני. בתוספתא שם:
מלאי של ישראל. החנות שמוכרין את הפת והעיסות אע"פ שהפועלים נכרים עושין לתוכו חייב בחלה להקונה משם ואין תולין דשמא של הפועלין הוא ואם איפכא פטור דהכל הולך אחר מי שהמלאי שלו:
אוף אנן נמי תנינן. דאין הולכין אחר הפועל אלא אחר מי שהעיסה שלו נכרי וכו':
ר' בון בר חייה בעא קומי ר"ז. על האי דקתני בסיפא אם אין בשל ישראל כשיעור וכו' אמאי והא אפי' אם יש בשל ישראל כשיעור יעשה זה כמי שהקב האחד של ישראל מכאן וקב השני מכאן וקב של הנכרי הוא באמצע ותהא פטורה כהאי דתנינן בפרק דלקמן שני קבין וקב אורז וקב תרומה באמצע אינן מצטרפין דדבר הפטור מן החלה שהוא באמצע מפסיק ביניהם שלא יצטרפו לשיעור חיוב חלה וה"נ נימא כן:
ואינו מעורב על ידי גוים. בתמיה כלומר דשאני התם דמיירי שהקב הפטור הוא באמצע ואינו מעורב עם של הצדדים והלכך אין הצדדים מצטרפין אבל הכא שהחלק שהוא ע"י נכרים מעורב הוא עם כל העיסה ביחד ומתערב הוא ג"כ החלק של ישראל זה עם זה ואין חלקו של נכרי מפסיק באמצע שלא יצטרף החלק של ישראל שבהעיסה והלכך אם יש בחלק ישראל כשיעור חייבת בחלה. ויש גורסין ואינו מעורב ע"י גידין כלומר שהגידין והחוטין הנמשכין מן העיסה מערב את הכל ביחד והיינו הך כדאמרן:

גמ' תמן תנינן. בפ"י דחולין גר שנתגייר וכו' נשחטה עד שלא נתגייר פטור מן המתנות זרוע ולחיים וקיבה ואם ספק פטור וכו' וקשיא תמן את אמר ספק פטור והכא במתני' את אמר ספק חייב:

איתתבת. הקשיתי קושיא זו לפני ר' אמי ואמר מי יאמר לי שהוא נוטל דמיו מן השבט כלומר מי יאמר לי דהאי חייב דקתני הכא שחייב ליתן להשבט בלא דמים אני אומר שיתן החלה להשבט ונוטל הוא דמיו שהרי הכהן הוא מוציא ועליו הראיה שנתגלגלה העיסה לאחר שנתגייר וכן אמר ר' יעקב בר זבדי בשם ר"ח דאמר בשם ר' אלעזר דנוטל הוא דמיו מן השבט:

ויפריש תמן. א"כ התם נמי נימא הכי שיפריש המתנות ויתנם להשבט ויטול את דמיהן:

א"ר יוסי שאני חלה שהוא טבל ובעון מיתה. ולפיכך החמירו בספיקה ופריך א"כ יהא מפריש ולא יטול דמיו מן השבט ומשני ע"ש שהכהן מוציא הוא והמוציא מחבירו עליו הראיה הלכך צריך הכהן ליתן הדמים אבל התם דספק ממונא הוא בלבד שהרי אין במתנת קדושה אלא דין ממון וספקו לקולא וא"צ להפריש כלל משום המוציא מחבירו עליו הראיה:

שני גוים. שעשו עיסה אחת של שני קבין ויש בה כשיעור וחלקו אותה ביניהם מקודם שנתגיירו ולא היה ביד כאו"א שיעור חיוב חלה ומשנתגיירו הוסיפו כל א' וא' זה על שלו וזה על שלו והשלימו לכשיעור חייבין הן בחלה:

שלא היה להן שעת חובה ונפטרו. כלומר שלא שייך לומר כאן שהיתה להן להעיסות שעת חובה בשעה עשו בתחילה ושוב נפטרו בשעה שחלקוה ומשנפטרו נפטרו ולא תהני השלמה בהו שהרי קודם שנתגיירו היה כל זה ומעולם לא היתה להן שעת חובה והלכך עכשיו שנתגיירו והשלים כאו"א לכשיעור נמצא חל חיובם וחיוב העיסה לחלה כאחד ולפיכך חייבין בחלה:

שני ישראל וכו'. כלומר אבל בשני ישראל אין הדין כן לפי שבשעה שעשאוה כאחד והיה כשיעור חלה היתה לה שעת חובה ושוב כשחלקוה נפטרו שאין ביד כל א' וא' כשיעור ומכיון שנפטרו נפטרו ולא מהני בהו השלמה שלאח"כ דהרי זה כמשלים מן החיוב להפטור שכבר נפטר ממה שהיה חייב בתחילה:

ישראל וגוי שעשו שני קבין. בשותפות וחלקו אותה ואחר כך נתגייר הגוי והוסיפו כל אחד ואחד על חלק שלו לכשיעור:

ניחא חלקו של ישראל חייב. כלומר הא ודאי ניחא ופשיטא לן דחלקו של ישראל חייב כשהשלים שהרי בתחילה לא היתה שעת חובה על עיסת חלקו לומר בה היתה לה שעת

חובה ונפטרה וכיון שנפטרה נפטרה דהא בשעה שהיה לו שותפות עם זה שהיה גוי לא נתתייב חלק של ישראל כלל שלא היה בחלקו כשיעור והלכך כשחלקו והוסיף הישראל על חלקו עד שהשלים לכשיעור בהא לא מספקא לן דחייבת בחלה:

חלקו של גוי מהו. כי קא מיבעיא לן בחלקו של הגוי אי מהני ביה השלמה לאחר שנתגייר כמו דאמרינן גבי שני גוים שנתגיירו והשלים כל א' וא' חלקו לכשיעור דחייבין וה"נ כן או דילמא לא דמייא דהתם גברי לאו בר חיובי הוא וגם העיסה לא היתה בה שעת חיוב בתחלה שהרי חלקוה אבל הכא נהי דהאי גוי לאו בר חיובא הוה מ"מ היה להישראל חלק בעיסה אלא שלא היה לו בה חלק כשיעור ועכשיו כשהשלים נתחייב חלקו אבל חלק של הגוי שנתגייר אע"פ שהשלים לא נתחייב:

כלום חלקו של גוי חייב לא מחמת חלקו של ישראל. בתמיה כלומר דמתמה הש"ס ומאי תיבעי לך דהיכי סלקא אדעתך דחלקו של הגוי יתחייב דכלום תאמר דחלקו של גוי יהא חייב מחמת שהחלק של ישראל חייב והיינו דקאמר לא מחמת חלקו של ישראל דזהו הכל בתמיהא דלפי הס"ד דידך אין לך לומר הטעם בזה אלא דחלקו של גוי יתחייב מחמת חלקו של ישראל שחייב והא ודאי ליתא דמאי שייך חלקו של גוי דלא הוה בר חיובא לחלקו של ישראל דהוא בר חיובא והלכך ודאי מסתברא דחלקו של ישראל הוא שחייב וחלקו של גוי פטור דלא מהני ביה השלמה שהשלים אחר שנתגייר ולא דמיא להההיא דלעיל בשני גוים וכו' דהתם מעולם לא היה שעת חיוב לא עליהן ולא על העיסה וא"כ כשהשלים כל א' וא' חלקו לאחר שנתגיירו חל החיוב על תרווייהו דכי היכא דמחייבת ליה להאי בחלקו שהשלים עכשיו ה"נ מחייבת ליה להאי אבל בישראל וגוי דהישראל בר חיובא הוא ואף על גב דמהני ביה בשל ישראל השלמה משום דמיהת חלק העיסה שלו לא הוה בה שעת חיובא מכל מקום בחלקו של הגוי בדין הוא דלא תהני ביה השלמה מכיון דהיה לגברא בר חיובא חלק בהעיסה הויא ליה לגבי דהגוי כאלו היתה העיסה ראויה לחיובא משום הישראל דאלו היה רוצה היה משלים חלקו לכשיעור ושוב נפטרה בשעה שחלקוה וכיון דנפטר חלק הגוי נפטר ולא מהני ביה השלמה שהשלים אחר שנתגייר כדאמרן:

ר"ע אומר וכו'. חברייא אמרו בשם ר"א דאע"ג דפליג ר"ע בעיסת נכרי שנתגייר דאין הגלגול טובל לחלה אלא הכל הולך אחר קרימה בתנור מודה הוא בעיסת הדיוט כלומר בשאר עיסה שהיא של הדיוט דגלגולה היא טיבולה לחלה ומשום דחברייא לא אמרו בהדיא מהו הדין בעיסת הקדש אליבא דר"ע בא ר' הילא ואמר אני שמעתי בשם ר"א

בהדיא דמודה הוא גם בענין עיסת הקדש דהולכין אחר הגלגול ואם נתגלגלה העיסה ברשות הקדש אע"פ שפדאה אח"כ גלגולה פוטרה מן החלה:

כהנא אמר דברי ר"ע. ממה דשמעינן לדברי ר"ע דאמר במנחות פ' ר' ישמעאל דמותר מנחת העומר חייב בחלה ובמעשרות א"כ ש"מ דס"ל דמירוח הקדש אינו פוטר ממעשרות:

הדא דכהנא. אליבא דר"ע פליגא על ר"א אליבא דר"ע דקס"ד דר' יונה דגלגול ומירוח דין אחד להם כדמסיים ואזיל מ"ד גילגול הקדש פוטר מן החלה מירוח הקדש ג"כ פוטר ממעשרות דאם עריסותיכם לאו דוקא ולא ממעטינן של הקדש א"כ דגנך נמי לאו דוקא ולא ממעטינן מירוח של הקדש ומ"ד אין גלגול הקדש פוטר ס"ל נמי דאין מירוח הקדש פוטר והשתא לר' אלעזר דאמר מודה ר"ע דגלגול הקדש פוטר א"כ לדידיה פוטר ר"ע גם במירוח הקדש וכהנא דאמר דר"ע ס"ל דאין מירוח הקדש פוטר פליג אדר"א אליבא דר"ע ולקמן מסיק לה דלא פליגא הדא דכהנא על הא דר' אלעזר:

ברם כרבנן דר"ע גלגול פוטר ברשות הגוי ואין המירוח פוטר ברשות הגוי. כצ"ל וחסר כאן תיבת ואין כדמוכח מדלקמיה. כלומר אבל לרבנן בענין זה שמעינן דלא מדמו גלגול ומירוח אהדדי דאע"ג דס"ל במתני' דגלגול הנכרי פוטר מן החלה מ"מ לענין מעשרות ס"ל דאין מירוח הגוי פוטר מן המעשרות:

וקשיא על דרבנן גלגול פוטר ברשות הגוי אין המירוח פוטר ברשות הגוי. בתמיה דמאי שנא דאם דגנך לאו דוקא ואפי' דיגון של נכרי חייב א"כ נימא נמי עריסותיכם לאו דוקא:

שנייא הוא. גבי מעשרות דהתורה ריבתה לדיגון נכרי מדכתיב וכל מעשר הארץ וגו' כל שהוא מזרע הארץ ואפי' מירחה הנכרי חייב במעשרות דאל"כ מזרע הארץ למה לי:

והכא. בחלה וכי לית כתיב מלחם הארץ ונימא נמי לרבות אף העיסה שגלגלה הנכרי ומשני מלחם כתיב ולא כל לחם פרט ללחם שגלגל הנכרי להעיסה וכאן לא אייתר הארץ דאתיא לדרשא כדאמרי' בריש פרק דלעיל אליבא דמ"ד לחם הארץ ולא לחם ח"ל:

מן הדא דרבנין. דסברי לחלק בין דין דגלגול לבין דין דמירוח א"כ מעתה אנן ילפין דלית הדא דכהנא דלעיל פליגא על ר"א אליבא דר"ע דכמו דלרבנן לא דמי גלגול למירוח דגלגול הנכרי פוטר בחלה ואין המירוח של הגוי פוטר במעשרות א"כ ה"ה לר"ע כן אין גלגול וכו' כלומר דנהי דשמעינן לר"ע דמתני' דס"ל דאין גלגול הנכרי פוטר בחלה ושמעינן נמי לדידיה בהאי דמנחות דאין מירוח ההקדש פוטר במעשר וכדקאמר כהנא דהיינו טעמיה דר"ע דמנחות מ"מ איכא למימר דבענין גלגול ההקדש דמודה ר"ע דפוטר

בחלה משום דלא דמי דין דגלגול לדין דמירוח וא"כ הדא דכהנא לא פליגא על דר"א ולא כדס"ד דר' יונה:

הלכה ה

מתני' העושה עיסה מן החטים ומן האורז. ואורז אינו מתחייב בחלה דלאו מין דגן הוא הולכין בעיסה זו אחר הטעם אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויוצא בה אדם י"ח בפסח משום מצה בלילה הראשונה ואע"פ שאין בהחיטים כשיעור חיוב חלה ודוקא בחטים עם האורז הוא דאמרו כן וכדאמרינן לעיל בפ"ק בהלכה א' לא שנינו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז ואינו נגרר אלא עם החטים בלבד והכי הויא המסקנא:

מתני' הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה. והיא טבולה לחלה ונתן אותו לתוך עיסה שהורמה חלתה ומעכשיו הטבל מעורב בה:

אם יש לו פרנסה ממקום אחר. שיש לו עוד עיסה במקום אחר ולא יש בה שיעור חיוב חלה מביא אותה ומצרף אותה עם השאור הזה ומוציא לפי חשבון והיינו שאם יש בעיסה שניה זו שהביא עם צירוף אותו השאור כדי שיעור חיוב חלה נותן את העיסה השניה זו לתוך העיסה שהורמה חלתה כדי שיטול מן המוקף ומפריש מהעיסה השניה שיעור חלה עליה ועל השאור:

ואם לאו. שאין לו עיסה שניה במקום אחר הרי זו העיסה שהורמה חלתה נעשית כולה טבל בשביל השאור שנתן לתוכה שהטבל אוסר בכל שהוא ומפריש חלה אחת על הכל:

כיוצא בו זיתי מסיק. והוא של הבעה"ב המסיק ומלקט את זיתיו וחייבין בתרומה ומעשרות שנתערבו עם זיתי ניקוף והן של עניים המלקטים הגרגרים שנופלים ומלשון כנוקף זית שנים ושלשה גרגרים והן פטורין מתרומה ומעשרות וכן עינבי בציר והן של הבעה"ב עם ענבי עוללות שהן של עניים:

אם יש לו פרנסה ממקום אחר. שיש לו מאותן פירות במקום אחר וטבולין למעשרות מוציא מהן על אותו טבל שנתערב בו מן החיוב ומן הפטור לפי החשבון של החיוב שבו:

ואם לאו. שאין לו פירות טבולין מאותו המין במקום אחר רואין את המעורב הזה כאלו כולו טבל לפי שהוא מין במינו ואוסר הטבל בו בכל שהוא והדין בהם כך הוא שמוציא ממנו התרומה ותרומת מעשר על הכל דכולו טבל הוא:

והשאר מעשר ומעשר שני לפי חשבון כלומר שהרי צריך הוא להפריש בתחילה המעשר ראשון כדי לידע כמה התרומת מעשר שבו וכשמפריש המעשר וכן המעשר שני אחריו מחשב הוא המעשר ראשון לפי חשבון החיוב שבאותו טבל המעורב וזה נותנו להלוי והשאר מעכב לעצמו וכן אם שנת מעשר שני הוא מפריש המעשר שני לפי חשבון

החיוב שבו ואם שנת מעשר עני הוא מפריש מעשר עני לפי חשבון החיוב שבו ונותנו לעניים והשאר מעכב לעצמו אלא שהתרומה ותרומת מעשר יש בהן עון מיתה זה הוא שצריך להפריש על הכל לפי שנעשה כולו טבל לכך ונותן אותם להכהן:

הנוטל שאור מעיסת אחיטים. והיא טבולה לחלה ונותן לתוך עיסת האורז הדין הוא בזה שהולכין בה אחר הטעם דאם יש בה טעם דגן חייבת כולה בחלה מפני השאור שהוא טבל המעורב בה ואם אין בה טעם דגן הרי היא עיסת האורז ופטורה מן החלה:

אם כן למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא. כמו ששנינו ברישא דמתני' שאם אין לו פרנסה ממקום אחר נעשית כולה טבל ומוציא חלה אחת על הכל היינו מין במינו אבל מין שלא במינו כדאיירי הכא אין הטבל אוסר אלא בנותן טעם דהא טעמא דאמרינן הטבל אוסר בכל שהוא משום דהוי דבר שיש לו מתירין שהרי יכול הוא לתקנו ולא בטל וזה דוקא במין במינו אבל מין בשאינו מינו אפי' דבר שיש לו מתירין בטל הוא ושיעורו הוא בנותן טעם:

גמ' מתניתא דלא כרבן שמעון בן גמליאל. כצ"ל וכך היא בכל הגירסות הישנות וגי' הספר ט"ס הוא והא דרשב"ג בתוספתא ריש פ"ב מיתניא דס"ל דאין הולכין אחר הטעם ולעולם אינה חייבת עיסת דגן העשויה עם האורז עד שיהא בהדגן כשיעור חיוב חלה בלבד:

בין כרבנין. בין לרבנן דהכא ובין רבנן דבבל סבירא להו בדינא דמתני' עד שיהא בהעיסה רובה דגן וטעם דגן ורב הונא פליג על דר' הילא וס"ל דטעמה דגן בלחוד סגי ואע"פ שאין בה רובה דגן:

מתניתא. ברייתא חדא דאשכחן פליגא על דרב הונא דקתני בהדיא עירב בהעיסה של דגן משאר המינין אינה מתחייבת עד שיהא בה רובה דגן וטעמה דגן ומשני פתר לה רב הונא להאי ברייתא דמיירי שנתערב בה ממינין אחרים שאינן מין דגן ולאו דאורז דהא דתנינן במתני' דהולכין בה אחר טעם דגן בלבד דוקא בנתערב חטים עם האורז הוא דשנינו וכדאמרינן בריש מכלתין דלא שנינו אלא חטים עם האורז בדוקא:

מתני' פליגא על ר' הילא. מתני' דסוף פירקין קשיא לר' הילא דקתני הנוטל שאור מעיסת חטים וכו' וסתם שאור של עיסה הניתן לתוך עיסה אחרת אין בה רוב של העיסה אלמא דאין הולכין אלא אחר הטעם בלבד דאי לא תימא הכי אלא דמפרשת גם להאי מתני' דהטעם דגן דקתני לאו דוקא הוא אלא עד שיהא בה גם רובה דגן כדמפרשת למתני' דהכא א"כ קשיא הא תו למה לי ומשני בגין ניתני דבתרה הטבל אוסר בכל שהוא וכו' כלומר לעולם דעד שיהא בה גם רובה דגן וכגון דהשאור של עיסת החטים היא מרובה

מכל עיסת האורז ודקשיא לך הא תו למה לי הא שמעי' להא ממתני' דהכא למאי דמפרש לה ר' הילא הא לא קשיא דלא תני להאי מתני' דלקמן אלא בגין דהסיפא דבעי למיתני אבתרה דהטבל דאוסר בכל שהוא במין במינו דוקא ושלא במינו הוא בנותן טעם והיינו אפי' במקום דרוב מן הטבל הוא בעינן נמי עד שיהא בו בנותן טעם והלכך הוא דהדר תני לה גבי עיסת האורז שנתן לתוכה משאור של עיסת חיטים לאשמועינן דלעולם בעינן עד שיהא בה רובה דגן וגם טעמה דגן הואיל ומין בשאינו מינו הוא:

ר' יוסי הוה מסמך לר"ז. שהיה מכתף עליו ובעוד שהלכו שמע ר"ז קליה דר' הילא שהיה יושב ושונה בשם ר' יוחנן דבטעמה דגן בלחוד סגי והיה אומר דגם זה דר' יוסי בשם ר' יוחנן אמר דתרתי בעינן רובה דגן וטעמה דגן ואמר ר' זעירא על הא דר' הילא דמחלפא היא בידיה במה ששונה דר' יוסי בשם ר' יוחנן קאמר הכי ואין זה אלא לחזק דבריו דלעיל דקאמר משמייהו דכולהו רבנין דתרתי בעינן אבל מחליף הוא דברי רבי יוסי משום דסימן הוה לי דרבי יוסי כרב הונא דלעיל ס"ל דבטעמה דגן לחוד הוא דסגי ואלו הוה שמיע ליה לר' יוסי מר' יוחנן כדקאמר ר' הילא לא הוה רבי יוסי פליג על ר' יוחנן רביה:

גמ' מנחה שנתערבה בחולין. לאחר שקדשה בכלי לשם מנחה ונפלה לתוך החולין מהו שיהא קומץ מן התערובות ולהתיר את השיריים לאכילה דקורא אני עליה והנותרת ממנה וגו' או דילמא חוששין אנו שמא הקומץ מן החולין הוא ואינו מתיר לשיריים מן המנחה:

אמר ליה. מאי תיבעי לך אם מתיר הוא את השיריי' תיפוק לך דאינו יכול לקמוץ מן התערובות וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עליה ונתתם ממנו את תרומת ה' וגו' הלא יש כאן ספק דשמא מן החולין הפטורים הוא מפריש ואין לו תקנה אלא שיפריש ממקום אחר על הטבל הזה שנתערב וא"כ ה"נ במנחה כן שהרי מנחה זו עדיין לא הופרש הקומץ ממנה וכשנתערבה בחולין אינו יכול לקמוץ כלל דשמא מן החולין שאינן קודש הוא קומץ:

אמר ליה. ר' בון וכי אמרית הוא לך שאינו מוציא ממנו עליו ולא ממנו למקום אחר בתמיה כלומר וכי האי מילתא אמורה וברורה לך בטבל שנתערב בחולין דאין תקנה כלל להפריש מהתערובות בעצמו לפי שאינו מוציא ממנו עליו כשם שלא יכול להוציא ממנו למקום אחר:

אין תפשיטא לך וכו'. מסקנת דברי ר' בון הם דאם זה פשיטא לך שאינו מוציא ממנו על מקום אחר א"כ סלקא אדעתך דאפי' ממנו עליו אינו מוציא בתמיה דילמא ממנו על

מקום אחר הוא דאינו יכול להפריש דחיישינן שמא מן הפטור הוא מפריש אבל ממנו עליו בעצמו איכא למימר דמכיון שנתערב החיוב עם הפטור כשמפריש מיניה וביה מן החיוב על החיוב ומן הפטור על הפטור הוא מפריש וכדאמרי' לקמן לטעמא דתלינן להקל במפריש ממנו עליו ולא תלינן להקל במפריש ממנו למקום אחר:

מתניתא אמרה. והכי שמעינן נמי ממתני' דידן שיכול להוציא ממנו עליו דהא תנינן ואם אין לו פרנסה ממקום אחר מוציא חלה אחת מעיסה זו על הכל והרי כאן טבל שנתערב בחולין הוא דהשאור טבול לחלה הוא ונתערב בעיסה שהורמה חלתה ואפ"ה מוציא החלה מעיסה זו ופוטר את שאור הטבל:

אמרין. בני הישיבה דלית הדא דר"ז תתיבה על ר' בון בר חייה. שאין תשובת ר"ז שהשיב לו כלום דהא שמעינן ממתני' בהדיא שיכול להפריש ממנו עליו בעצמו:

מה בין וכו' והשתא מפרש הש"ס טעמא דמאי שנא דתלינן להקל בשמוציא ממנו עליו ולא כן בשמוציא ממנו למקום אחר וקאמר דהיינו טעמא:

בשעה שהוא מוציא ממנו עליו הואיל ואין אותו הטבל ראוי להיעשות תרומה כיוצא בו חולין שבו מבטלין אותו. כלומר דלענין שמוציא ממנו עליו אמרינן דיכול הוא להוציא משום דהואיל ואין אותו הטבל והיינו מה שעכשיו נעשה טבל כולו בשביל אותו הטבל המועט שנתערב בו אין ראוי להיעשות תרומה כיוצא בו של הטבל המועט וכגוונא דמתני' שהשאור הטבל הזה ראוי להעשות חלה ונתערב בהעיסה שהורמה חלתה ואין כל העיסה ראויה להיעשות חלה שהרי כבר נפטרה וזהו דקאמר אין אותו הטבל ראוי להיעשות תרומה כיוצא בו מפני שעכשיו כל העיסה קרויה טבל אבל עכ"פ העיסה לא היתה ראויה להיעשות חלה והלכך כשנפל השאור הטבל לתוכה אמרינן דהחולין שבהעיסה מבטלין את השאור לענין דהוי מין בשאינו מינו בשביל שהחולין והוא המבטל אי אפשר להיות כמוהו של בטל והוא השאור ונמצא שהיה בדין שיתבטל אותו השאור ממש והוא טבל המועט אלא דמשום חומרא דחלה שהוא עון מיתה אמרינן דלענין שצריך להפריש חלה מעיסה זו כולה לענין זה דוקא דיינינן לה דהוי מין במינו ולא בטל וצריך להפריש חלה על הכל משום דנעשית כולה טבל אבל לענין שיכול להפריש אותה החלה מהעיסה זו בעצמה אמרינן דהואיל שלא היתה העיסה זו ראויה להעשות חלה כיוצא בו של השאור א"כ בדין הוא שהחולין של העיסה מבטלין אותו וכיון שכן הוא די בזה שמחמירין עליו להפריש חלה ומפריש ממנה בעצמה על הכל דמהיכי תיתי נחמיר עליו שלא יהיה תקנה כלל להפריש ממנה בעצמה מאחר דמדינא השאור נתבטל ממש ברוב החולין שאי אפשר לרוב החולין להיות כמוהו של השאור

המועט והוא בטל וממנו אתה דן גם כן לשאר טבל מועט שנתערב בחולין מרובין וכדאמרן והיותר נכון לומר דהא דכתיב כאן בגי' הספרים הואיל ואין אותו הטבל ראוי להיעשות תרומה כיוצא בו ט"ס הוא ואגב שיטפא דלקמן בהא דר' יוסי הועתק ג"כ תרומה אלא כצ"ל הואיל ואין אותה חולין ראוי להיעשות טבל כיוצא בו חולין מבטלין אותו דכללא דמילתא דבתר מבטל אזלינן והחולין אי איפשר לחזור לטבל הלכך החולין מבטלין אותו וכדפרישית:

בשעה שהוא מוציא ממנו למקום אחר וכו' לא בטל. בתמיה כלומר והשתא ממילא ידעינן האי טעמא דאין יכול להוציא ממנו למקום אחר דמה תאמר בשעה שאתה רוצה להוציא ממנו למקום אחר דהואיל ואותו הטבל ראוי להיעשות חולין כיוצא בו שהרי אתה יכול לתקנו א"כ הוי מין במינו ולא בטל ויכול להפריש ממנו למקום אחר דמן הטבל החיוב הוא מפריש בתמיה דהא ודאי ליתא דלא אזלינן בתר בטל אלא בתר המבטל והואיל ואין אותן החולין ראוין להעשות טבל כיוצא בו שהרי כבר מתוקנין הן א"כ הוי מין בשאינו מינו ונתבטל הטבל בהחולין והוי ליה כולו מין פטור ואין יכול להוציא ממנו על מקום אחר דהוי מן הפטור על החיוב ולא דמי למוציא ממנו עליו דממ"נ מפריש הוא מיניה וביה דאם החולין ביטלו את הטבל א"כ אפי' תיקון א"צ כלל אלא דאנן לענין איסור אזלינן לחומרא ואמרינן דטבל אוסר בכל שהוא משום דמיהת לענין זה מין במינו הוי:

הדא אמרה. מהא דאמרינן ש"מ דטבל שנתערב בו תרומה מועטת הואיל ואותו הטבל ראוי להעשות כתרומה כיוצא בו שהרי היה יכול לקרוא עליו שם תרומה לא בטל התרומה בטבל וצריך להעלות אותה אם שייך בה עלייה דכל כה"ג בתר מבטל אזלינן והוי מין במינו ולא בטיל:

ולית הדא דר' בון בר חייה תתיבה על דר"ז. השתא קאמר הש"ס דאע"ג דאמרינן לעיל דמאי דהשיב ר"ז לר' בון בענין טבל שנתערב בחולין לאו תשובה היא מכל מקום עיקר השאלה דר' בון בר חייה לר' זעירא בענין מנחה שנתערבה בחולין ורצה ר' בון לדמות דין הזה לדין טבל שנתערב בחולין וכמו שהשיב לר' זעירא האי תשובה דר' בון ג"כ לאו תשובה היא דמעיקרא לא דמיא דין דמנחה לדין טבל שנתערב בחולין כדמסיק ואזיל:

מה נפשך וכו'. כלומר דממ"נ היאך תאמר בזה בענין הבעיא שלך אם דמחשבינן דמה שלמעלה בטל הוא כלומר שנתבטלה המנחה בתוך החולין הואיל ומין במינו הוא וס"ל כמ"ד מין במינו בטל אף בכה"ג א"כ בטל הוא בהכל ואף במה שלמטה והיאך יקמוץ מן החולין:

אם שלמטן לא בטל וכו'. כלומר ואי דאמרת דלא נתבטלה המנחה משום שכבר קדשתה אותה והוי כמין בשאינו מינו עם החולין ולא בטל א"כ בכל מקום שהיא לא נתבטלה ומאי תיבעי ליה ומאי האי דבעי לדמות דין דמנחה בחולין לדין טבל שנתערב בחולין:

ואם לאו מביא ד' רבעין ומשיך. אדינא דמתני' קא מהדר דהכי תני בתוספתא פ"ב בדינא דמתני' מביא קמח ממקום אחר ומצרפו לחמשת רבעים והיינו דקאמר הכא שאם אין לו ממקום אחר כדי שיעור חיוב חלה ויש בה שאור רובע אחד מביא ד' רבעים ומשיך אותם להשאור שיהיו נדבקין זע"ז עד שישוכו זה מזה ומצרפן לשיעור חיוב חלה ומפריש החלה:

זאת אומרת רובע שאור שנטבל במקומו וכו'. כלומר דקמ"ל דאע"ג דאותן ד' רבעים שבמקום אחר אין בהן שיעור חיוב חלה וסד"א דכי קאמרינן דשני קבין שנגעו זה בזה עד שישוכו מצטרפין לחיוב חלה כדתנן בפ' דלעיל בהלכה ד' הני מילי שנגעו מעצמן עד שישוכו אבל להביא לכתחלה פחות משיעור חלה ולצרפו לאחר שיהא בו כשיעור לא הלכך קאמר זאת אומרת מהא דלעיל דאפי' אותו רובע השאור הוא בפני עצמו ונטבל במקומו הוא נעשה כאלו הוא טובל לד' הרובעין שבמקום אחר לענין שמצטרפין עמו לשיעור חיוב חלה:

הדא אמרה שהנשוך תורה. שבכל מקום שאמרו דנשוך חיבור הוא מן התורה הוא דהוי חיבור שהרי כאן מצטרף הוא לחיוב חלה שהוא מן התורה:

איתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל. בהאי דינא דנשוך:

מחליף שמועתא. דר' יוחנן לדר"ל ודר"ל לר' יוחנן:

את מה שמעית מר' יוחנן. מפני שר' יוסי תלמיד מובהק דר' יוחנן הוה כמו דאשכחן בכמה דוכתי וזהו ר' יוסי בר פלוגתיה דר' יונה בכל מקום והוא רביה דר' מנא כדאמרי' בפ' דלעיל בהלכה ג' דאמר ר' מנא אע"ג דלא אמר ר' יוסי רבי הדא מילתא וכן בהרבה מקומות ור' מנא בנו של ר' יונה היה כדאשכחן בברכות ובשבת ובכמה דוכתי:

אמר לון. ר' יוסי אנא לא שמעית כלום בהדיא מן ר' יוחנן מה דעתו ולא ידענא אם ר' יוחנן הוא דאמר הנשוך תורה כדר' אימי או ר"ל הוא דסבירא ליה הכי כר' חייה בר' בא אלא דנפרש מיליהון דרבנן והיינו ר"י ור"ל מן מיליהון דאמרי בעלמא ומהתם נלמד דעתיה דכל חד וחד כדאית ליה:

דתמן תנינן. בריש מס' טבול יום המכנס חלות ע"מ להפריש שעושה הרבה חלות ומניחן זו על זו ודעתו ע"מ להפריש אותן זו מזו ונשכו שנתדבקו כל כך עד כשבא להפרידן נושכות זו מזו:

ב"ש אומרים חיבור בטבול יום. שאם נגע טבול יום בחלה אחת כולן פסולות שהטבול יום פוסל את התרומה וכן בחלה והרי הן כולן כגוף אחד וב"ה אומרים אינו חיבור:
ארשב"ל. ואמר ר"ל עלה ממה דתנינן לב"ה אינו חיבור סתם ולא קאמרי בהדיא אינו חיבור בטבול יום כדקאמרי ב"ש א"כ ש"מ דלא פליגי אלא דוקא לענין נגיעת טבול יום דלב"ש כולן פסולות ואם אכלן הטבול יום להאחרות אין כאן משום טמא אוכל טהור ועלה קאמרי ב"ה דאינו חיבור לענין נגיעה דלא מחשבי כאלו נגע גם בהאחרות אבל לענין אכילה לא פליגי ב"ה דלקולא מודו דהוי חיבור וכדמסיים וקאמר הדא אמרה שאין חייבין עליו משום טמא אוכל טהור כלומר דאפי' לב"ה אם אכל הטבול יום את החלות האחרות אין חייב עליו משום טמא אוכל טהור דטבול יום אסור לאכול בתרומה ומשום דלענין הקולא דאכילה מודו ב"ה דהוי חיבור:
וא"ל ר' יוחנן. דלא היא אלא לגמרי קאמרי בית הלל דאינו חיבור משום דשאני טבול יום דקלישא טומאתו שכן מצינו דכתיב ביה טהור ורחץ בשרו במים וטהר וכתיב ביה טמא ובא השמש וטהר אלמא דמעיקרא טמא הוא הא כיצד טהור לחולין. וכן למעשר מבעוד יום ולתרומה טמא הוא עד משתחשך וא"כ נגיעת הטבול יום באחת מהן אינו פוסל כלל להאחרות ואם אכלן אח"כ להאחרות חייב עליהן משום טמא אוכל תרומה טהורה דהחלות אחרות טהורות הן מן התורה:
הוי. השתא ש"מ דר' יוחנן דהוא אמר דבר שאינו חיבור בטבול יום תורה היא כלומר דהוי טהור מן התורה:
דהוא אמר הנשוך תורה. כלומר וממילא שמעינן דר' יוחנן הוא דס"ל דבעלמא דבר הנשוך חיבור הוא מן התורה דאל"כ מאי האי דקאמר שנייא היא בטבול יום הא אין כאן אלא נשוך ובלאו הכי אינו חיבור מן התורה אלא ודאי דס"ל דבעלמא נשוך דבר תורה ור"ל דהוא אמר התם דאינו תורה כלומר שאותן החלות אחרות אינם טהורות מן התורה ולפיכך איהו דקאמר דלב"ה אין חייב על האחרות משום טמא אוכל טהור א"כ ש"מ דהוא אמר אין הנשוך דבר תורה דהא לדידיה אין חילוק בין טבול יום לשאר טמא לענין אכילת האחרות ואי ס"ד דס"ל לר"ל דבעלמא נשוך מן התורה הוי חיבור מאי האי דקאמר לב"ה הדא אמרה שאין חייבין וכו' ואי דהוי חיבור מן התורה בעלמא פשיטא דאין חייבין על אכילות אחרות משום טמא אוכל טהור דהא מיהת נפסלו כולן ומאי קמ"ל אלא ודאי דס"ל לר"ל דבעלמא אין הנשוך תורה והלכך איצטריך ליה לאשמועינן דלב"ה מיהת חיבור הוי לקולא לענין אכילות אחרות שאין חייבין עליהן משום טמא אוכל טהור:

והתנינן. בהאי תוספתא דלעיל ואם לאו וכו' אלמא דנשוך דבר תורה ומשני ר' הושעיא תיפתר שבאו הד' רבעין מעיסת הנשוך כלומר שכבר היו בהעיסה שהיה בה כשיעור חיוב חלה והפריד ממנה אותן הד' רבעים לצרפן לרובע השאור הזה ולפיכך מהני כאן הנשיכה א"נ שבא מעיסת הנשוך אשאור קאי וכלומר דהאי דתנינן שאור שנטל מהעיסה שלא הורמה חלתה מיירי בעיסה שלא נתחייבה בחלה אלא מחמת הנשיכה והלכך הוא דמהני ביה השתא נשיכה דאע"ג דאין הנשוך ד"ת הרי כל אותו חיוב החלה שעל השאור ג"כ מעיסת הנשוך הוא ואם זה אינו מן התורה אף חיובו שבתחלתו אינו מן התורה ועיקר:

ר' זעירא בעי או מה פליגין וכו'. כלומר או דילמא דנימא דבמה פליגי ר"י ור"ל בנשוך מאליו כהאי דתנינן העושה שני קבין וכו' דלר"ל אין חיוב חלה שבא מחמת הנשוך מן התורה אבל אם השיכו בידו כהאי דאיירינן הכא אפשר דכ"ע מודים שהנשוך חיבור מן התורה הוא מכיון שעשאו בידים:

אפי' תימר וכו'. ודחי לה הש"ס דאפ"ת דגם בהשיכו בידו הוא המחלוקת ולר"ל אין הנשוך תורה ואפ"ה לא קשיא לר"ל דנאמר רשב"ל כדעתיה דאמר בשם תזקיה דטבל דכה"ג דאיירי במתני' בטל ברוב ור' יוסי וכו' והאי פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן הוזכרה לעיל בכמה מקומות ועיקרה בריש פ"ד דתרומות וכדפרישית שם דבטבל שלא הוברר פליגי דאי בטבל ממש לא פליגי בהא דתני בהדיא בסתם מתני' דהכא דהטבל אוסר בכל שהוא במין במינו והכא נמי כגון שהשאור שהוא טבל בא מעיסת הנשוך שלא הוברר לשם טבל וכדאוקי רב אושעי' אלא דמפסיק בהא דבעי ר"ז ודחי לה דלעולם פליג ר"ל אף בהשיכו בידו וס"ל דאין הנשוך תורה והא דמהני הכא לענין חיוב חלה היינו טעמא אליבא דר"ל משום דס"ל טבל דכה"ג בטל ברוב הוא וא"כ כשנתערב בה עיסה שהורמה חלתה מן הדין פטור הוא מן החלה שנתבטל בתוך העיסה אלא מדרבנן הוא שהצריכו להפריש החלה בשיצטרף עמו ד' רבעים והלכך הוא דמהני ביה נשיכה ולקמן מקשי על דר"ל ממתני' ומפרק לה:

אעלין עובדא קומי ר' יסא. היאך לפסוק להלכה דאע"ג דהלכתא כוותיה דר' יוחנן לגבי דר"ל משום דסברין מימר שנים רבין על אחד דחזקיה ור' יוסי בר' נהוראי קסברי בטל ברוב והן רבין על רבי יוחנן אבל לא שמיעין להו הא דאמר ר' סימון בשם ריב"ל דסבירא ליה כוותיה דר' יוחנן דאין הטבל בטל ברוב:

והתנינן ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל. ואם שאור הטבל בטל ברוב אמאי צריך להפריש חלה וקשיא לריש לקיש:

כל עמא מודיי הוא שמפריש. אף ר"ל מודה שצריך להפריש חלה כדפרישית לעיל ובמה פליגין אם יש לחוש להפרשה שנייה כלומר בפעם שנייה כדמפרש ואזיל דמ"ד אין הטבל בטל ברוב והויא העיסה כולה טבל ומתחייב בחלה מדינא אם ארימת שהפריש החלה והדר נפלה לאתר חורן למקום אחר חושש הוא להפרשה שנייה כלומר דנעשה זה. מדומע וצריך להפריש גם ממנו אבל למ"ד הטבל בטל ברוב מפריש הוא החלה ואם לאחר שהפרישה נפלה למקום אחר אינו חושש להפרשה שנייה דמה שהפריש בתחילה אינו אלא מצד חומרא בעלמא דמן הדין הטבל בטל ברוב:

א"ר בא מה פליגין וכו'. גרסי' להא לעיל בפ"ה דמעשרות בהלכה ב' דבעי למימר דלא פליגי ר"י ור"ל אלא בטבל שהוא דבר תורה אבל בטבל שנטבל מדבריהן כגון שזרע בעציץ שאינו נקוב וכיוצא בזה שאין בו חיוב תרומה ומעשרות אלא מדבריהם כ"ע מודים שהטבל כזה בטל ברוב:

התיב ר' בא בר כהנא. על זה לפני ר' יוסי דהא תנינן במתני' כיוצא בו זיתי מסיק וכו' שאם אין לו פרנסה ממקום אחר מוציא מהן תרומה ותרומת מעשר על הכל וכי טבל דכה"ג לא טבל שנטבל מדבריהן הוא שהרי סתם זיתים להוציא שמן מהן עומדים וכן הענבים להוציא מהן יין ומתני' סתמא קתני ומשמע דאף בזיתים וענבים כגון אלו הדין כן והרי עדיין לא נגמר מלאכתן וא"כ אין הטבל אלא מדבריהם ואפילו הכי קתני דרואין אותן כאלו כולן טבל:

א"ר מנא קיימתיה. להמתני' דבשמן של זיתי מסיק שנתערב עם שמן זיתי ניקוף מיירי וכן בענבים שנתערב היין של זה עם היין של זה דכבר נגמרה מלאכתן והטבל מדבר תורה הוא:

והתנינן. בפרק דלקמן בהלכה ו' נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה וכו' שעושה עיסה טהורה ואינו מפריש חלתה ומניחה להיות מפריש ממנה והולך שיהו חלות על עיסות אחרות ואפי' נטמאו העיסות אחרות ובלבד שיהו דמאי כדמסיים שם במתני' והיינו שיהיו ספק אם הורמה חלתן או לא מפני שחלת דמאי כזה ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף קתני מיהת שמפריש עליה והולך ומשמע עד שתהא עיסה זו כולה לשם חלות על אלו עיסות האחרות והשתא קשיא דלדידך דקאמרת הטבל בטל ברוב אמאי צריך שתהיה כולה לשם חלה הא מכיון שקידש רובה לשם חלה תיבטל המיעוט הנשאר ברוב ויתן אותה בעיסה אחת להתבטל:

אמרי ברושם. הכא במאי עסקינן ברושם כל חלה וחלה בעיסה זו עד כאן לשם חלה אחת ועד כאן לשם חלה שנייה וכן כולה דהשתא מכיון דקרא שם חלה על כולה אינה בטלה כלל ואפי' המיעוט הנשאר ממנה דחלה אינה בטילה ברוב דדינה כתרומה:

תדע לך שהוא כן. דבמסיים. המקום מהני שלא יבטל ברוב דתנינן תמן לעיל בפ"ה דדמאי בהלכה ב' הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת נוטל א' מל"ג ושליש וכו' הרי זה בצד זה מעשר וכו' כדפרישית שם ולאיזה דבר הוא מסיים המקום לכל אחד וא' כדתנינן שם לא כדי שלא יבטל ברוב. כצ"ל:

א"ר יצחק בר' אלעזר. מהתם לאו ראיה דאיכא למימר מטעמא אחרינא הוא דהויא שלא יהא אומר תרומת הכרי הזה וזה בזה כלומר שלא יהא זה כאומר על שני כריים שהן לפניו לתרום ואומר על אחד תרומת הכרי הזה יהיה בצפונו או בדרומו כחכמים דפליגי על ר"ש לעיל פ"ג דתרומות בהלכה ה' דסבירא להו שצריך לקבוע המקום להתרומה ואח"כ חזר ואמר על הכרי השני ותרומה של זה יהיה ג"כ בזה ולא פירש היכן דאיכא דס"ל בתרומות שם דכה"ג לא מיקרי קביעת מקום לתרומת כרי השני משום דאמר סתם ושל זה בזה והיינו נמי טעמא דמתניתין דדמאי דאם אינו אומר הרי זה בצד זה הרי הוא כאומר וזה בזה דלא הוי קביעת מקום ולא מטעמ' דביטול ברוב נגעו בה:

חזר ר' יצחק. מדבריו ואמר לא אמרנא כלום למידחי בהא להאי טעמא דר"ל דכי לא ר' יוחנן הוא דמקשי הכא לר"ל ממתני' דפ' דלקמן ושני ליה ר"ל ברושם ומייתי ראיה ממתני' דדמאי והשתא היכי מצינא למידחי לטעמ' דר"ל ולמימר דטעמא דהתם שלא יהא כאומר תרומת הכרי הזה וזה בזה הא לר' יוחנן כי אמר כן מהני דהא בהדיא אמר ר' יוחנן בתרומות שם דשפיר מיקרי קביעת מקום אף לתרומת כרי השני כדאמר התם טעמא משום דכיון שציין תרומת כרי הראשון בו אמרינן דמקום שנתרמה וכו' כלומר מקום המסויים שנסתיימה תרומת הראשון שם ג"כ נסתיימה תרומתו של כרי השני לפי שדעתו היה שאצל תרומת הראשון תהיה תרומת השני וה"ז כמי שקבע מקום גם לתרומת השני:

לקט דלעת וכו'. תוספתא היא בריש פ"ה דתרומות ומשום דאיירי בקביעות מקום תרומה וברושם מייתי לה ומשום הך פלוגתא דלעיל כדלקמן:

לקט דלעת להיות מפריש עליה והולך. שהניחה להיות מפריש עליה וממנה תרומה לשארי דלועין שילקטם ה"ז לוקט ובא ורושם וכו' כלומר שכשלוקט דלעת זו להיות מפריש עליה תרומה לכל מה שילקט אח"כ צריך שיהא רושם בה עד כאן תרומה בשביל

כך ועד כאן תרומה בשביל כך וכן כולה דברי ר' רשב"ג אומר א"צ שירשום אלא תורם ומחשב כמות שהוא למוד לתרום בעין יפה או בבינונית:

הוון בני הישיבה בעיי מימר. דהך פלוגתא דתנאי תליא נמי בהא דפליגי ר"י ור"ל לעיל דמ"ד צריך שירשום עד כאן וכו' משום דס"ל טבל בטל ברוב ואם לא ירשום התרומה אפשר אחר שיטול ממנה הרוב לתרומה ויתערב המיעוט שישאר בה באחרים שכבר נתרמו יתבטל הטבל המועט ברוב לפיכך רושם הוא לכל חלק וחלק תרומה שיש בה על האחרות שלא תתבטל ברוב ומ"ד לוקט ותורם ומחשב וכו' לא חייש כלל לזה משום דבלא"ה אין הטבל בטל ברוב כך היה סלקא אדעתייהו למימר הכי:

א"ר בא. דלא היא דלאו היינו טעמא דפלוגתייהו דתנאי בתוספתא אלא כדי שיהא זקוק ליתן לשבט ביניהון כלומר דהא איכא בינייהו ובהא הוא דפליגי דמ"ד רושם הוא עד כאן תרומה וכן כולה משום דס"ל משהיה דעתו ללקוט דלעת זו להניחה מפריש ממנה תרומה כבר זקוק הוא ליתן אותה להכהן בשביל תרומה הלכך צריך הוא שירשום עד כאן לתרומה בשביל אלו ועד כאן תרומה בשביל אלו כדי שתנתן כולה להכהן לשם תרומה כמו שהיתה דעתו בשעת לקיטתה ומ"ד דא"צ שירשום משום דס"ל דאע"פ שהיתה מחשבתו בתחילה להניחה כולה בשביל תרומה אפ"ה אינו זקוק לכך דיכול להפריש ממנה תרומה אחת או שתים על איזה שירצה ואח"כ יכול להפריש עליה ממנה גופה או ממקום אחר עליה והיינו דקאמר תורם ומחשב וכו' כלו' כמות שהוא למוד לתרום בכל פעם ומאיזה שירצה:

היה צריך לתרום וכו'. סיפא דהתוספתא דהתם היא מי שהיו לו חביות של יין בבור והיה צריך להפריש עליה' תרומה ד' או ה' חביות כפי שהוח רגיל לתרום ובתוספתא שם גריס היה צריך להפריש מעשר או מחמש עשרה וכו' והיינו הך שצריך להפריש לפי מה שיש לו. מעלה את הראשונה וכו' דברי רשב"ג דס"ל דיכול להפריש מקצת מקצת תרומה עד שישלים שיעורה ורבי אומר שצריך להעלות את כולן לפי מה שצריך להפריש וקורא עליהן שם תרומה ביחד דס"ל דאינו יכול להפריש תרומה במקצת מקצת:

הוון. בני הישיבה בעיי מימר גם על הך סיפא דפליגי בהאי פלוגתא דר"י ודר"ל דלעיל דמ"ד דמעלה אחת אחת וקורא לשם תרומה לזו אחר זו משום דס"ל דטבל בטל ברוב והלכך אם לא נקרא שם תרומה עד שיעלה את כולן מה שצריך לתרום חוששין אנו שמא אחר שיפריש הרוב מהן לתרומה יניח המועט הנשאר בהן שיתבטלו ברוב ואידך לא חייש להכי וכו'. ומיהו נראה דאיפכא צריך להיות לפי הך דלעיל בדלעת ונתחלף הגי' וה"ג דמ"ד מעלה את כולן על פי הבור הטבל בטל ברוב ומ"ד מעלה את הראשונה

על פי הבור אין הטבל בטל ברוב. דלמ"ד מעלה את כולן משום דחייש דאם לא יעלה את כולן אפשר אחר שיעלה הרוב מהן לשם תרומה ישאר המיעוט מהן בבור והן טבל שיתבטלו ברוב החביות של חולין בבור אבל משיעלה כולן הראוין לתרומה ויקרא עליהן שם תרומה אין תרומה בטלה ברוב וליכא למיחש להכי ואידך ס"ל דמעלה אחת אחת וקורא שם תרומה דלא חייש שישאר המיעוט בבור להתבטל דאין הטבל בטל ברוב וגי' זו עיקרית למאי דס"ד דהוון בעיי מימר וקאמר ר' אבוהו בשם רבו יוחנן דלא היא אלא היקף ביניהון אם מעכב הוא מה שאמרו חכמים שצריך לתרום מן המוקף או לא דמ"ד מעלה כולן על פי הבור תורם מן המוקף כלומר דה"ק אינו קורא שם תרומה על אחת אחת שמעלה אותה שתהא תרומה על אותן שבבור דזה לא הוי מן המוקף הלכך צריך שיעלה את כולן מה שיש בבור ותורם עליהם כדי שיהא תורם מן המוקף ומ"ד מעלה את הראשון מן הבור ס"ל דאין תורם מן המוקף כלומר דלא אמרו מן המוקף אלא למצוה בעלמא והלכך אפי' לא העלה אלא אחת מהן וקרא עליה שם תרומה אין בכך כלום:

ר' שמואל. קיבל מר' אבוהו בשם ר' יוחנן דמחליף את הדבר ואיפכא הויא בענין דאוקי פלוגתייהו והכי פליגי דמ"ד מעלה את הראשונה על פי הבור תורם מן המוקף כלומר דס"ל דזה הוי כמו דתורם מן המוקף משום דסתם חביות שמעלין אותם מן הבור עדיין פתוחות הן ואין מדרך לסתום אותם אלא למעלה והלכך ס"ל דהוי כתפוסה אחת ואע"פ שאין כולן למעלה וכהאי דתנינן לעיל במעשר שני ותורם מאחת על הכל ואידך דקאמר מעלה כולן על פי הבור אין תורם מן המוקף כלומר דס"ל דאי לאו הכי אלא שתורם עד שלא יעלה את כולן נמצא אין זה תורם מן המוקף דהוי כזה בבית וזה בעליה דלא הוי מן המוקף:

א"ל ר' זעירא ואינו מעורב ע"י גידין. הך דר"ז לעיל היא שנויה בהל"ד דר' בון הקשה לו בהאי דהתם דאם יש בשל ישראל כשיעור וכו' והשיב לו כן ולא שייך מילתיה לכאן ואפשר דהש"ס מייתי ליה הכא לסייוע להאי מ"ד דסובר דהוי כמן המוקף הואיל ופתוחות הן וזה הוא כסברא דר"ז דלעיל דהשיב כך לר' בון דהלא מעורב הוא ע"י גידין וחוטין הנמשכין ממנה וה"נ מכיון דפתוחות הן מסתמא נמשך חוט הקילוח מהן כשמעלה אותן מן הבור והוי כמחוברין כולן זע"ז וה"ז כתורם מן המוקף:

הדרן עלך אוכלין עראי

פרק ד

הלכה א

שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה. אפי' הן נושכות זו מזו אין מצטרפין ואפי' הן ממין אחד ומפני שסתם נשים מקפידות זו על זו להכי נקט נשים וה"ה בשני אנשים אם הן מקפידין זה על זה אין מצטרפין וכן אם ידוע הוא שאינן מקפידות אף בשל שתי נשים מצטרפות הכי קאמר בגמרא והא דקתני הכא שני קבין זהו אליבא דהילל פ"ק דעדיות דאמר מקביים לחלה אבל הלכה כחכמים דאמרי חמשת רבעים קמח חייבין בחלה וכסתמא דמתני' דלעיל בפ"ק ובזמן שהן של אשה אחת וה"ה של איש אחד דמסתמא אין מקפיד על שלו שלא יגעו זה בזה וחייב במין במינו כדמפרש במתני' דלקמן וכן אם ידוע שמקפיד שלא יגעו העיסות זו בזו אפי' של חלה אחת או של איש אחד אינן מצטרפות ואפי' במין במינו:

מתני' איזהו מין במינו. שאמרנו במתני' דלעיל דאם העיסות נוגעות ונושכות זו מזו מצטרפין. הן במין במינו:

החטין אינם מצטרפות עם הכל. לא בשעורין ולא בשבולת ושיפון שהן מין שעורין ואין החטים מצטרפות אלא עם הכוסמין בלבד שהכוסמין מין חטים הן ואף מין שעורין לענין שמצטרפין הכוסמין גם עם השעורין ושבולת שועל ושיפון וכדמסיים ואזיל שהשעורין מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים משום שהחטין בעצמן עם השעורין בעצמן ודאי שני מינין הם:

ר' יוחנן בן נורי אומר שאר המינין מצטרפין זה עם זה. ר"י בן נורי לאיפלוגי אתא את"ק בהא דקאמר שהחטין אין מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין וא"כ לדידך השיפון ושבולת שועל אין מצטרפות עם החטים ועלה הוא דפליג וקאמר שאר המינים והן כוסמין ושבולת שועל ושיפון מצטרפות זע"ז דכמין אחד חשובין וא"כ כמו דהכוסמין מצטרפות עם החטים כדקאמרת ה"ה נמי אלו שאר המינין והן שיפון ושבולת שועל מצטרפות הן עם החטים דהרי אלו הג' מין אחד הן חשובין וכשם שהכוסמין מצטרפות עם החטים כך השיפון ושבולת שועל מצטרפות עם החטים מלבד החטים והשעורים בעצמם בהא מודינא לך דודאי שני מינין הן והלכה כת"ק:

גמ' אמר ר' יוחנן סתם אשה אחת וכו'. כדפרישית במתני':

אם אינה מקפדת. לדידך דאמרת דאשה אחת שהיא מקפדת עשו אותה כשתי נשים ומתני' באשה אחת שאינה מקפדת על העיסות אם נוגעות זו בזו מיירי ואם אינה מקפדת למה היא עושה אותה בשני מקומות ולא הכל בעיסה אחת:

בשאין לה מקום ללוש. את כל השיעור כאחד:
מילתיה דר' יונה אמר. כלומר ש"מ ממילתיה דר' יונה דמוקי לה בשאין לה מקום ללוש אם כן אם היה לה מקום ללוש את כל השיעור כאחד ואעפ"כ היא עושה אותן בשני מקומות מסתמא מקפדת היא שלא יגעו העיסות זו בזו וקמ"ל דסמכינן אהאי מילתא לדון אותה דמסתמא מקפדת היא:
נקי וקיבר מקפדת היא. כלומר אפי' באשה אחת במין אחד אם עיסה אחת מפת נקי והשנייה מפת קיבר מסתמא מקפדת היא ואפי' בשאין לה מקום ללוש את שתיהן כאחת:
שתי דיעות עשו אותן כשתי נשים. כלומר ונשים דתנינן לאו דוקא אלא ה"ה בשני אנשים והם שתי דיעות שידוע הוא שדיעות מחולקות להם אין מצטרפין וכדפרישית במתני' ומשום דר' יוחנן לא פירש לזה בהדיא להכי מפרש לה ר' אלעזר:
שמואל בר אבא בעי אפי' רוצות. כלומר הא דאמרינן דבשתי נשים שמקפידות הן אינן מצטרפות אי נימא אפי' רוצות הן עכשיו שיתערבו העיסות ביחד לא מהני משום דבתחלת עשייתן מסתמא היו מקפידות או דילמא מכיון שהן רוצות עכשיו שיתערבו מהני ומצטרפות הן ולא איפשיטא:
יש דברים שהן חיבור בחלה. לענין חיוב חלה חיבור הן ואין נידונין כחיבור לענין נגיעת טבול יום וכדמפרש ואזיל ויש דברים שהן בהפך:
חיבור בחלה. היינו כדתנינן הכא דבשל אשה אחת ומין במינו הוי חיבור ואינן חיבור בטבול יום כדתנינן תמן בריש מס' טבול יום המכניס חלות שעשה מעיסה אחת ומניחן זו על זו ועל מנת להפרישן ולהבדילן אח"כ ונשכו זו מזו ב"ש אומרים וכו' וב"ה אומרים אינן חיבור ומתני' סתמא קתני דמשמע אפי' הן של אשה אחת ומין אחד אינן חיבור לב"ה שאם נגע טבול יום באחת מהן לא נפסלו האחרות:
בטבול יום. כלומר ויש דברים שהן נחשבין חיבור לענין נגיעת טבול יום ואינן חיבור לחיוב חלה כדתנינן תמן בפ' שני דטבול יום בשר הקודש שקרם עליו הקיפה והן המרק והתבלין והשומן שקפאו עליו ונעשו כמין קרום ונגע טבול יום בקיפה חתיכות מותרות דאין הקרום חיבור לחתיכות ומדקתני חתיכות מותרות משמע הא שאר כל הקיפה חיבור הוא ואע"פ שלא נגע אלא במקצת ואמאי ואין סופו לחתכו בתמיה א"נ מסיפא דהתם מדייק דקתני נגע בחתיכה חתיכה וכל העולין עמה חבור זה לזה ואמאי וכי אין סופו להפרידן וכן הוא בשאר כל הקיפה והיינו הך ואפילו הכי חיבור הן בטבול יום משום דמיהת עכשיו הן כגוש אחד ואלו בחלה בכה"ג לא הוי חיבור ואינן חייבין בחלה

כדאמר ר' יוחנן לעיל בפ"ק בהל"ח העושה עיסה על מנת לחלקה בצק אח"כ בפחות פחות מכשיעור פטורה מן החלה ואע"ג דבתחילה היה כשיעור בהעיסה וש"מ דיש בזה מה שאין בזה:

גמ' מהו שיירתה. לת"ק דמתני' בעי שלא הזכיר אלא חטים וכוסמין ושעורין ומהו הדין אליבא דהת"ק בשאר המינין ששייר ולא קתני והן שיפון ושבולת שועל אם מצטרפות הן עם החטים או לא ומשום דקשיא ליה לישנא דהת"ק דבתחיל' קאמר החטים אין מצטרפות אלא עם הכוסמין ולא עם השיפון ושבולת שועל אלמא דשיפון וכוסמין שני מינים הן וכן שבולת שועל וכוסמין והדר קתני השעורין מצטרפות עם הכל והיינו עם הכוסמין ושיפון ושבולת שועל אלמא דכוסמין ושיפון ושבולת שועל כמין אחד הן חשובין וקשיא מילתיה דת"ק אהדדי:

אמר רב הונא אם אומר את וכו' מצטרף עם החטים. בתמיה כלומר ומאי קשיא לך דהיכי ס"ד דאם אומר את דהשיפון מין כוסמין הן כדמשמע מסוף מילתיה דהת"ק ותאמר דג"כ עם החטים מצטרף השיפון כמו דמצטרף עם הכוסמין הא ודאי ליתא דלא קאמר הת"ק שהכוסמין אינן אלא מין החטין אלא אף מין חטים קאמר ומצטרפות הכוסמין עם החטים וכן עם השיפון ושבולת שועל שהן מין שעורין מצטרף ג"כ הכוסמין עמהם שאף ממין שעורין הן אבל לא בשביל כך יצטרף השיפון עם החטים כמו שמצטרף הכוסמין עם החטים דלא דמו אהדדי לפי שהכוסמין נמשכות הן לדמיון החטים וכן לדמיון השעורין אבל לא שאר מינין כך:

שבולת שועל וכו'. כלומר וכן שבולת שועל ודאי מין שעורין הוא ואינו מצרף עם החטים וכך הן השיפון שהן נחשבות מין שעורים ואינן מצטרפות עם החטים אלא שהכוסמין שהן נחשבות למין חטים ומין שעורין והלכך הן בלבד מצטרפות עם החטים וכן מצטרפות הן עם השעורין ושיפון ושבולת שועל וכן אלו הג' מינין מצטרפות הן ביחד כללא דמילתא שאין לך מין שנמשך לכאן ולכאן אלא הכוסמין בלבד שנחשב כמין חטים וכמין שעורין ומצטרף עם החטים וכן מצטרף הוא עם השעורין ושיפון ושבולת שועל אבל אין אחד מאלו הג' מינין שיצטרף עם החטים להת"ק כדאמרן:

ר"י בן נורי וכו'. אית תניי תני אליבא דריב"נ דס"ל דכל המינין מצטרפין זע"ז ואפי' החטים עם השעורין בעצמם ופריך דעל דעתיה דהאי תנא ברא א"כ מה בין נשוך לבלול דהא אמרינן לעיל בפ"ק בהל"א אהא דרמי מתני' אהדדי דלעיל תנינן בריש מכלתין דכל חמשת מינין מצטרפין זע"ז והכא תנינן דדוקא מין במינו ושנינן לעיל כאן בנשוך מתני' דהכא והלכך דוקא במין במינו הוא דמצטרף וכאן בריש מכלתין בבלול בתחילה

הקמח ועשה עיסה מכולן ביחד וכל החמשת מינין מצטרפין זע"ז והשתא אליבא דהאי תנא ברא דשני בדריב"ן דכאן ג"כ כל המינין מצטרפין וכי לא מחלק ריב"ן בין נשוך לבין בלול:

א"ר יודן. דהא איכא בינייהו להאי תנא ברא אליבא דריב"ן בשחלקן והוסיף עליהן והיינו למאי דאמרינן בפ' דלעיל בהלכה ה' גבי שני ישראל שעשו עיסה משני קבין בשותפות וחלקו והוסיף אח"כ כל א' וא' על חלקו עד שיהא בו כשיעור דלא מהני כלום ופטורין הן מן החלה לפי שכבר היה להן שעת חובה קודם שחלקו ונפטרו כשחלקו וכיון דנפטרו נפטרו דמכיון דאידחי עיסה זו מחיוב חלה אידחי ולא מהני בה השלמה וכדפרישנא התם לטעמא והשתא קאמר הכא דהאי גוונא הוא דאיכא בין נשוך לבלול להאי תנא ברא אליבא דריב"ן דא עשו בתחילה עיסה מן החטים ומן השעורים בשותפות וכגון שהיו נשוכין שלא עשו העיסה מעורסת ובלולה ביחד אלא שזה עשה קב חטים וזה קב שעורין ונגעו זה בזה עד שישוכו ושוב חלקו והוסיפו כל א' וא' על חלקו לכשיעור דנמצא שהן עכשיו חייבין בחלה דלא קאמר ריב"ן אליבא דהאי תנא ברא דאף חטים ושעורין מצטרפין אפי' בנשוך אלא בזמן שהן של איש אחד כדתנינן לעיל ועלה דמתני' דלעיל הוא דקאי אהאי מתני' איזהו מין במינו שמצטרף בשל איש אחד בנשוך וא"כ כאן דבשל שני אנשים הן אפי' להאי תנא ברא אליבא דריב"ן מודה הוא דלא חל עליהן שעת חובה בתחילה דמכיון דהן שני מינין חלוקין לא נתחייבו בתחילה בנשוך לפי שהן משל שני אנשים והלכך כי חלקו והוסיפו אח"כ כל א' וא' על חלקו לכשיעור חייבין הן בחלה דמעולם לא היתה שעת חובה עליהן בתחילה אבל אם היו בלולין בתחילה ובזה לכ"ע כל המינין מצטרפין הן ואפי' משל שני אנשים וא"כ היה עליהן שעת חובה בתחילה וכשחלקו נפטרו ומכיון שנפטרו נפטרו ואע"פ שהוסיפו אח"כ עליהן פטורין מן החלה:

הלכה ב

מתני' שני קבין. מן הצדדים וקב של אורז או של תרומה באמצע אין הצדדים מצטרפין לשיעור חלה לפי שמפסיק דבר שאינו חייב בחלה ביניהן אבל אם דבר שניטלה חלתו הוא באמצע מצטרפין הצדדין שזה האמצעי כבר נתחייב מיהת בחלה ולפיכך לא חשיב הפסק לענין צירוף הצדדין:

מתני' קב חדש וכו'. ר' ישמעאל אומר נוטל החלה מן האמצע והוי ליה כתורם משתיהן וחכמים אוסרין כדקאמר טעמא בגמרא דאי אמרת דהוי חלה אתי למימר נמי גם לענין

תרומות ומעשרות כן ויהיו תורמין ומעשרין מן החדש על הישן ואסור כדתנן לעיל בפ"ק דתרומות:

הנוטל חלה מן הקב ר"ע אומר חלה. לכשישלים אח"כ לכשיעור הוי חלה למפרע וחכמים אומרים אינה חלה דבשעת הפרשה לא היה כאן שיעור חיוב חלה:

שני קבין וכו'. וחזר ועשאן עיסה אחת ר"ע פוטר מלהפריש עכשיו לפי שכבר הפריש החלה מכל אחת בפני עצמה והשתא הויא חלה הראשונה למפרע חלה וחכמים מחייבין דחלה ראשונה לאו כלום היא:

נמצא חומרו של ר"ע. דמחמיר בנוטל חלה מן הקב וקאמר דהוי חלה הוא קולו כאן דבשביל כך פוטר הוא מלהפריש בחזר ועשאן עיסה אחת והלכה כחכמים דר' ישמעאל וכחכמים דר"ע:

גמ' ניתני אורז וכו'. ולמה לי למיתני תרווייהו הרי חדא טעמא אית להו וקאמר דצריכי דאלו תני אורז לחוד ה"א משום שאין במינו חיוב בחלה אבל תרומה שהיא ג"כ מחמשת המינין והואיל ויש במינה חיוב חלה לא הויא הפסק לפיכך צריך למיתני תרומה או אי הוה תני לתרומה בלחוד ה"א תרומה ע"י שלא מצינו שתהא נגררת להשלים להעיסה לשיעור חיוב חלה אבל אורז ע"י שמצינו שהוא נגרר עם החטים לשיעור חיוב חלה אם יש בו טעם דגן כדתנינן בפ' דלעיל בהל"ו העושה עיסה מן החטים ומן האורז וכו' סד"א דקב אורז באמצע לא הוי הפסק הלכך אצטריך למתני תרווייהו:

קב אורז וכו'. פיסקי הלכות הן בתוספתא פ"ב ולפי הכלל שכל שאין בו חיוב חלה הוי הפסק והלכך קב מין אחר מהעיסות והוא מחמשת המינין וכן משל אשה אחרת או של חדש או שניטלה חלתו אע"פ שכל אלו הן בעצמן אינן מצטרפין להשלים לשיעור חיוב חלה מ"מ הואיל ויש בהן חיוב חלה לא הוו הפסק ומצטרף עיסות הצדדין לחיוב חלה:

קב חלה. בעצמה באמצע מהו שיצטרפו עיסות הצדדין. ופשיט ליה מהברייתא דתני וכו' וכדמפרש מה בין וכו' משום דהקדש שראוי הוא לפדותו קודם שתתגלגל העיסה ברשות הקדש אם פודה הוא מתחייב בחלה אבל חלה עצמה אי את משכחת שתצא לחולין ע"י פדיון דקודם שתתגלגל העיסה לא הויא חלה ומשתתגלגל וקרא עליה שם חלה שוב אינו ראוי לפדותה ולחייבה כלומר דתו לא שייך לומר בה שתתחייב ע"י פדיון שכבר חלה היא ואינה נפדית:

חצי קב חטים וכו'. בתוספתא שם ולא איירי הכא לענין הפסק ולצירוף הצדדין דהא חטים ושעורין אינן מצטרפין בנשוך כדתנינן במתני' דלעיל אלא לענין שתורם מכל אחד וא' לפי מה שהוא כדתני בסיפא דמייתי הכא קב חטים וכו' ושם היא שנויה מקודם

חלוקה זו דחצי קב וכו' וכלומר דקמ"ל דאע"פ שיש כאן חטים ושעורין דאינן מצטרפין זע"ז בנשוך לא נתבטל הפחות מכשיעור של כל א' וא' מהן אלא תורם מכל אחד ואחד לפי מה שהוא והיינו לאחר שיצטרף כל א' וא' עם דבר שהוא מיד ומצטרף עמו לכשיעור בעלמא ובחצי קב חטים וחצי קב שעורים וחצי קב כוסמין קמ"ל נמי דלא נתבטל הכוסמין שבהן אע"פ שאין החטים והשעורין ראויין להצטרף זע"ז בנשוך ונוטל מן הכוסמין לפי מה שהן וכלומר דגם כן כאן לאחר שיצטרף לכשיעור או עם החטים או עם השעורין שהכוסמין מצטרף עם כל א' וא' מהן כדתנינן לעיל והיינו דמדייק הש"ס לקמיה:

לא אמר אלא קב וכו'. כלומר לא אמר אלא לענין שהוא תורם מכל א' וא' לפי מה שהוא ולאחר שיצטרף כל א' וא' מהן עם מינו הראוי לו להצטרף הא בכה"ג דקב חטים וקב שעורים הם בהצדדים וקב כוסמין הוא באמצע לא בדא אמר שמצטרפין הן וקאמר ר' בון דחברין דרבנן בעו על זה וכי מה בין כוסמין באמצע ומה בין שעורין באמצע כלומר דהרי אם היה כאן קב חטים מצד אחד וקב כוסמין מצד אחד וקב שעורין באמצע בודאי לא הוו השעורין הפסק ביניהם דאע"פ שהשעורין אינם ראוין להצטרף עם של החטים מ"מ הואיל והחטים והכוסמין שבהצדדים ראוין הן להצטרף זע"ז לא הוו השעורין הפסק כדאמרי' לעיל דקב מין אחר באמצע אינו מפסיק והשתא נימא נמי בקב חטיס מכאן וקב שעורים מכאן וקב כוסמין מכאן דהכוסמין שבאמצע יצטרפו או עם החטים או עם השעורים שהרי הכוסמין ראוין הן להצטרף עם החטים וכן עם השעורין כדתנינן לעיל ומדמדייק התנא דהתוספתא למיתני בגוונא אחריתא ולא תני בהאי גוונא דאם הכוסמין באמצע מצטרפין הן עם כל א' וא' מן הצדדין ש"מ דס"ל דבכה"ג אינן מצטרפין ומאי טעמא וקאמר ר' כהן בשם רבנן דקסרין דהיינו טעמא לפי שאין הכוסמין מצטרפין עם החטים מחמת שהוא במינו לגמרי עם החטים הא ודאי ליתא אלא דטעמא שמצטרפין לפי שהוא מדמה לו באיזה דמיון כל דהוא לחטים והלכך לא מצטרף הכוסמין עם החטים אלא בקרוב לו והיינו שעשה קב חטים וקב כוסמין ונשכן זו בזו בכה"ג הוא דאמרו שמצטרפין אבל כאן שהכוסמין באמצע אינו מצטרף עם כל אחד ואחד מהן ומפני שכיון שהוא רחוק ממנו אינו מדמה לו כלומר שהרי אינו קרוב להחטים יותר ממה שהוא קרוב להשעורים וכן איפכא והלכך אמרינן הכא שדי להכוסמין לכאן ולכאן ולחומרא דאם באת לצרפו עם החטים אמרינן מאי חזית דליצרפיה בהדי חטים תצרפיה בהדי שעורים וכן איפכא והרי זה כרחוק מכל א' ואחד דכל חד וחד מן הצדדין מדחי ליה לאידך:

ר' יונה בעי אף לענין מעשר בהמה כן. אהא דקתני במתני' דבר שניטלה חלתו באמצע מצטרפין הצדדין הוא דקאי ואמאי לא נימא אף לענין צירוף מעשר בהמה כן דכמה דתימר תמן בתוספתא דבכורות פ"ב אהא דתנינן במתני' פ"ט דבכורות מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה וכמה הוא רגל בהמה ששה עשר מיל היה בין אלו לאלו ל"ב מיל אין מצטרפין היה לו באמצע מביא ומעשרן באמצע וכלומר לפי שהאמצעיות מצרפות את הצדדין ותני עלה שם היו לו חמש בכפר חנניה וחמש בכפר עותני והן רחוקין זה מזה ל"ב מיל אין מצטרפין עד שיהא לו בציפורי שהוא באמצע ביניהן ואם היו לו חמש של חיוב בכפר חנניה וחמש בכפר עותני והחמש של הציפורי שבאמצע הן של פטור שכבר נתעשרו אין אותן שבצדדין מצטרפין ואמאי ונימא דכמה דתימר תמן בחלה במתני' דדבר שניטל חלתו באמצע לא הוי הפסק ומצטרפין הצדדין אוף הכא נמי במעשר בהמה כן דיצטרפו אותן שבצדדין לחיוב ע"י האמצעים ואע"פ שהן של פטור:

אין תימר וכו'. סיומא דהקושיא הוא כלומר וכי תימא שנייא היא בחלה שהוא נשוך שהעיסות שמכאן ומכאן נוגעות בשל האמצעית ונושכות זו מזו והאמצעית לא הוי הפסק והוו להו הצדדין כאלו גם הם נושכות זו מזו אבל ההן ששה עשר מיל של מעשר בהמה הא לאו כנשוך הוא דתימר דליצטרפו אותן שבצדדין ע"י האמצעים של פטור אפי' אי בעית למימר הכי לאו מילתא הוא דאיכא למימר נמי דטפי מסתברא דליצטרפו גבי מעשר בהמה מדאמרת להאי דינא דצירוף גבי חלה לפי שמצינו חלה מהלכה בתמיה וכי מצית לומר דחלה מהלכת בעצמה אם לא ע"י שמקרב אותן האדם להעיסות זו אצל זו אבל התם וכי לא מצינו דהבהמה מהלכת בעצמה זו אצל זו ויכולין הן להתקרב בעצמן אותן שבהצדדין וא"כ אי אמרינן דהאמצעי של הפטור בחלה מצרף לאותן שבצדדין מכ"ש דנימא ה"נ גבי מעשר בהמה ולא משני מידי:

גמ' יאות אמר ר' ישמעאל. דהא ק"ו הוא מה אם החטים וכוסמין שני מינין הן נחשבין לכל דבר אלא בחלה הוא שאמרו דע"י שהוא דומה לחטים מהני לענין צירוף בנשוך ומצטרף לחטים חדש וישן שהן מין אחד ממש מכ"ש דתהני בנוטל מהן חלה מן האמצע ומאי טעמייהו דרבנן:

טעמא דרבנן. דמשם ראיה לדבריהם דהואיל וכוסמין וחטים שני מינין הן לא אתו למיטעי ולומר דגם בתרומות ומעשרות תורמין ומעשרין זע"ז דאין תורמין ממין על שאינו מינו וכדתנן בפ"ב דתרומות אבל חדש וישן הואיל ומין אחד אי שרית בחלה ליטול מן האמצע אתו למיטעי ולומר שאף תורמין ומעשרין זע"ז:

ר"ע מדמי לה וכו'. כלומר מעיקרא סברוה למימר דהיינו טעם פלוגתייהו דר"ע ורבנן משום דר"ע מדמי לה דין חלה דקב לפירות שלא נגמרה מלאכתן שאם תרם מהן תרומתו תרומה ופוטרת אותן וה"נ בחלה כן ורבנן מדמין לה וכו' כלומר דסברוה נמי מעיקרא לומר דרבנן דהכא היינו ר"א דפ"ק דס"ל תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה וה"נ כלא הביא שליש דמיא שאין בקב שיעור חיוב חלה:

חזרו לומר. דלא היא דאין דומה לא לפירות שלא נגמרה מלאכתן דהתם מיהת הגיעו לעונת המעשרות הן אלא שעדיין מותרין באכילת עראי עד שתגמר מלאכתן והכא שיעור קב לא כלום הוא לענין חיוב חלה ולא דמי נמי לתבואה שלא הביאה שליש דטעמיה דר"א דלאו בת חיובא דחלה היא כלל אבל הכא העיסה בת חיובא דחלה היא אלא שאין בה שיעור חיובא והלכך לא דחקינן נמי לאוקמימילתייהו דרבנן כר"א דפ"ק אלא רבנן דהכא הן רבנן דהתם אלא היינו טעמייהו דר"ע מדמי לה דין דהנוטל חלה מן הקב לדין האומר הרי פירות מחוברין אלו תרומה על פירות תלושין האלו לכשיתלשו ונתלשו דדבריו קיימין דכשנתלשו הויא תרומה למפרע וה"נ בחלה כן לכשישלים השיעור הויא החלה מן הקב חלה למפרע ופוטרת את העיסה שהשלים ורבנן מדמין לה לאומר לכשיתלשו אבל עדיין לא נתלשו ולא אמר כלום דהוי מקדיש דבר שלא בא לעולם וה"נ בחלה מכיון דהשתא לית בה שיעור חלה לא חל עליה שם חלה:

הוון. הבני ישיבה בעיין מימר דלא אמר ר"ע דהויא חלה אלא מהלכה מדבריהם דהחמירו בה הואיל ונקרא עליה שם חלה אבל מדחזו ממה דאמר ר"ע שאם חזר ועשאן עיסה אחת שהוא פטור משום דחלה הראשונה מן הקב פוטרתה א"כ הדא אמרה דאפי' מד"ת קאמר ר"ע דחלת הקב הויא חלה לכשישלים את העיסה לכשיעור:

נמצא חומרו קולו. ואית תנא תני וגריס במתני' נמצא קולו חומרו מ"ד חומרו קולו על ר"ע קאי כדפרישית במתני' ומ"ד קולו חומרו לרבנן הוא דקאי דקולא דאקילו בה בתחילה ואמרו דלא הויא חלה ומותרת לזרים היא חומרו דמשום הכי מחייבי בחזר ועשאן עיסה אחת דחלה הראשונה לאו כלום היא:

הלכה ג

מתני' נוטל אדם כדי חלה וכו'. שעושה עיסה אחת בטהרה ומניח אותה או מקצתה שתהא זו בשביל שיהא מפריש ממנה לחלות על עיסות אחרות שיעשה ואפי' יטמאו אותן עיסות האחרות מותר להיות מפריש עליה והולך כדמסיים ואזיל. חלת דמאי. כלומר ודוקא אם אותן עיסות האחרות החלות שלהן מספק אם הופרשה החלה מהן או לא לפי שחלת דמאי הקילו בה וניטלת מטהור על הטמא ושלא מן המוקף ודוקא עד

שלא תסרח אותה העיסה שהניחה להיות מפריש ממנה החלות דמאי אבל משתסרח ותפסל מאכילת אדם אינו מפריש ממנה. וחלת דמאי שאמרו היינו בלוקח מנחתום עם הארץ וכהאי דתנינן לעיל בריש פ"ה דדמאי הלוקח מן הנחתום וכו' אלמא שחייבת בחלה משום ספק שמא לא הפריש הנחתום חלה וכן שנינו שם בהל"ג הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת וכו' ר"ש אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה הרי בהדיא דהלוקח ככר מנחתום עם הארץ צריך להפריש חלה מספק והא דשנינו בתוספתא ומייתי לה הכא בהלכה דלקמן דחכמים ס"ל הלוקח מן הנחתום בסוריא אינו צריך להפריש חלת דמאי ומפרש בגמ' לפי שכשם שלא נחשדו ישראל על תרומה בארץ כך לא נחשדו על חלה בסוריא אל תטעה לומר דא"כ מכ"ש שלא נחשדו על החלה בארץ דלא היא אלא דוקא בסוריא הוא דאמרו כך דלאו משום חומרא דחלה נשנה זה כי היכי דתידוק דא"כ כ"ש בארץ אלא דטעמא לפי שהיו יודעין שלא נחשדו שם על החלה כשם שהיו יודעין שלא נחשדו על התרומה גדולה בארץ והכי מוכרח נמי בגמרא מהתוספתא דמייתי לה ג"כ בהלכה דלקמן דקתני הלוקח מן הנחתום ומן האשה שהיא עושה למכור בשוק צריך להפריש חלת דמאי מבעל הבית ומתארח אצלו א"צ להפריש חלת דמאי ומסיק בהסוגיא דבח"ל מיירי אבל בארץ אין חילוק בין נחתום לבעל הבית הרי דבארץ ובשאר מקומות דשייכא בהו גזירת דמאי נחשדו על החלה כשם שנחשדו על תרומת מעשר ולא אמרו דלא נחשדו על החלה אלא בסוריא דוקא שהיו יודעים בהם שאף הנחתומים עמי הארץ מפרישין חלה:

גמ' מהו עד שתסרח. אם כשתסרח מאוכל אדם או עד שחפסל מאכילת כלב:

נשמעינה מן הדא. דתני בברייתא עלה נסרחה מטמאה טומאת אוכלין. כצ"ל ותיבת מאוכל אדם הכתוב כאן ט"ס ואגב שיטפא דלעיל הוא דאם תני הכי בהדיא למה ליה לאהדורי בתר דיוקא דלקמיה:

ושורפין אותה בטומאה. מפני שנקרא עליה שם חלה ונשרפת כחלה טמאה:

מטמא טומאת אוכלין וכו'. כלומר אלמא מדקתני מטמא טומאת אוכלין והיכי מצית אמרת דהאי נסרחה דתני מאכילת כלב הוא הא קי"ל דכל שנפסל מאכילת כלב שוב אינו מטמא טומאת אוכלין אלא ודאי נסרחה מאוכל אדם הוא דקאמר ואינו מפריש חלה ממנה אבל מטמא טומאת אוכלין עד שתיפסל מאכילת כלב כדתנן לעיל בפ"ק גבי עיסת הכלבים:

הדא אמרה וכו'. ש"מ נמי ממתני' דבדמאי הקילו להיות תורם מן הרע על היפה דהא מיהת עד שתסרח מפרישין ממנה חלת דמאי ואע"פ שנתיישנה והוי מן הרע על היפה:

ואתיא כדאי דאמר ר' שמואל וכו'. שתורמין דמאי מעלי אסתפניני על האיסתפניני בעצמן במקום שאוכלין אותן העלין ואע"פ שהוא מן הרע על היפה. איסתפניני הן המוסתפות שנשנו בריש דמאי ור' יהודה מחמיר בהן ונשנה בתוספתא ומייתי לה לעיל שם בפ"ק בהל"א גבי דקתני דיש מקומות שגזרו עליהן דמאי ויש שלא גזרו וקאמר והאיסתפניני לעולם נוהג דמאי בהן באותן המקומות:

אינשי מתקנא. שכח מלתקן דמאי להאיסתפניני שלו ומכיון כך שאל לר' יוחנן וא"ל אם יש שם שיור הקניבות מן הפסולת שקנבו אותן תפריש מאותן קנובתה עליהן שבדמאי הקילו לתרום מן הרע על היפה:

תני תרומת מעשר של דמאי. קיצר הש"ס ולא הביא כל התוספתא מענין זה וכך היה דרכם שהיו סומכין על שהיו בקיאין במשניות ובברייתות וכלומר מה דתני בתוספתא גבי תרומה של דמאי איכא למידק ולמיקשי עלה כדלקמיה. והך תוספתא שנויה היא בסוף דמאי והובאה לעיל ג"כ בסוף דמאי והכי היא שנויה שם מי שהיה לו שתי חביות אחת של מעשר טבל טמא ואחת של מעשר טבל טהור מביא שני לוגין וממלא מזה תרומת מעשר על שניהן ומזה כדי תרומת מעשר על שניהן הולך אצל. הראשון ואומר אם זה מין טמא אין בדברי כלום ואם זה מין טהור ה"ז עשוי כדי תרומת מעשר על שתיהן והולך אצל השני ואומר כן אם זה וכו' נמצא חביות מתוקנות. שמעינן מהאי ברייתא מדלא קתני דתורם מכל אחד ואחד עליו בעצמו דהא לכ"ע תורמין מן הטמא על הטמא ומן הטהור על הטהור ולמה לו לתנאי הזה אלא ודאי דהא קמ"ל דאע"ג דאין תורמין תרומה גדולה מן הטהור על הטמא אבל תורמין מן הטהור על הטמא בתרומת מעשר של דמאי לפיכך הוצרך לתנאי הזה וקס"ד ע"כ בטבל דמאי הוא דאיירי מדלא קתני אלא תרומת מעשר וזהו כדין דמאי והיינו דמתמה הש"ס עלה איתא חמי בא וראה הא קי"ל דאפי' תרומת מעשר של ודאי ניטלת מן הטהור על הטמא כדתנן לקמן בפ"ב דבכורים ודריש לה מקרא לעיל בריש פ"ב דתרומות תרומת מעשר של דמאי לכ"ש ומאי קמ"ל פשיטא דניטלת מן הטהור על הטמא אפילו לכתחילה:

א"ר יוסי. האי מעשר טבל דקתני התם איירי ביש בהטבל הזה ג"כ ספק אם הפריש ממנו תרומה גדולה או לא והאי דלא קתני אלא תרומת מעשר משום דזה הוא בריא לו שלא הפריש אותו ולאו בטבל של דמאי איירי כדס"ד אלא בודאי שלו מיירי ויש בו גם הספק אם הופרשה ממנה תרומה גדולה או לא והשתא הא קמ"ל דאע"ג דבודאי טבל הטבול לתרומה גדולה אין תורמין מן הטהור על הטמא הכא דספק הוא אם הופרשה או לא אמרינן מיגו דמהני התנאי הזה לתרומת מעשר שבו לפי שניטלת מן הטהור על

הטמא מהני נמי להתרומה גדולה מכיון שאינה אלא מספק ובכה"ג אף היא ניטלת מן הטהור על הטמא ש"מ מיהת דספק דימוע צריך לתקנו ולהפרישו והיינו דמקשי עלה לקמיה כמה דתימר תמן וכו'. ואמרו אף מן הדמאי על הדמאי כן. גם בכאן קיצר הש"ס וסמך על שהיו יודעין לקושיא זו ולפירוקה דאיתמר לעיל בסוף פ"ה דדמאי. וכלומר דהשתא לדידך הדרא קושיין לדוכתה מה דאקשינן לעיל בדמאי שם על המתני' תרם מן הודאי על הדמאי תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות מן הדמאי על הדמאי תרומה ויחזור ויתרום. וכדפרישנא שם טעמא משום דמודאי על הדמאי התרומה אינה תרומה אלא לענין שצריך ליתנה לכהן והואיל דהיא מן החיוב על הפטור וטבל דאורייתא קא אתייא לא תאכל התרומה עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות וכן בכל כה"ג בתורם מן החיוב על הפטור אבל בדמאי על הודאי דהוי מן הפטור על החיוב תרומה ויחזור ויתרום וכן בדמאי על הדמאי דשניהן או חיוב או פטור הן תרומה ויחזור ויתרום וא"צ להוציא על התרומה כלום ופרכינן התם ואמאי ונימא גם בדמאי על הדמאי כן דתרומה היא ולא תאכל וגו' דשמא זה אינו מתוקן וזה מתוקן והוי מן החיוב על הפטור ולמה לא חששו חכמים להחמיר כמו בודאי על הדמאי ומפרקינן שם זאת אומרת ספק דמוע כספק תרומת מעשר של דמאי פטור מן הודאי כלומר כדין ספק דמוע שנסתפק לו אם נפלה לתוכו סאה של תרומה או לא אינו צריך לתקנו כ"א נאכל בתורת דמוע שמוכרו להכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה כדין הדמוע והכי אמרינן בהדיא בתוספתא פ"ק דמכלתין ומייתי לה לעיל בפ"ק וכך היא בתרומת מעשר של דמאי שאין מפרישו אלא מספק ואם תרם מדמאי על הדמאי א"צ לחזור ולתקן התרומה בתורת ודאי עד כאן הקושיא והפירוקא דלעיל שם והיינו דמקשי הכא דלדידך דמוקמית להאי תוספתא דמעשר טבל בגוונא שיש בו ספק תרומה גדולה וה"ז ספק דמוע ומדחזינן דאחמירו בו שצריך לתקנו אלא שהוא מפריש מן הטהור על הטמא בתנאי הזה כדלעיל אלמא דחמירא ספק דמוע דהרי בתרומת מעשר של דמאי שהפריש על הדמאי אחר הקילו וא"צ לתקן הספק תרומת מעשר בעצמה ואי הכי הדרא קושיין דלעיל בדמאי לדוכתה ואמאי לא חששו חכמים גם בתורם דמאי על הדמאי שלא תאכל התרומה עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות:

אר"ש בר ביסנא כאן ברוצה לאוכלה כאן ברוצה לשורפה. כלומר לעולם כדאמרינן דספק דמוע וספק תרומת מעשר שצריך להפריש מדמאי דין אחד להם ודקשיא לך האי דמעשר טבל לפי האי שינויא דר' יוסי ל"ק דכאן בהאי דאמרינן לעיל בפ"ה דדמאי דהשוו ספק דמוע לתרומת מעשר של דמאי ברוצה לאכלה להספק דמוע דהדין בו דנאכל בתורת

דמוע כדלעיל וא"צ לתקנו ודאי וכך הוא בתרומת מעשר של דמאי וכאן הא דמעשר טבל דהברייתא דמוקמינן שיש בו ספק דמוע מתרומה גדולה מיירי בשרוצה לשרוף את הטבל טמא וקי"ל דאין מדליקין בטבל טמא אלא שצריך לתקנו וליתן להכהן להתרומה טמאה דשלו היא להסקה והלכך מכיון דיש כאן ספק דמוע של תרומה גדולה ובכה"ג צריך הוא לתקנו קמ"ל נמי דאע"ג דאין תרומה גדולה ניטלת מן הטהור על הטמא הכא הואיל דמתנה משום תרומת מעשר מהני נמי ג"כ על התרומה גדולה וניטלת מטהור על הטמא מכיון דכל עצמה שמפרישה אינה אלא מספק כדאמרן:

הלכה ד

מתני' ישראל שהיו אריסין לגוים בסוריא. סוריא זכרנו בכמה מקומות היא הארצות שכבש דוד ויש דינים שנוהגין בה כמו בא"י אלא שהן מד"ס ויש שהיא כח"ל ומפני מה אין בה קדושת א"י והרי כיבשן מלך ישראל ועל פי ב"ד הגדול היה עושה וכיבוש זה כיבוש רבים הוא אלא משום שכיבש אותן קודם שכבש כל א"י ונשארו עדיין בה מז' עממין ואלו היה כובש בתחילה כל א"י לגבולותיה ואח"כ היה כובש ארצות אחרות היה כבושו בהן כא"י לכל דבר הכי מייתי לה לעיל בפ"ב בהלכה ב' מדרשת הספרי:

ר"א מחייב פירותיהן וכו'. אע"פ שאין לאריס בגוף הקרקע כלום ס"ל לר"א דה"ז כישראל הקונה קרקע בסוריא דחייבת במעשרות ובשביעית מדבריהם דמוהו יש לו שותפות בקרקע ור"ג פוטר הואיל ואין להאריס בגוף הקרקע כלום וקרקע של הנכרי בסוריא פטורה דיש קנין לנכרי בסוריא להפקיע ממעשרות ומשביעית:

שתי חלות בסוריא. כהאי דתני במתני' דלקמן שהארצות שהן מאמנה ולחוץ וסוריא הוא בכלל שתי חלות אחת לאור מפני שעפרה טמא כארץ העממים ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור:

ור"א אומר חלה אחת. דס"ל עפרה טהור כא"י ומפריש חלה אחת ותנתן לכהן:

אחזו בתחלה כקולו של ר"ג. בענין אריס לנכרי בסוריא וקולו של ר"א דאין מפרישין בה אלא אחת ואח"כ חזרו בהן והתחילו לנהוג כדברי ר"ג בשתי דרכים דאין קרקע של נכרי בסוריא חייבת במעשרות ובשביעית וישראל האריס בה פטור מכלום לפי שאין להישראל חלק בגוף הקרקע וכן לענין חלה כר"ג ומפרישין שתי חלות בסוריא והלכה כר"ג בשתיהן:

מתני' ר"ג אומר שלש ארצות לחלה. שלש ארצות חלוקין הן לענין דין חלה:

מא"י ועד כזיב. שהן מקומות שהחזיקו בהן עולי בישל כדתנינן לעיל בריש פ"ו דשביעית לפי שיש הרבה כרכים שכיבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ובאותן שכבשו

עולי בבל עד כזיב שהוא סוף אלו המקומות נוהגת חלה אחת שמפרישין בהן כשיעור חלה אחת והיא נאכלת לכהני' ובזמן שהיה להן אפר פרה קאמר שלא היו טמאי מתים:
מכזיב ועד הנהר ועד אמנם. כלומר מכזיב ועד הנהר ומכזיב ועד אמנם והכי מפרש בגמרא שאלו הן המקומות שהחזיקו בהן עולי מצרים ולא החזיקו בהן עולי בבל שהן מכזיב ולחוץ לצד אחד עד הנהר והוא של מצרים ומכזיב ולחוץ לצד השני ועד אמנם והוא הר ההר המוזכר בגבולי הארץ ות"י טורי אמנום מפרישין בהן שתי חלות אחת לאור שהיא נשרפת ואחת לכהן ונאכלת ומפני שאותן המקומות לא נתקדשו בקדושת הארץ בימי עזרא שהוא עיקר הקדושה בא"י שקדשה גם לעתיד לבוא אבל קדושה הראשונה שקדשו עולי מצרים משגלו בטלה קדושתם וא"כ החלה שמפרישין בהן טמאה היא מחמת שאין עפר הארץ ההיא נקדש כקדושת א"י ממש ובדין שתהא נשרפת אלא דמיהת אותן המקומות מא"י הן לפיכך אמרו שמפרישין בהן שתי חלות והאחת שנשרפת יש לה שיעור והוא אחד ממ"ח דמצינו לשיעור הזה שהוא שיעור הנחתום כדתנינן לעיל בפ"ב ודי בשיעור הזה וא"צ לשיעור אחד מכ"ד כשיעור מעיסת בעה"ב שהרי נשרפת היא והשיעור שאמרו בה אינו אלא מפני דמיהת מקומות הללו מא"י הן והשניה מפריש אותה לכהן לאכילה וכדי שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת שהרי לא נטמאת הראשונה טומאה ידועה והלכך מפרישין עוד להשניה לאכילה לכהן ומפני שהיא אינה אלא מטעם חששא בעלמא לפיכך אין לה שיעור אלא כל שהוא רוצה להפריש מפריש הוא:
מהנהר ומאמנום לפנים. וזהו לחוץ מגבול א"י וכדפרישית לעיל בשביעית דהאי לפנים מלשון ולפנים בישראל הוא כלומר שממקום הקודם מהן לצד חוץ ונכלל בזה סוריא ושאר הארצות מפרישין בהן שתי חלות ג"כ אחת לאור ואחת לכהן אלא מפני שאותן המקומות אינם מא"י כלל ושתי החלות אינן אלא מדבריהם ממש ולפיכך הראשונה שהיא נשרפת אין לה שיעור כלל והשניה שהיא לכהן לאכילה יש לה שיעור והוא שיעור הנחתום א' ממ"ח דהואיל וזו וזו מדבריהם הן מוטב לרבות בהנאכלת מבהנשרפת והטעם בכאן לשתי החלות שהאחת נשרפת שלא יאמרו ראינו תרומה טמאה נאכלת והאחת שהיא לאכיל' כדי שלא תשתכח תורת חלה שניתנת לכהן:
וטבול יום אוכלה. דהואיל וחלה זו שהיא מדבריהם ואינה אסורה אלא לטמאים ממש ואם טבלו אע"פ שלא העריב שמשן מותרין הן לאוכלה:
ר' יוסי אומר א"צ טבילה. דקסבר דלחלה מדרבנן א"צ אפי' טבילה:

ואסורה לזבין ולזבות לנדות וליולדות. בגמרא קאמר דדברי ר' יוסי הן דבטומאה שיוצאת מגופו מודה ר' יוסי דאסורה וצריך טבילה:
ונאכלת עם הזר על השלחן. לפי שאינה מדמעת ואפי' אם נתערבה שוה בשוה שאינה אלא מדבריהם:
וניתנת לכל כהן. ואפי' לכהן עם הארץ שאינו עושה בטהרה לפי שבלאו הכי היא טמאה מאויר ארץ העמים:
מתני' אלו ניתנין לכל כהן החרמים וכו'. טעמא דאלו שבעה הראשונים שהן ניתנין לכל כהן דלא איכפת בהו אם הוא נזהר בטהרה או לא לפיכך ניתנין אף לכהן שאינו ידוע אם משמר אותן בטהרה. וטעמא דקדשי המקדש והבכורים משום דמכיון שמביאין אותן בפנים לעזרה מסתמא מזהר זהיר ועושה אותן בטהרה:
החרמים. כדכתיב כל חרם בישראל לך יהיה וכן להשאר דקחשיב שהן מכ"ד של מתנות כהונה:
והבכורות. אם בכור תם הוא ה"ז בכלל קדשי המקדש לטעמא דאית בהו ואם בעל מום הוא וצריך ליתנו לכהן כדדרשינן ובשרם יהיה לך אחד תם ואחד בעל מום וכתיב בבכור בעל מום וכיוצא בו הטמא והטהור יאכלנו:
ושמן שריפה. שמן של תרומה שנטמא ואינו עומד אלא לשריפה אבל שאר מתנות כהונה שבגבולין כגון תרומה ותרומת מעשר והחלה שצריכין טהרה אינן ניתנין אלא להכהן הנזהר בטהרה:
ר' יהודה אוסר בבכורים. ליתנן לכל כהן וקאמר בגמרא דר' יהודה לטעמיה דאמר בסוף בכורים שאין נותנין אותן אלא לחבר בטובה ולא לכל כהן דמכיון דלא עבדי בהו עבודה דלמא לא מזהר זהיר בהו והלכה כחכמים:
כרשיני תרומה ר' עקיבא מתיר. ליתנו לכל כהן וקאמר בגמרא דר"ע נמי לטעמיה דאמר לעיל בפ"ב דמעשר שני דכל מעשיהן בטומאה הואיל ואינן נאכלין אלא ע"י הדחק לא הוו כשאר תרומה וחכמים אוסרין דמיהת אוכל בשני רעבון הן והלכה כחכמים:
גמ' אלא בחכירי אבות. כגון הללו דבית רבי שיש להן אריסין מאבותיהם וכן בניהן אחריהן והואיל והן אריסין קבועין נראה כמי שיש להן חלק בקרקע:
קנס קנסו ר"א. טעמא משום קנס הוא שנעשה אריס להנכרי וקנסו אותו כדי שלא ימצא הנכרי אריס לשדותיו וימכרם לישראל:

מה נפק מביניהון. מהני טעמא וקאמר אריס לפי שעה איכא בינייהו דלמ"ד משום קנס אף אריס לשעה חייב אבל לאידך מ"ד דלא ס"ל טעמא דקנס ומוקי להא דר"א בחכירי בתי אבות א"כ אריס לשעה פטור אף לר"א:

הלוקח מן הנחתום בסוריא כו'. תוספתא היא בפרק ב':

ויאות אמר ר"ג. שפיר קאמר משום שיש לחוש שמא לא הפריש הנחתום חלה וכהאי דתנינן לעיל בפרק ה' דדמאי הלוקח מן הנחתום עם הארץ צריך להפריש חלה מספק ומ"ט דרבנן דפטרי בסוריא:

א"ל. ר' מנא מפני שהיה ידוע להם שכשם שלא נחשדו ישראל על תרומה בארץ כדאמרינן ששלח יוחנן כ"ג בכל גבול ישראל וראה שהיו מפרישין תרומה גדולה והלכך לא גזור בדמאי אלא בתרומת מעשר כך היו יודעין שלא נחשדו על החלה בסוריא ומתני' דפ"ה דדמאי מיתוקמא בארץ ישראל ובשארי מקומות באותן שגזרו על הדמאי שם היו נחשדין על החלה כשם שהיו נחשדין על תרומת מעשר:

כמה דאת אמר שתי חלות בסוריא. מטעמא דס"ל עפרה טמא כארץ העמים והלכך צריך שתי חלות אחת לשריפה שלא יאמרו ראינו חלה טמאה נאכלת ואחת לאכילה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל א"כ נימא ודכוותה שתי תרומות בסוריא ואמאי לא גזרו בתרומה נמי כן אחת לשריפה ואחת לאכילה:

א"ר חגיי. לא דמייא שהרי אין זה אלא משום חששא בעלמא מטעמא דאמרן הלכך גבי חלה הוא דחששו לכך לפי שאין אחריה כלום לתקן איזה דבר שהיא האחרונה שבמתנות אבל תרומה יש אחריה כלום שצריך להפריש אחריה המעשרות ותרומת מעשר ואם אומר את כן לגזור להפריש תרומה שנייה נמצאת אותה תרומה שנייה תהא טבולה למעשרות שהרי מן התורה כבר נפטר בתרומה ראשונה והשנייה אינה אלא משום חששא ויצטרך להפריש ממנה המעשרות וכולי האי לא חששו חכמים:

ביקש ר"ג ברבי להנהיג את הדמאי בסוריא. לפי שלא גזרו בתחילה דמאי על פירות שבסוריא כדתנן לעיל בפ"ק דדמאי מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי וביקש ר"ג לגזור עליהן דמאי לפי שראה שחשודין הן על המעשרות ולא הניח לו ר' הושעיא משום שאמר לו שאם אתה עושה כן מעתה יחושו הכהנים על חלתן שנותנין להם שם שמא הפרישו חלה מעיסה שאינה מתוקנת מן המעשרות ויצטרכו הכהנים לתקן אותם ואין לנו לחדש דבר על מה שלא גזרו חכמים בתחילת גזירתם על הדמאי שבמקום שלא גזרו לא גזרו:

מחלפה שיטתיה דר' הושעיה. קשיא דידיה אדידיה דתמן אמר בפ"ק דדמאי בהלכה ג' על הא דתנינן חלת עם הארץ פטורה מן הדמאי ומפרש התם ר' הושעיה לטעמא מפני

שאימת קדשים עליהם על עמי הארץ ואינו נותן לכהן החלה שהיא קדש מדבר שאינו מתוקן והכא הוא אומר הכן בתמיה שיחושו הכהנים על חלתן והלא החלה היא פטורה מדמאי שמסתמא נותנה לכהן מדבר המתוקן:

א"ר בון בר חייה אני אומר אחת של אור נתן לו. כלו' ה"ק ר' הושעיה שעל החלה של אור שנותן לו יש לחוש שהרי בסוריא מפרישין שתי חלות לדברי ר"ג ועל אותה חלה הוא דקאמר שמעתה יחושו הכהנים על חלה זו שמא היא מדבר שאינו מתוקן ואין כאן אימת קדשים עליו מכיון שחלה זו לא ניתנה לאכילה:

א"ל ר' מנא לר' בון האי לאו מילתא היא לשנויי הכי להא דר' הושעיה שהרי לא תני ר' הושעיה בדבריו אלא מעתה יחושו הכהנים על חלתן ומשמע על החלה שלהן שניתן להן לאכילה ואי בחלה של אור מאי חלתן דקאמר ועוד דלא שייך כלל לומר יחושו וכי מה איכפת לכהן בחלה של אור והלכך קשיא הא דר' הושעיה עליה דידיה גופיה:

הלוקח מן הנחתום וכו'. תוספתא היא בפ"ק דמכלתין:

מבעל הבית והמתארח אצלו. כלומר שלקח מן הבעה"ב או מן המתארח אצלו והכי הוא בהדיא בתוספתא מן הבעה"ב ומן המתארחין אצלו א"צ להפריש חלת דמאי ולפי הגי' דהכא יש לפרש והמתארח אצלו הרי הוא כמו הלוקח ממנו ואין צריך המתארח להפריש חלת דמאי וכן נראה מהא דלקמן וקמ"ל דאע"ג שאין מתארחין אצל עם הארץ כדתנן בפ"ב דדמאי המקבל עליו להיות נאמן וכו' ואינו מתארח אצל עם הארץ אפלו הכי בחלה אין חוששין שלא חששו אלא בנחתום שעושה להשתכר ואפשר שהוא חס מלמעט בהעיסה ואינו מפריש חלה אבל הבעה"ב אע"פ שהוא עם הארץ מ"מ על החלה חושש הוא ומפריש ולקמן מוקי להברייתא דוקא בח"ל שהיא מדרבנן והלכך תלינן לקולא גבי בעה"ב דהואיל ואינו מפריש אלא חלה אחת לאור ובכל שהוא מיפטר מסתמא לא יאכל הוא עצמו אם לא הפריש החלה אבל לא בא"י כדלקמן:

במתארח אצלו לעיסתו. כלומר שאוכל עם הבעה"ב בעיסתו של הבעה"ב שהוא אוכל בעצמו ובהא הוא דלא חששו שמא לא הפריש חלה מכיון שהבעה"ב בעצמו אוכל מזה ומטעמא דאמרן ולאפוקי אם המתארח נותן לו משלו לתקן המאכל בשבילו דשמא לא יחוש מלהפריש חלה דלא איכפת ליה בשביל אחרים ור' יונה דידיה מפרש לה וקאמר והן דוקא שראו אותו להבעה"ב מגבל העיסה אצל אחר בהא הוא דחיישינן אם המתארח אוכל משלו דכיון שהוא שלא בפני המתארח אפשר שלא יחוש להפריש חלה בשביל זה אבל אם הוא מגבל בביתו לא חיישינן גם בכה"ג לפי שמתירא שהמתארח יראה שאינו מפריש החלה:

חזקת בעלי הבתים בסוריא וכו'. כדאמרינן לעיל שלא נחשדו בסוריא על החלה והא דמייתי לה הדר בכאן לאשמועינן דהך דינא דברייתא וכדמפרש ר' יונה גם בסוריא הוא כן ומשום הסיפא דמסיק נקיט לה:

אם יודע שרוב מכנסו משלו וכו'. כלומר והא דמוקמינן אחזקת בעה"ב בסוריא דוקא אם א' אוכל אצל הבעה"ב משל הבעה"ב אבל אם יודע זה שמה שהבעה"ב עושה בשבילו הוא מרוב מה שהוא הכניס לו משלו בהא חיישינן שמא לא תיקן הבעה"ב בשל זה המתארח וצריך הוא להפריש חלת דמאי וקמ"ל דאפי' בסוריא חילקו בכך בדין המתארח כמו דמחלק ר' יונה בהא דתנינן בהתוספתא:

ר' בון בר חייה בעי לית הדא פליגא על ר' הושעיה. על הברייתא קאי דקס"ד דבא"י מיירי וא"כ נימא דמהאי ברייתא נמי קשיא על הא דרבי הושעיה דפ"ק דדמאי דמפרש לטעמא דאמרו שם חלת ע"ה פטור מן הדמאי לפי שאימת קדשים עליו כדלעיל וקס"ד נמי דלהאי טעמא דר' הושעי' הוא הדין בחלה עצמה אמרו כן דכמו שא"צ לתקן החלה של ע"ה מדמאי לפי שבודאי נותן להכהן מדבר המתוקן כך אמרינן לענין החלה עצמה שאימת קדשים עליו ובודאי הפריש חלה והשתא למאי דקא מפרש ר' יונה להברייתא בדין המתארח דלא אמרו אלא במתארח אצלו לעיסתו של הבעה"ב אבל אם המתארח נתן לו לתקן המאכל משלו חוששין שמא לא הפריש החלה והא לר' הושעיה לעולם אימת קדשים עליו גם לענין החלה עצמה שמסתמא הוא מפריש ומי נימא דהך ברייתא ולטעמי' דר' יונה פליגא נמי אהא דר' הושעיה. א"ר מנא דלא היא. דמהך ברייתא בלא"ה לא קשה לר' הושעיה דכאן בארץ הא דלעיל בפ"ק דדמאי בארץ מיירי ובהא הוא דאיכא למימר דחימת קדשים עליו הואיל והחלה היא מדאורייתא וכאן בברייתא דמחלק בין נחתום לבעה"ב בח"ל הוא דמיירי והשתא דאתינן להכי הא דקאמר ר' יונה לחלק בדין המתארח נמי ליתא דבחלת ח"ל לעולם לא חששו בבעה"ב לא בלוקח ממנו ולא להמתארח אצלו דתלינן לקולא גבי בעה"ב כ"א בנחתום הוא דחששו מפני שהוא עושה להשתכר וכדפרישנא לעיל:

גמ' כיני מתניתא וכו'. כלומר דכן צריך לפרש מכזיב וכו' כדפרישית במתני' וגרסי' לכל הא דלקמן לעיל בפ"ו דשביעית בסוף הלכה א' עד תשורי מראש אמנה וע"ש:

אית תניי תני הירדן מא"י. הירדן עצמו מא"י הוא נחשב ונ"מ להאיים אשר בתוכו דין א"י להם ואיכא דתני דמח"ל הוא דנחשב ואיכא דתני הירדן גבול בפ"ע כלומר אינו נחשב לגמרי לכאן או לכאן אלא כל שהוא כנגד א"י הוא א"י וכל שהוא כנגד ח"ל כח"ל הוא ומפרש ואזיל במאי פליגי:

מ"ד הירדן מא"י. יליף לה מהאי קרא דכתיב ביהושע אצל הגבולין והערבה והירדן וגבול כלשון הזר לא נמצא במקרא אלא בגבול למטה בני ראובן כתיב ויהי גבול בני ראובן הירדן וגבול וגו' וכן לקמן הירדן וגבול עד קצה ים כנרת וגו' וכן בגורל למטה בני יהודה כתיב וגבול קדמה וגו' וממה דכתיב בגורל בני ראובן משמע יותר דהירדן נחשב בתוך הגבול מ"ד הירדן מח"ל יליף מדכתיב בגורל מטה בני בנימין והירדן יגבול אותו לפאת קדמה משמע שהירדן יגבול אותו אבל הוא אינו נחשב בתוך הגבול:

ומ"ד הירדן גבול בפ"ע והוא שיהא במקום אחד. כלומר דודאי טעמיה מדמשמע מקרא הכי ומשמע הכי א"כ דייניגן ליה כגבול בפ"ע אבל דוקא שיהא במקום אחד וכדפרישית דאם האי שבתוכו במקום אחד הוא נחשב כאותו המקום שכנגדו אם הוא כנגד א"י כא"י הוא ואם כנגד ח"ל כח"ל הוא ולאפוקי מהא דלקמיה:

עשה ירדן שנטל מזה ונתן לזה. כלומר אבל אם עשה הירדן כמי שנטל מזה ונתן לזה והיינו שעקר ממקום זה ונתנו למקום אחר:

מה שנטל נטל וכו'. כלומר דייניגן לזה כהאי דאמרינן בתוספתא דב"מ לענין ייאוש הירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן ואין להבעלים כלום דמסתמא יאושי אתייאש ליה וה"נ לענין דין ארץ ישראל וח"ל שאם נטל מכאן ונתן לכאן הרי הוא כמקום שנתנו לשם וכדמפרש לקמיה לענין מאי הוא:

ומה אנן קיימין. ולענין מאי עסקינן לזה אם במקום שהיה א"י ונעשה כסוריא כלומר אם ניטל המקום שבירדן שהיה בא"י ושטפו והלך לו בסוריא ובעינן למימר שנעשה אותו המקום כדין סוריא ולא כדין א"י קשיא ואמאי והרי הוא בחזקתו למעשרות ולשביעית שהרי אותו המקום הוא מכנגד א"י ושם נתחייב במעשרות ובשביעית מן התורה כדקאמרת שהוא גבול בפני עצמו ונחשב הוא כדין אותו המקום שהוא כנגדו ואמאי תחשביה עכשיו כסוריא ולפוטרו ממעשרות ושביעית מן התורה אלא כדין סוריא שאין שם החיוב אלא מדבריהם ולמה לא נימא לחומרא דבחזקתו הוא כפי אותו המקום שהיה שם בתחילה ושאני גבי הא דאמרי' לענין מציאה דהתם משום ייאוש בעלים נגעו בה וקאמר ר' ירמיה וכו' דלא איתמר האי מילתא אלא לענין חזקות כהאי דאמרי' בפ' חזקת הבתים שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל ואם נעקר המקום שהיה כנגד עבר הירדן ובא לו כנגד ארץ אחרת הרי הוא כאותה הארץ שהוא עכשיו כנגדה לענין חזקה וכן לענין ביעור כדתנן לעיל בפ"ט דשביעית שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל וכדאמרן וכן לענין מעשר בהמה כדתנן בפ"ט דבכורות הירדן מפסיק למעשר בהמה לר"מ שלא יצטרפו אלו שבעבר זה עם אלו שבעבר הזה וכלומר

דלענין זה נמי קאמר דהירדן גבול בפני עצמו דמפסיק הוא למעשר בהמה כדאמרינן התם דטעמיה דר"מ מהכא דכתיב והירדן יגבול אותו וכו' ולעיל מינה קאמר דאיכא מ"ד והיינו ר' אמי דהכא דס"ל אליבא דר"מ דאם יש שם גשר הגשר מצרפן ולאו טעמיה דיליף מקרא והיינו נמי דקאמר הכא לענין שאם יש באותו מקום שניתן הוא עכשיו לצרפן הרי הוא מצרפן דהולכין בתר השתא ולא אחר המקום שהיה בתחלה אבל לענין מעשרות ושביעית אזלינן לחומרא אם המקום שהיה בתחילה מקום חיוב הוא:

והוא שמשך עפר. הא דאמרינן שאם ניטל ממקום זה ובא לו למקום אחר דייינינן לחומרא למעשרות ולשביעית ואחר מקומו שבתחילה אם היה בא"י ובא לו מח"ל או כיוצא בו דוקא שמשך עפר מאותו המקום שבתחילה ונתיישב במקום אחר דייינינן ליה כאותו עפר של מקור חיוב אבל אם שטף הפירות ממקום החיוב למקום הפטור (אלא) הדין בהם כדאמרינן לעיל בריש פ"ב פירות א"י שיצאו לח"ל הרי הן פטורין מן הכל וכר"ע:

של אור יש לה שיעור. אותן המקומות שהן מכזיב עד הנהר ועד אמנום דתנינן דשל אור יש לה שיעור לפי שהוא דבר תורה כלומר דמכל מקום מא"י היא שיש בה חיוב מד"ת וכדפרישית במתני' ושל כהן אין לה שיעור לפי שאינה אלא מטעם חששא בעלמא מדבריהם וכדמסיק ואזיל. ויפריש לאור ולא יפריש לכהן. כלומר דהרי למה הצריכו אותו להפריש עוד השניה לכהן הוא מטעם שלא יהו אומרים ראינו תרומה טהורה נשרפת והיא החלה הראשונה וא"כ השניה אינה אלא מדבריהם ולפיכך אין לה שיעור:

ויפריש לכהן. אבבא דבתרה במתני' קאי מהנהר ומאמנום לפנים ב' חלות א' לאור וא' לכהן. ואמאי הצריכו שתי חלות לא יפריש אלא לכהן שלא תשתכח תורת חלה לכהן ואל יפריש לאור וקאמר דטעמא שלא יהו אומרים ראינו תרומה טמאה נאכלת שהרי טמאה היא מאויר ארץ העממים ולפיכך הצריכו ב' חלות לפי שמתוך שהוא מפריש שתיהן לכשבא לכאן לפני החכמים הוא נשאל מפני מה הוא כך ואומרים לו:

וזו וזו מדבריהם היא. כלומר והואיל ושתיהן מדבריהם הן לפיכך אמרו כאן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור כדי לרבות בנאכלת ולא בנשרפת כדפרישית במתני':

אוף ר' יוסי מודה בה כצ"ל. ואסיפא ואסורה לזבין וכו' קאי דבהא אוף ר' יוסי מודה דכל זמן שלא טבלו אסורין בה ולפי שחומר הוא בדבר שהטומאה יוצאה מגופו ולא פליג ר' יוסי אלא בשאר טמאים שטומאתן ממגע טומאה היא:

הורי ר' אבוהו בבוצרה. שהיא חוץ לארץ שהחלה שם צריכה רוב לבטלה אם נתערבה וקאמר ר' יונה דמלמדינו בזה שהיא עולה בפחות ממאה ואינה נאסרת באחד ומאה

כלומר שאינה נאסרת התערובת עד שיהא מאה ואחד אלא אפי' בפחות ממאה עולה היא ומיהת רובא צריכה לבטלה:

אמר ר"ז ופליג. דממתני' שמעינן שאינה מדמעת כלל ואפי' בשוה אחד באחד דהא תנינן ונאכלת עם הזר על שולחן אחד אלמא שאפי' אין בה אלא כדי החולין שאוכל הזר אינה מדמעת:

היו מפרישין תרומות ומעשרות. בגולה:

תורגמונייא. הן המתרגמים האחרונים ובני ר' חייא נקראים כן:

אוכל. על סמך שיפריש אח"כ. לא חששו בח"ל אלא לתרומת דגן תירוש ויצהר ורבי הילא מוסיף דלא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד ולא לשאר מעשרות:

אבל לירקות או. יאמרו בהן דאף לתרומה גדולה לא חשו וכהדא דתני וכו' לעיל בריש מעשרות דאף בא"י אינם אלא מדבריהם:

תני. בתוספתא חלת הגוי וכו' שא"צ ואוכל אותה אף הזר:

וניתנת לכל כהן וכו'. אמתני' קאי וכדפרישית במתני':

גמ' יש מהן נותנין לאנשי משמר. כלומר אף ע"ג דקחשיב להני כולהו דבמתני' דניתנין הן לכל כהן היינו דלא צריכין לידע אם נזהר הוא בטהרה או לא אבל לא ליתן את כולן דקחשיב לכל כהן שירצה ואפי' אינו של המשמר שבאותו שבוע אלא יש מהן מהני דמתניתין שהן ניתנין לאנשי המשמר של אותו שבוע והן מחלקין ביניהן ויש מהן שהבעלים נותנין לכל כהן שירצו ואפי' אינו מאותו המשמר כדמפרש ואזיל הבכורות וכו' ובחרמים מפרש לקמיה:

מנין. שאף החרמים לאנשי משמר הן ניתנין:

אמר ליה כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. כתיב גבי מקדיש שדה אחוזה והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' כשדה החרם וגו' הקיש הכתוב שדה החרם לאחוזה שנותנן לאנשי המשמר שפגע בהן היובל:

אחוזה עצמה מהו שתהא לאנשי משמר בגין דכתיב וכו'. וכלומר ושדה אחוזה גופה מנא לך שהיא לאנשי משמר דילפת חרם מינה בשביל דכתיב לכהן תהיה אחוזתו ואחוזה עצמה מניין:

והכתיב וכו'. סיומא דקושיא דר' ירמיה היא דלדידך דאמרת דילפינן חרמים משדה אחוזה ופשיטא לך דשדה אחוזה ניתנת לאנשי משמר מדכתיב כשדה החרם לכהן וגו' וא"כ לכהן דכתיב מפשט פשיט לך דלאו לכהן יחיד אמר קרא אלא לכהנים של המשמר וא"כ הא דכתיב ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה מעתה תאמר ג"כ שינתן לאנשי

משמר בתמיה הא ודאי מתנות אלו ניתנין לכל כהן שירצה והשתא נימא נמי לכהן דכתיב גבי שדה אחוזה דניתנת לכל כהן שירצה דהא לא כתיב לכהנים אלא לכהן כמו בהזרוע ולחיים וקבה:

רבי אחא וכו'. כלומר אלא מהכא כדר' יוחנן דילפינן מדכתיב כל חרם קדש קדשים הוא לה' מה קדשי קדשים לאנשי משמר דכתיב בהו לבד ממכריו על האבות וכדדרשינן מה מכרו זה לזה וכו' אף החרמים לאנשי משמר הן ניתנין:

מעתה אף המטלטלין. אי מהאי קרא ילפת לה נימא דגם חרמי המטלטלין ניתנין לאנשי המשמר דבהאי קרא כתיב אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו וגו' קדש קדשים וגו' וא"כ הוא קשיא על הא דתני בתוספתא דערכין מה בין הקרקעו' למטלטלין בחרמים אלא שהקרקעות הן לאנשי משמר והמטלטלין ניתנין לכל כהן שירצה:

ר' יוסי בר' בון וכו'. קאמר דהיינו טעמא דמחלק בין קרקעות למטלטלין משום דגלי לן קרא אחרינא דכתיב לא יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון למדך אותו הכתוב להקיש הנחלה לאשים שהן לאנשי משמר אבל לא המטלטלין ותו לא קשיא מידי:

עשרים וארבעה מתנות וכו'. תוספתא היא במכלתין פ"ב:

הבכורות. בכור תם והבשר נאכל בירושלים והבכורים דכתיב לא תאכל בשעריך וגו' ותרומת ידך ואלו הבכורים:

והמורם מתודה ואיל נזיר. לחזה ושוק מן התודה וחזה ושוק דשלמים נמי בכלל והא דקאמר מורם מתודה משום דאית ביה מורם אחרינא הד' חלות מלחמי התודה והמורם מאיל נזיר הוא הזרוע בשלה וחלה והרקיק וכל הני לחדא חשיב להו דשם מורם לכולן וקדשים קלים הן:

ועורות המוקדשים. של עולה וחטאת ואשם כדתנינן בפ' י"ב דזבחים עורות ק"ק לכהנים ק"ו מעולה וכו':

וגזל הגר. האשם המושב לה' והממון כדכתיב גבי גזל הגר שנשבע לו לשקר והודה אח"כ לאחר מיתת הגר:

ר' יודה אוסר בבכורים וכו'. כדפרישית במתני' וכן להא דר"ע כדעתיה וכו' ור' יוסי פליג אדר' יונה בהא דמוקי לר"ע דהכא כהאי דס"ל התם לענין טומאה דלא הוא דאפ"ת דמחלפא שיטתיה כלומר דלא דמי הא דהכא להא דהתם דשאני היא בטומאה שאין אדם מצוי לטמא אפי' מה שאינו אלא למאכל בהמתו וא"כ אף למאי דס"ל ר"ע הכא דכרשיני

תרומה ניתנין לכל כהן הואיל ומסתמא אינן אלא לבהמה ולא חשיבו ולא חששו בהן מ"מ לכתחילה אין לטמא אותן בידים והשתא הא דקאמר ר"ע התם כל מעשיהן בטומאה ומשמע דאף לטמאותן בידים לא חששו האי מילתא לא דמיא לשיטתיה דהכא:

מפני מה לא גזרו על הבקייה. בקייה מין ירק הוא ומוזכר בתוספת' דסוף מעשרות וכן הובא לעיל בסוף מעשרות דחשיב לה בין אלו דמני התם שפטורין מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית ואיידי דנקט הכא כרשינין שגזרו עליהן מעשרות מפרש לטעמא דלא גזרו גם על הבקייה דגם כן מאכל אדם ע"י הדחק הוא וקאמר דטעמא מפני שבמנעליהן יצאת עמהן מאלכסנדריא כלומר דשם היא שכיחא ולא היה נחשב להם ותחת רגליהם. היתה נגררת עמהן משם והפקר הויא ולפיכך לא גזרו עליה וכהני דחשיב התם שום בעל בכי וכו' דמסתמא הפקר הן ופטורין מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית:

בימי רעבון. שהיה נחשב להם ואכלו אותן ע"י הדחק וגזרו תרומות ומעשרות עליהן:

אמרין. דלא פליגי אלא היא הדא היא הדא ובימי רעבון שהיה בימי דוד כדכתיב ויהי רעב שלש שנים גזרו עליהן:

הלכה ה

מתני' ניתאי איש תקוע. תקוע הוא מא"י והביא החלות מביתר ואין זה כרך ביתר שהחריבה אנדריינוס שחיק טמיא אלא מקום בח"ל ונקרא על שם ביתר ולא קבלו ממנו וכן מאנשי אלכסנדריא של מצרים ומפרש בגמרא לפי שלאוכלן א"א שנטמאו בארץ העמים ולשורפן אי אפשר שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת ולהחזירה למקומה נמי א"א שלא יאמרו ראינו תרומה יוצאת מהארץ לח"ל הא כיצד מניחה עד ערב הפסח ושורפה כשאר תרומת חמץ:

הביאו בכורים קודם לעצרת ולא קבלו מהם וכו'. שמטעם זה אין מביאין בכורים קודם לעצרת לפי ששתי הלחם שנקראו בכורים צריכין להיות קרבין בתחילה והן שמתירין את החדש במקדש והדין בבכורים שאם הביאו אותן קודם לעצרת אין מקבלין אותן אלא יניחם שם עד שתבוא העצרת ויקרא עליהן:

בן אנטינוס. ולפי הגי' דהכא היה בקרא בן אטיטס העלה בכורות מבבל ולא קיבלו ממנו לפי שאין מביאין בכורות מח"ל לארץ כשם שאין מביאין תרומה ומעשרות מח"ל לארץ:

הביא בכורי יין ושמן ולא קיבלו ממנו. לפי שאין מביאין בכורים משקין אלא פרי דכתיב מפרי האדמה ולא משקה והאי תנא ס"ל דאף משקה זיתים וענבים אין מביאין ואין

הלכה כן אלא כהאי דתנן לעיל בפ' י"א דתרומות אין מביאין בכורים משקין אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים:

שלא יקבע הדבר חובה. שלא יאמרו בניו הקטנים חובה עליהן הפסח שני:

מאפמיא. שם מקום בסוריא:

מפני שאמרו הקונה בסוריא. כלומר הקונה קרקע בסוריא כקונה בפרוור ירושלים פרוור הוא המגרש וכפרים שסביבותיה תרגום ומגרשיה פרוודהא והיינו לענין שיהא חייב בתרומות ומעשרות מדבריהם והם עשו לזה כמי שקונה בסביבות ירושלים ולפיכך מה שהוא מסוריא יש עליו חיוב מדבריהם ודין הבכורים שוה לענין זה שמביאין מסוריא הבכורים מדבריהם:

גמ' תני ר' חייא גזרו עליהן. על שהביאו חלה מח"ל והחזירו למקומן ור' בא בר זבדא פליג עלה כדקאמר דאי אפשר לאוכלה וכו'. וכן להחזירה למקומה אין את יכול וכו' כדפרישית במתני':

אמר רשב"ג וכו'. תוספתא היא:

שותה יין של תרומה בעכו שאמר זה הובא מקילקיה. שם מקום בח"ל ועכו היא חצייה בא"י וחצייה בח"ל כדאמר לעיל בפ"ו דשביעית והיה דעתו להביא באותו חלק של ח"ל וגזריו עליו ושתיו בספינה שלא ישתה בעכו עצמה כדמפרש לקמיה:

ואין בני אדם טועין וכו'. כלומר דפריך הא אכתי בני אדם יהיו טועין לומר שמביאין תרומה מח"ל לארץ שהרי היין בא בספינה מח"ל והוא בא לעכו וחצייה של א"י היא ומאי מהני שאמרו לו שיחזור להספינה וישתה אותו הא כבר היה בעכו ואיכא למיטעי משום החלק הב' שהוא של א"י ומשני דנאמר שכך היה שהוא לא ירד לעכו אלא שביקש לירד מהספינה ולשתותו וגזרו עליו שלא יצא מהספינה אם רוצה לשתותו אלא שישתה שם:

ואיכן שתייו. כלומר והספינה באיזה מקום היתה עכשיו אם מן החוט ולחוץ או מלפנים דאמרינן לעיל בהל"ה הנסין שבים וכו' מהחוט ולפנים א"י מהחוט ולחוץ ח"ל וא"כ מחוט ולפנים אסור שנראה כמביא תרומה מח"ל לארץ וקאמר הש"ס דנימר מן החוט ולחוץ היתה הספינה באותה שעה שהוא ח"ל:

א"ר יונה דלא היא. דאפ"ת מן החוט ולפנים היתה הרי אין כאן אלא מפני מראית העין שלא יאמרו מביא תרומה מח"ל לארץ ולא חששו חכמים לדבר שהוא מפני מראית העין לאסרו בספינה שאין שם הכל רואין:

אימת היה שמעון בר כהנא בימי ר' אליעזר. כדמייתי האי עובדא דהוה מסמך לר"א שהיה נשען עליו ועברו על חד סייג וכו' כדגריס להא לעיל בפ"ג דדמאי בהל"ב עד מילין דיצרן שמע לן נעבדינן ושם מפורש הוא ולהכי קאמר אימתי היה שמעון בר כהנא וכו' ומר"א למד להחמיר על עצמו אף בדבר שאין בו איסור מצד הדין כהאי דר"א שהחמיר על עצמו להרחיק מזה אע"פ שאין בו איסור גזל שלא יראו אחרים ויעשו כן:

אנשי אלכסנדריאה וכו'. ולא ר"ח רבה הוא. דקאמר לעיל דגזרו עליהן והחזירום למקומן ואם ה"נ כך היה מאי טעמא מחלק התנא לתרי בבי ה"ל למיתני האי ולא קיבלו מהן אחר הני תרתי עובדי ניתאי איש תקוע הביא וכו' אנשי אלכסנדריאה וכו' ולא קיבלו מהן ומי נימא דהאי ולא קיבלו לא דמי ללא קיבלו דרישא אליבא דר"ח רבה וקאמר הש"ס דלא היא אלא עוד הוא אית ליה כלומר דגם בההיא אנשי אלכסנדריאה אית ליה לר"ח שגזרו עליהן והחזירום למקומן דחד טעמא אית להו אליבא דר"ח רבה והא דנקט התנא בתרי בבי משום דהואיל ומשני מקומות הוו הני עובדי נקטינהו לכל חדא וחדא באנפי נפשה:

אנשי הר צבועים וכו'. תנינן תמן בפי"א דתרומות גרסי' להא דר' הילא וכו' הכל שם עד וכאן לא לקטן משעה ראשונה ע"מ כן ושם פירשתי ע"ש:

ואתיא כמ"ד פסחן של נשים רשות. הא דתנינן גבי יוסף הכהן אף הוא העלה את בניו וכו' והחזירוהו אתייא הא כמ"ד לקמן פסחן של נשים והיינו פסח הראשון רשות הוא ולא חובה והלכך בפסח שני החזירוהו משום דלהאי מ"ד נשים בפסח שני אין עושין כל עיקר וכדלקמן וגרסינן להא לקמן בפסחים פ"ח ובפ"ק דקידושין בסוף הלכה ז':

תני וכו'. כלומר דתנינן בתוספתא דפסחים פ"ח דפליגי תנאי בהא:

לעצמה. דקסבר נשים בפסח הראשון חובה ובפסח שני עושה היא טפילה לאחרים אם יש אחרים שעושין אבל לעצמה לא דנשים בפסח שני רשות:

ר' יוסי אומר האשה עושה פסח שני לעצמה אפי' בשבת. דקסבר בפסח שני הן חובה וא"צ לומר בהראשון. ובקידושין לא גרס אפי' בשבת:

ר"ש בן אלעזר וכו'. קסבר נשים בראשון רשות אבל בפסח שני אין עושה כל עיקר וא"כ מתני' כר"ש בן אלעזר היא דאתייא ולקמן דחי לה:

מ"ט דר"מ. דכתיב איש שה לבית אבות וכתיב שה לבית ודרש הכי שה לבית אבות ואם רצו שה לבית כלומר בית זו אשה שאם רצתה לעשות לעצמה עושה היא דאף אשה בראשון חובה:

מ"ט דר' יוסי. קסבר דמדכתיב איש שה לבית אבות א"כ כ"ש לבית ושה לבית למה לי אלא דלפסח שני הוא דאתא שלעולם היא עושה פסח אף לעצמה ואפי' בשני:

ר"ש ב"א. דסבר דאיש דווקא ולא אשה אלא דאיתרבו לטפילה לראשון מדכתיב במכסת נפשות ובפסח שני אינה עושה כל עיקר ורבנן דרשי איש פרט לקטן ומתני' כר"ש ב"א דאלו למ"ד נשים בראשון חובה אמאי החזירוהו עם כולן הא מיהת האשה עושה טפילה לאחרים בשני:

אמר ר' יונה דלא היא. ואפי' כמ"ד חובה בראשון ובשני רשות אתייא המתני' דשאני היא הכא שהדבר מסוים כלו' הרי טעמו בצדו שמא יקבע הדבר חובה שהרואה שעושין פסח שני מיסבר סבר שחובה הן בשני ויקבע הדבר לחובה וכדמייתי ראיה נמי מרישא ששנינו שאנשי הר צבועים הביאו בכורים קודם לעצרת ולא קבלו מהם ואמאי וכי לא כן סברינן מימר דלכתחלה דוקא הוא דאין מביאין וכדתנן במנחות פרק ר' ישמעאל אין מביאין מנחות ובכורים ומנחת בהמה קודם לעומר ואם הביא פסול קודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר ואמאי לא קבלו הא בדיעבד כשר אלא ודאי דשנייא היא הכא שהדבר מסוים דהיינו נמי טעמא דתני הכא לבסוף וקאי אכולהו דחששו שמא יקבע הדבר חובה:

ולא כן תנינן וכו'. כלומר וכן האי דבן אטיטס דמתני' שהעלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו ואמאי וכי לא תנינן בסוף פ"ג דתמורה שאין מביאין בכור ומעשר מח"ל לארץ ואם באו תמימים יקרבו ואם בעלי מומין יאכלו במומן לבעלים אלא דנמי טעמא דשנייא היא הכא שהדבר מסויים הוא בטעמו שמא יקבע הדבר חובה וכי תנן אם באו תמימים יקרבו במקום דליכא למיחש שיקבע הדבר חובה כגון באקראי בעלמא אבל הכא מיירי שאלו היו רוצין לנהוג כן מכיון שבדיעבד כשר ולא קבלו שלא יקבע הדבר חובה ויעשו לעולם כן:

אריסטון וכו' תמן תנינן. לעיל בסוף פ"ו דשביעית אין מביאין תרומה מח"ל לארץ וכדמפרש התם טעמא שלא יהו הכהנים מרדפין אחריה לח"ל וחכמים גזרו טומאה על ארץ העמים וגרסינן להא דלקמן נמי שם:

ויביאו תרומה כצ"ל. וכך הוא בשביעי' שם דעל האי מתני' הוא דפריך דקתני שקבלו ממנו הבכורים שהביא מסוריא א"כ ויביאו נמי תרומה משם ואמאי פליג התם הת"ק אדר"ש דאיהו ס"ל שמביא מסוריא ולהת"ק אף מסוריא אין מביאין ומשני ר' הושעיה דשאני בכורים שהן באחריות הבעלים כלומר שהבעלים צריכין הן בעצמן להביאן לירושלים וחייבין הן באחריותן עד שיביאו להר הבית כדתנן לקמן בפ"ק דבכורים אבל

תרומה אינה באחריות הבעלים שאין הבעלים מחזרין אחר הכהן אלא הכהן הוא שמחזר אחר הבעלים שיתנו לו ואם אומר אתה כן שיביאו מסוריא אף הן הכהנים מרדפין אחריה לשם וחכמים גזרו גם על הסוריא שעפרה טמא וכדפרישית שם דבהא פליגי ר"ש והת"ק דר"ש סבר הואיל דלא גזרו על סוריא כ"א על עפרה ועל אוירה לא גזרו הרי יכול הוא ליכנס בשידה תיבה ומגדל והת"ק ס"ל דאעפ"כ חששו חכמים שלא יבואו ליכנס לתוכה בעצמה:

הדרן עלך שתי נשים וסליקא לה מסכת חלה:

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען